

Uddannelses- og arbejdsmarkedstiltag

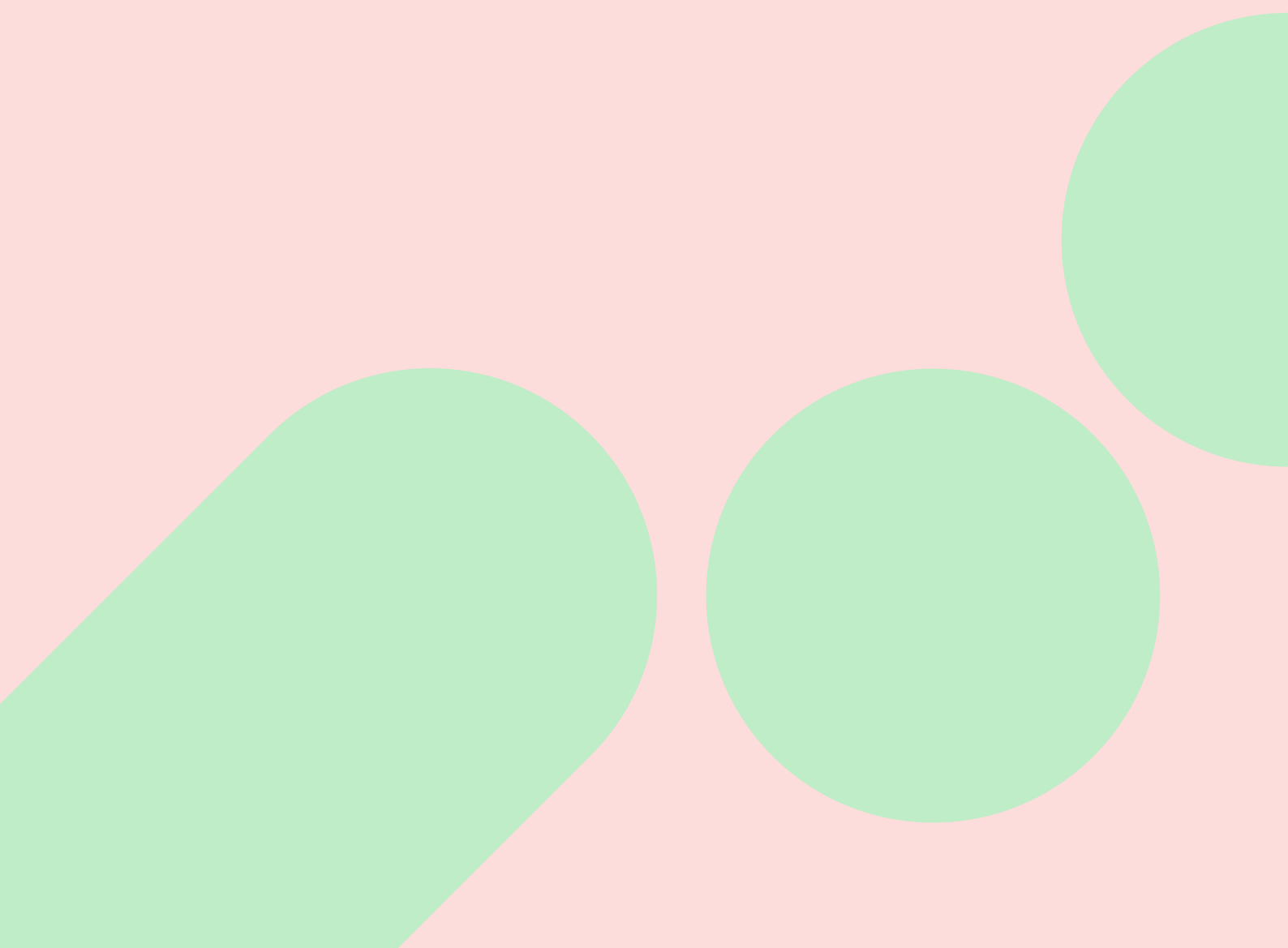
Samfundsøkonomiske konsekvenser af 21 initiativer der øger
arbejdsudbuddet

Jonas Zangenberg Hansen, Andreas Østergaard Iversen og Michael Andersen

Baggrundsnotat

13. august 2021

www.dreamgruppen.dk

Forord

DREAM har for Fagbevægelsens Hovedorganisation foretaget en vurdering af de langsigtede samfundsøkonomiske konsekvenser ved en række initiativer inden for beskæftigelses- og uddannelsesområdet. Fælles for disse initiativer er, at de øger arbejdsudbuddet.

Fagbevægelsens Hovedorganisation har defineret udseendet af de i alt 21 initiativer, der evalueres i papiret.

DREAM har implementeret de ønskede initiativer i vores makroøkonomiske model, ligesom DREAM har specificeret de anvendte beregningsmetoder. Fagbevægelsens Hovedorganisation har derfor hverken ansvaret for den anvendte analysemetode eller de anvendte beregningsforudsætninger. Konklusioner er alene DREAMs og kan ikke nødvendigvis tages som udtryk for Fagbevægelsens Hovedorganisations vurdering.

København, august 2021

Indhold

1.	Opsummering	4
2.	DREAMs grundforløb	6
2.1	Grundlæggende modelantagelser	6
2.2	Arbejdsmarkedet	7
2.3	Forsyningsbalancens komponenter	8
2.4	Offentlige finanser	9
3.	Beregningsforudsætninger	11
3.1	Arbejdsudbud i alternative scenarier	12
3.2	Forudsætninger i alternative scenarier	14
4.	Samfundsøkonomiske effekter	27
4.1	Befolkningens uddannelsesniveau	27
4.2	Arbejdsmarkedstilknytning	29
4.3	Makroøkonomien	33
4.4	Offentlige finanser	36
5.	Referencer	41
A.	Selvstændig evaluering af hver af de 21 initiativer	42

1. Opsummering

På den makroøkonomiske model DREAM foretages en evaluering af 21 uddannelses- og beskæftigelsestiltag. Tiltagene øger arbejdsudbuddet ved en påvirkning af erhvervsdeltagelsen, reduceret ledighed, øget arbejdstid eller højere produktivitet. Øget arbejdsudbud øger BNP og forbedrer de offentlige saldi. Derved forbedres den finanspolitiske holdbarhedsindikator med 0,9 pct. af BNP svarende til en forbedring af det primære budget på 21 mia. kr. årligt.

I undersøgelsen evalueres samlet set 21 tiltag, hvoraf otte karakteriseres som inden for uddannelsesområdet, og de resterende omhandler beskæftigelsesområdet. Indholdet i hvert enkelt tiltag ses i Boks 3.1 på side 11.

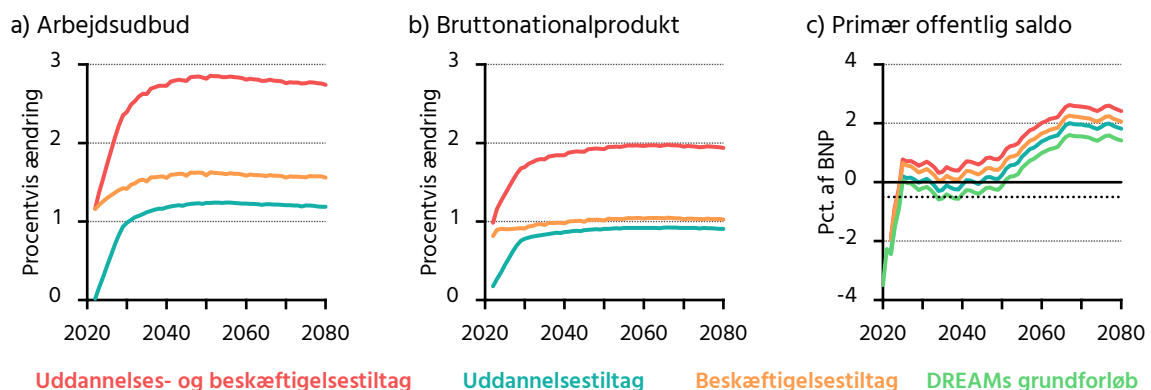
Tiltag inden for uddannelsesområdet omhandler opkvalificering, ændret uddannelsesadfærd og øget erhvervsdeltagelse samt produktivitet for særlige uddannelsesgrupper. Opkvalificering og ændret uddannelsesadfærd øger uddannelsesniveaut i befolkningen. Dette ventes at øge den gennemsnitlige erhvervsfrekvens og arbejdstid. Samlet set ventes de otte uddannelsesstiltag at øge arbejdsudbuddet i forhold til grundforløbet med 1,2 pct., jf. Figur 1.1a.

Initiativer på beskæftigelsesområdet omhandler lavere strukturel ledighed, øget arbejdstid samt produktivitet og ændret adfærd for specifikke grupper på arbejdsmarkedet. Sidstnævnte dækker blandt andet over øget beskæftigelse for personer visiteret til fleksjob, kortere sygeforløb i form af færre modtagere af sygedagpenge og lavere tilgang til førtidspension. Fælles for alle tiltag er, at de ventes at øge arbejdsudbuddet i forhold til grundforløbet. Samlet vurderes beskæftigelsesrettede tiltag at øge arbejdsudbuddet med 1,6 pct. på sigt.

Alle 21 tiltag evalueres ligeledes i én samlet pakke. Her vurderes effekten tæt ved summen af de to delområder enkeltvis. Som følge af afledte effekter er DREAM-modellen dog ikke fuldstændig lineær, dvs. summen af to alternativer evalueret enkeltvis giver ikke helt samme resultat, som hvis effekten af samme alternativer vurderes samlet under et.

Figur 1.1

Arbejdsudbud, bruttonationalprodukt og primær offentlig saldo

Anm.: Figur a) og b) viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb. Arbejdsudbuddet er i produktive enheder. Den stiplede linje i figur c) angiver -0,5 pct. af BNP, hvilket er budgetlovens underskudsgrænse.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Øget arbejdsudbud medfører en stigning i BNP i forhold til DREAMs grundforløb. De offentlige udgifter mindskes i forhold til grundforløbet. Dette skyldes et fald i indkomstoverførsler og at individuelt offentligt forbrug er uændret, mens BNP øges, hvorfor offentligt forbrug som andel af BNP falder. De offentlige indtægter øges i forhold til grundforløbet, da skatteindtægterne stiger som følge af øget beskæftigelse og dermed større skattegrundlag. Stigningen i de offentlige indtægter er mindre end stigningen i BNP, hvorfor indtægterne som andel af BNP er lavere end i grundforløbet. Samlet set forbedres den primære offentlige saldo som andel af BNP, jf. Figur 1.1c.

Betydningen af de forskellige initiativer opsummeres ved den finanspolitiske holdbarhedsindikator som vist i Tabel 1.1. Begrebet finanspolitisk holdbarhed forklares i afsnit 2.1. Tabellen nedenfor indeholder holdbarhedsindikatoren for DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2020 (kaldet grundforløbet) og de alternative scenarier.

I grundforløbet er den finanspolitiske holdbarhedsindikator positiv og lig 0,94 procent af BNP. Finanspolitikken vurderes således overholdbar svarende til et permanent årligt budgetoverskud på 21,8 mia. kr. (2020-niveau).

Den samlede pakke af både uddannelses- og beskæftigelsesrettede tiltag vurderes at forbedre den finanspolitiske holdbarhed med 0,9 pct. af BNP. Dette svarer til, at saldoen på det primære budget forøges med 21,0 mia. kr. årligt (2020-niveau) relativt til grundforløbet. Af den samlede effekt vurderes uddannelsestiltag at øge holdbarheden med 0,3 pct. point (7,5 mia. kr. årligt), mens beskæftigelsestiltag skønnes at forbedre holdbarheden med 0,6 pct. point (13,8 mia. kr. årligt).

Enkelvis har næsten alle 21 tiltag en positiv konsekvens for de offentlige finanser. Et enkelt tiltag vurderes dog som neutralt for holdbarheden. Påvirkningen af den finanspolitiske holdbarhedsindikator af hvert af de 21 delelementer kan ses i Tabel 4.8 på side 39.

Tabel 1.1

Den finanspolitiske holdbarhedsindikator

	Holdbarhedsindikator		Ændring ift. grundforløb	
	Andel af BNP	Årligt beløb	Andel af BNP	Årligt beløb
DREAMs grundforløb	0,94 pct.	21,8 mia. kr.	-	-
Uddannelses- og beskæftigelsestiltag	1,84 pct.	42,9 mia. kr.	0,90 pct. point	21,0 mia. kr.
- Heraf uddannelsestiltag	1,26 pct.	29,3 mia. kr.	0,32 pct. point	7,5 mia. kr.
- Heraf beskæftigelsestiltag	1,53 pct.	35,6 mia. kr.	0,59 pct. point	13,8 mia. kr.

Anm.: DREAM-modellen er ikke lineær, dvs. summen af effekterne i de to delscenarier er ikke lig effekten i det samlede scenarie. Grundforløbet er DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2020. Det årlige beløb angiver holdbarhedsindikatoren omregnet til en permanent årlig ændring i den primære saldo opgjort i 2020-niveau. Foreløbigt BNP for 2020 er 2.323,7 mia. kr. (løbende priser).

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

2. DREAMs grundforløb

DREAMs grundforløb repræsenterer et bud på den langsigtede økonomiske udvikling i Danmark. Fremskrivningen tager afsæt i en fremskrivning af befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet og beskriver detaljeret samspillet mellem husholdninger, virksomheder og den offentlige sektor. I udgangspunktet videreføres velfærdsordninger og skattesystem som i dag, og der tages højde for langsigtede udfordringer som for eksempel, at befolkningen lever længere, og at indtægter fra olie og gas i Nordsøen aftager. Den forventede effekt af politiske tiltag indregnes i fremskrivningen.

Den makroøkonomiske model DREAM er en langsigtet ligevægts-strukturmodel, der som hovedformål har at analysere den finanspolitiske holdbarhed og politikændringers konsekvenser for denne. Når modellen bruges til at analysere effekter af ændringer i den økonomiske politik, er det dermed de langsigtede strukturelle ændringer, der analyseres. Modellen indregner ikke konjunkturafhængige effekter, hvorfor udviklingen i årene umiddelbart efter annoncering af en ændring i modellens antagelser ikke er repræsentativ for den adfærd, man typisk ville kunne observere inden for denne tidshorisont. Det er derfor centralt, at modellens resultater fortolkes med afsæt i en strukturel tankegang.

Fremskrivningens resultater skal desuden fortolkes i lyset af, at grundforløbet er baseret på den viden, der er tilgængelig på tidspunktet for udarbejdelsen af fremskrivningen. En opdatering af datagrundlaget eller indregning af ny politik vil typisk føre til et alternativt bud på den langsigtede udvikling i samfundsøkonomien. Modellens resultater skal derfor fortolkes som et kvalificeret beregningsteknisk bud på den fremtidige udvikling ud fra den i dag tilgængelige information frem for en egentlig forventning til fremtiden.

2.1 Grundlæggende modelantagelser

Den anvendte modelversion er kalibreret med afsæt i Nationalregnskabet fra 2014, hvor Nationalregnskabet inden kalibreringen er blevet rensset for konjunkturafhængige effekter.

Frem mod 2025 følger den økonomiske udvikling Finansministeriets fremskrivning til 2025, jf. (Finansministeriet, 2020). Tilpasningen sker ved at tillade, at en række af modellens parametre, der beskriver modellens økonomiske struktur og agenternes adfærd, må afvige fra deres strukturelle niveau. Fra 2025 tilpasses parametrene gradvist til DREAMs strukturelle niveauer.

Grundforløbet er baseret på DREAMs befolkningsfremskrivning, uddannelsesfremskrivning og socioøkonomiske fremskrivning fra 2020. I grundforløbet medtages som udgangspunkt al politik, der var vedtaget op til august 2020. Dog indregnes også effekten af Tidlig Pension fra december 2020. Tidlig Pension antages at være saldo- og dermed holdbarhedsneutralt. De alternative scenarier annonceres for økonomiens agenter i år 2021.

Den anvendte modelversion af DREAM indeholder en såkaldt skaleringseffekt i eksporten, jf. (Kastrup & Kronborg, 2021). Dette medfører, at eksporten på langt sigt følger samfundets samlede beskæftigelse. Antagelsen bygger på, at økonomiens samlede størrelse påvirker størrelsen af den samlede eksport. Store lande eksporterer meget, og mindre lande eksporterer mindre uden, at de store lande af den grund behøver at sænke prisniveauet for at

komme af med de ekstra varer. Årsagen er, at store lande sælger mange flere varianter og har mange flere store, højproduktive eksportvirksomheder. Den centrale effekt af antagelsen om skalering i eksporten er, at den langsigtede realløn reagerer mindre på ændringer i arbejdsudbuddet.

En beregning på DREAM-modellen opsummeres ved den finanspolitiske holdbarhedsindikator. Finanspolitikken er holdbar, hvis den offentlige sektor overholder sit fremtidige budget. Det svarer til, at nutidsværdien af alle fremtidige primære budgetoverskud (dvs. overskud fraregnet renteindtægter og –udgifter) skal være lig med udgangspunktet for den offentlige gæld. Finanspolitikken er uholdbar, hvis nutidsværdien af alle fremtidige budgetoverskud er mindre end den initiale gæld. Omvendt er finanspolitikken overholdbar, hvis de tilbagediskonterede budgetoverskud er større end den initiale gæld.

Den finanspolitiske holdbarhedsindikator måler størrelsen på den tilpasning af den primære saldo, der skal til for at opnå finanspolitisk holdbarhed. Holdbarhedsindikatoren er defineret som den permanente forbedring af det primære offentlige budget målt som andel af BNP, der skal til for at sikre, at den offentlige sektor overholder sit langsigtede budget.

Grundforløbet og de alternative scenarier er ikke finansieret, hvilket betyder, at udviklingen i de offentlige indtægter og udgifter er et udtryk for forventninger i fraværet af løbende finanspolitiske indgreb. Det tillades således, at der potentielt kan opstå et holdbarhedsproblem med vedvarende gældsakkumulation uden politisk indgriben. Modsat vil overholdbarhed afstedkommer en stadigt voksende offentlig sektor uden et tilbageløb til husholdningerne i form af øget serviceniveau eller reduceret skattetryk. Under disse forudsætninger kan under- og overholdbarhed fortolkes som en permanent årlig overførsel henholdsvis fra og til udlandet. Man kan alternativt formulere dette som, at modellen lykkes med udlandet.

2.2 Arbejdsmarkedet

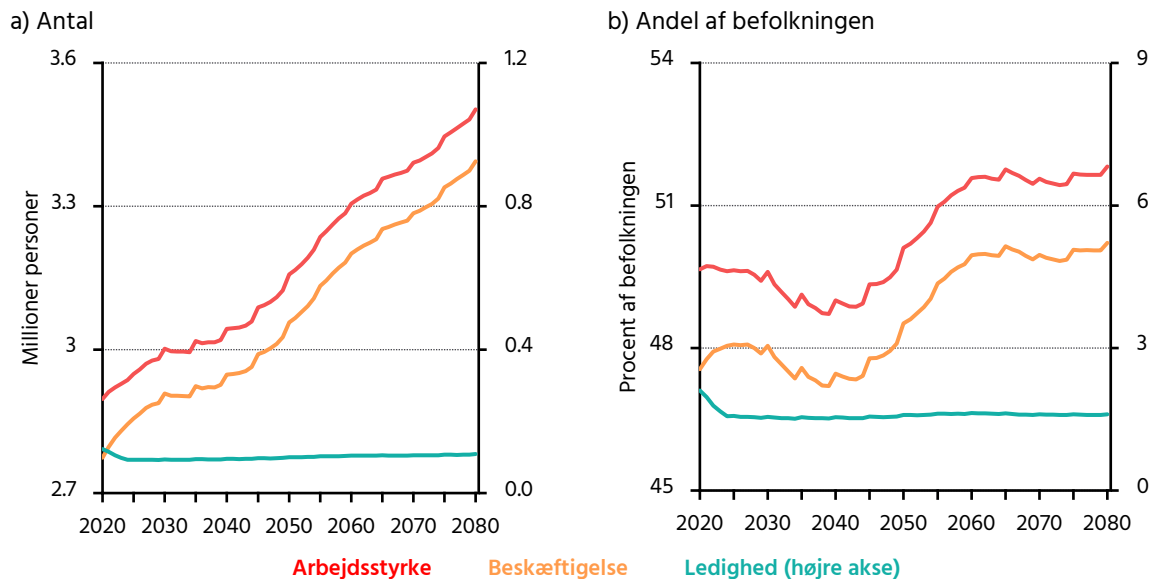
De kommende årtier forventes den danske befolkning at stige fra omkring 5,8 mio. til cirka 6,7 mio. personer i 2080. Befolkningen vokser som følge af en forventet længere levetid og en positiv nettoindvandring.

Befolkningsudviklingen betyder, at ældre vil udgøre en betydeligt større andel af den samlede danske befolkning frem til 2050. Dette sker dels, da efterkrigstidens store årgange når folkepensionsalderen, og dels da de kommende ældre forventes at leve betydeligt længere, end tilfældet er i dag.

Denne demografiske udvikling tilsiger, at der de kommende år kommer færre personer i den erhvervsaktive alder. Politiske reformer, der medfører senere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, betyder imidlertid, at arbejdsstyrken og heraf beskæftigelsen øges markant, jf. Figur 2.1a. De kommende 25 år vurderes stigningen i arbejdsstyrken mindre end stigningen i antal ældre, hvorfor arbejdsstyrken udgør en faldende andel af befolkningen, jf. Figur 2.1b. Efter 2045 ventes demografisk medvind i den forstand, at antal erhvervsaktive udgør en stigende andel af befolkningen i perioden 2045-2060, hvorefter arbejdsstyrken vurderes at udgøre en konstant andel af befolkningen.

Fremskrivningen af befolkningens arbejdsmarkedstilknytning er yderligere beskrevet i (Hansen J. Z., 2020). I forhold til fremskrivningen beskrevet i rapporten indregnes yderligere arbejdsmarkedspolitik i form af den ventede effekt af tidlig pension og seniorpræmie. Desuden er der sket en revurdering af, hvordan erhvervsdeltagelsen fastsættes fra folkepensionsalderen. I det her anvendte fremskrivningsprincip indregnes en effekt af øget restlevetid på befolkningens arbejdsmarkedstilknytning fra folkepensionsalderen. Hvis levetiden stiger, vil dette således trække mod en øget erhvervsdeltagelse i et givet alderstrin efter pensionsalderen. Metoden til denne korrektion følger (Finansministeriet, 2020). En lignende effekt indregnes på arbejdstiden for beskæftigede folkepensionister.

Figur 2.1
Arbejdsmarkedet

Kilde: Grundforløb for DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2020.

2.3 Forsyningsbalancens komponenter

Figur 2.2 viser udviklingen i forsyningsbalancens komponenter som andel af BNP. Det private forbrug drives overordnet af den demografiske udvikling og timelønnen. Timelønnen bevæger sig i udgangspunktet modsat af udviklingen i erhvervsfrekvensen. Det forventes derfor, at timelønnen er relativt højere i perioden frem mod 2045, hvor arbejdsstyrken udgør en relativ mindre andel af den samlede befolkning.

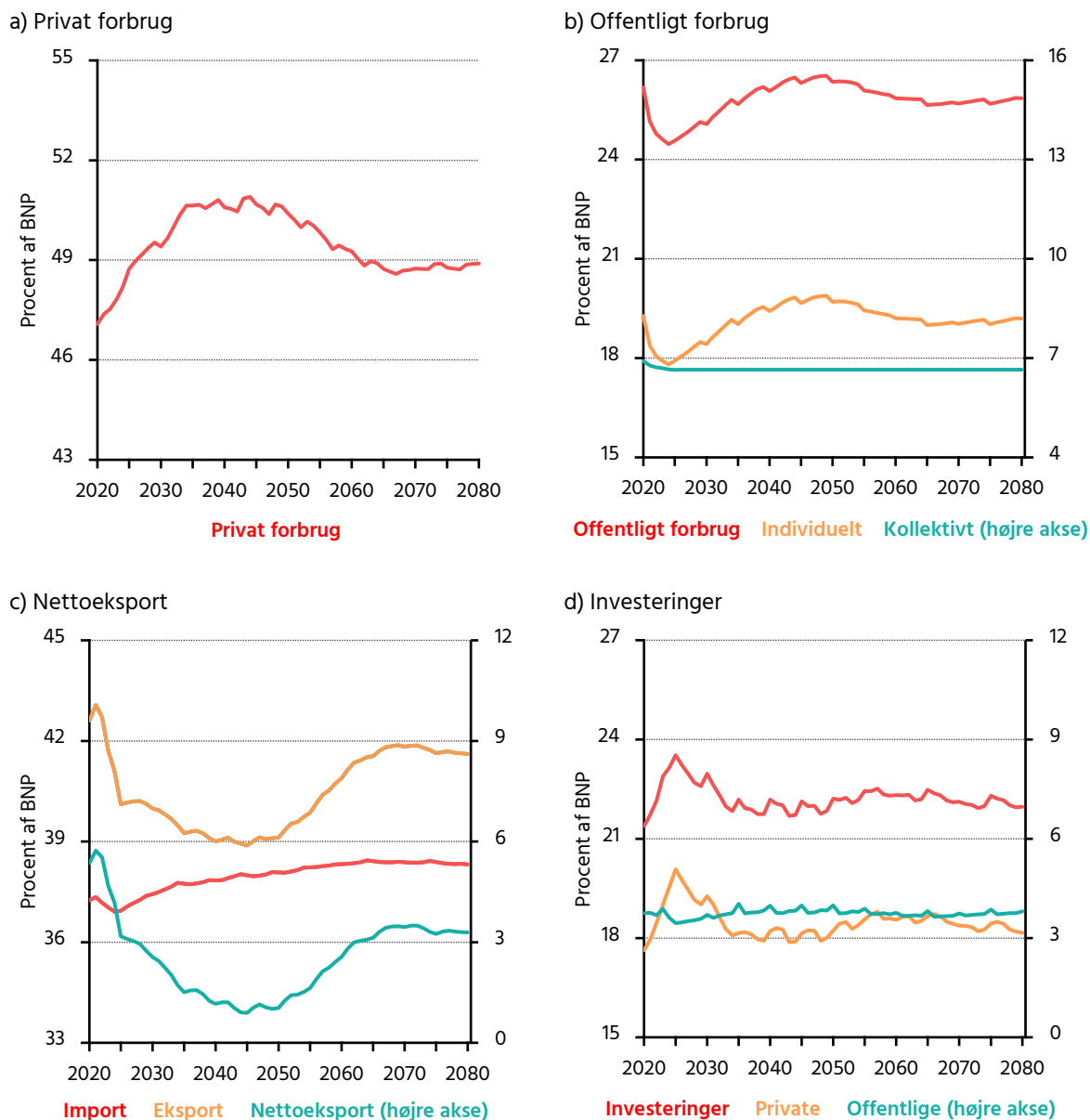
Det offentlige forbrug består af kollektivt offentligt forbrug og individuelt offentligt forbrug. I DREAMs grundforløb antages det, at det kollektive forbrug følger BNP. Det individuelle offentlige forbrug antages at følge den demografiske udvikling korigeret for sund aldring i sundheds- og ældreplejeudgifterne. Udgifterne stiger i 2030-2050, hvor der er relativt flere personer uden for arbejdsstyrken, hovedsageligt i de ældre aldersklasser, ligesom der i perioden 2026-2050 antages mervækst i sundhedsudgifterne svarende til den historiske tendens.

Nettoeksporten forventes at være faldende til 2050, hvorefter den stiger igen. Udviklingen afhænger af Danmarks konkurrenceevne i forhold til udlandet og følger det indenlandske prisniveau, som igen er afhængigt af arbejdsudbuddet og timelønnen.

Udviklingen i investeringerne er rimelig stabil i perioden. Der er dog en tendens til, at private investeringer følger arbejdsudbuddet. Når arbejdsudbuddet ændres opstår der en ubalance mellem arbejdskraft og kapitalapparat i virksomhedernes produktion. For at imødekomme denne ubalance ønsker virksomhederne derfor at tilpasse kapitalapparatet til arbejdsudbuddet. Dette gøres igennem investeringsniveauet.

Figur 2.2

Forsyningsbalancens komponenter

Kilde: Grundforløb for DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2020.

2.4 Offentlige finanser

Figur 3.3 viser den fremskrevne udvikling i den offentlige sektors samlede indtægter og udgifter (eksklusiv nettorenteindtægter). Forskellen mellem disse udgør den primære offentlige saldo.

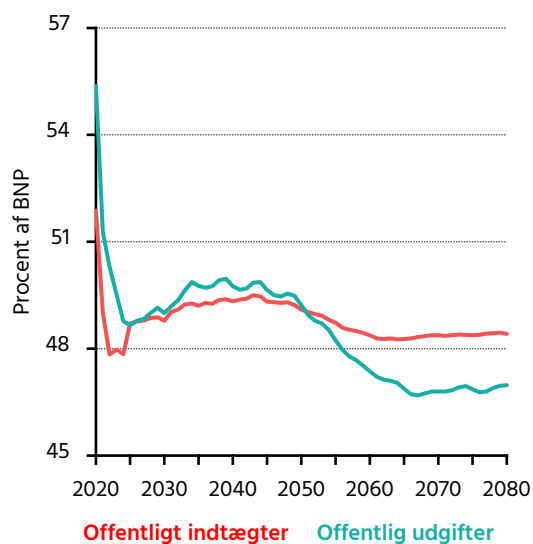
I perioden frem til 2045 forventes de offentlige udgifter at overstige indtægterne. Dette følger hovedsageligt af den førømtalte stigning i det individuelle offentligt forbrug. Fra 2045

stabiliseres de individuelle offentlige udgifter som andel af BNP. Da udgifter til indkomst-overførsler stiger langsommere end BNP, udgør de offentlige udgifter samlet set en faldende andel af BNP i perioden efter 2045.

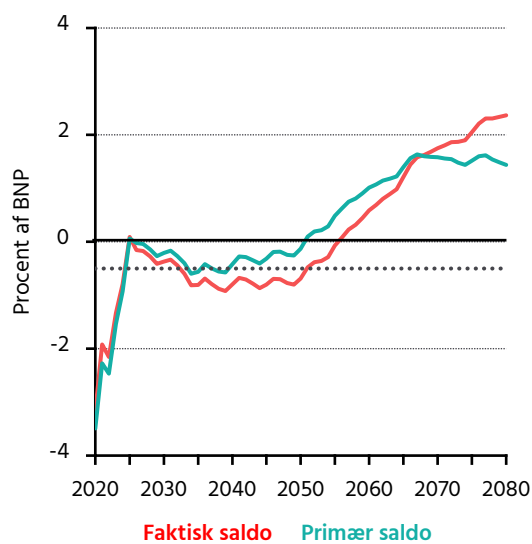
Figur 2.3

Offentlige finanser

a) Offentlige indtægter og udgifter

b) Offentlige saldi

Anm.: Den stiplede linje i figuren til højre angiver -0,5 procent af BNP, hvilket er budgetlovens underskudsgrense. Offentlige indtægter og udgifter er eksklusiv henholdsvis renteindtægter og renteudgifter.

Kilde: Grundforløb for DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2020.

3. Beregningsforudsætninger

For hvert af de 21 initiativer, som ønskes evalueret, dannes et alternativt forløb, hvor den ventede effekt af initiativet indregnes. Det alternative forløb holdes op mod DREAMs grundforløb.

I DREAMs modelsystem indarbejdes den ventede effekt ved de 21 uddannelses- og beskæftigelsestiltag, som evalueres. Boks 3.1 indeholder en oversigt over de alternative scenarier. Detaljerede forudsætninger for hvert enkelt initiativ beskrives i afsnit 3.2, der ligeledes indeholder overordnede resultater for uddannelsesniveau og arbejdsudbud i hvert enkelt scenarie.

Boks 3.1

Oversigt over de 21 initiativer

Uddannelsesinitiativ

- Scenarie 1.A Opkvalificering af ufaglærte til erhvervsuddannelse
- Scenarie 1.B Opkvalificering af erhvervsuddannede til videregående uddannelser
- Scenarie 1.C Fuldførelsesprocent på erhvervsuddannelserne øges til 67 pct.
- Scenarie 1.D Øget optag på erhvervsuddannelser
- Scenarie 1.E Øget erhvervsdeltagelse for ufaglærte
- Scenarie 1.F Øget produktivitet for ufaglærte
- Scenarie 1.G Øget produktivitet for erhvervsuddannede
- Scenarie 1.H Større optag på professionsbacheloruddannelserne

Beskæftigelsesinitiativ

- Scenarie 2.A Strukturledighedsgrad for 22-29 årige reduceres med 12,0 pct.
- Scenarie 2.B Øget antal fleksjobbere mod færre på ledighedsydelse
- Scenarie 2.C Øget arbejdstid for fleksjobbere
- Scenarie 2.D Øget arbejdsproduktivitet i den offentlige sektor
- Scenarie 2.E Strukturledighedsgrad for 30-49 årige reduceres med 2,8 pct.
- Scenarie 2.F Strukturledighedsgrad for 50-59 årige reduceres med 4,0 pct.
- Scenarie 2.G Strukturledighedsgrad for 60 år til folkepensionsalder reduceres med 4,9 pct.
- Scenarie 2.H Højere erhvervsfrekvens for unge ufaglærte
- Scenarie 2.I Højere erhvervsfrekvens for ikke-vestlige indvandrere
- Scenarie 2.J Lavere strukturledighedsgrad for indvandrere og efterkommere
- Scenarie 2.K Færre modtagere af sygedagpenge
- Scenarie 2.L Flere præsterede timer for ordinært beskæftigede
- Scenarie 2.M Lavere tilgang til førtidspension

3.1 Arbejdsudbud i alternative scenarier

Et lands samlede produktion bestemmes af antal personer i beskæftigelse samt den beskæftigedes arbejdstid og produktivitet.

I DREAM-modellen fastsættes arbejdsudbuddet som:

$$(2.1) \quad N_{a,g,o,e} \cdot \text{erhvfreq}_{a,g,o,e} \cdot (1 - \text{ledigfreq}_{a,g,o}) \cdot \text{arbtid}_{a,g,e} \cdot \text{prod}_{a,g,o}$$

The diagram illustrates the components of equation (2.1) grouped into four categories:

- Beskæftigelse** (red bracket): $N_{a,g,o,e} \cdot \text{erhvfreq}_{a,g,o,e} \cdot (1 - \text{ledigfreq}_{a,g,o})$
- Beskæftigelse i fuldtidspersoner** (teal bracket): $N_{a,g,o,e} \cdot \text{erhvfreq}_{a,g,o,e} \cdot (1 - \text{ledigfreq}_{a,g,o}) \cdot \text{arbtid}_{a,g,e}$
- Arbejdsudbud i produktive enheder** (orange bracket): $N_{a,g,o,e} \cdot \text{erhvfreq}_{a,g,o,e} \cdot (1 - \text{ledigfreq}_{a,g,o}) \cdot \text{arbtid}_{a,g,e} \cdot \text{prod}_{a,g,o}$
- Unlabeled teal bracket: $N_{a,g,o,e} \cdot \text{erhvfreq}_{a,g,o,e} \cdot (1 - \text{ledigfreq}_{a,g,o})$

hvor hvert led varierer efter baggrundskaraktistika, idet fodtegn a angiver alder, g køn, o herkomst og e uddannelsesniveau i form af højest fuldførte uddannelse.

Arbejdsstyrken er lig befolkningens størrelse, N , multipliceret med erhvervsfrekvensen, erhvfreq . Antal beskæftigede er lig den del af arbejdsstyrken, som ikke er ledige, hvorfor arbejdsstyrken multipliceres med én minus den strukturelle ledighedsgrad, ledigfreq .

DREAM-modellen anvender et arbejdstidsindeks, arbtid , hvor en fuldtidsbeskæftiget er normeret til én. Indekset er fastsat ved gruppens gennemsnitlige arbejdstid over et kalenderår sat i forhold til arbejdstiden for en fuldtidsbeskæftiget. Ved at multiplicere beskæftigelsen med arbejdstidsindekset haves beskæftigelsen i fuldtidspersoner.

Hver fuldtidsbeskæftiget tildeles en produktivitet, prod . Variationen i produktivitet mellem grupper med forskellige baggrundskaraktistika fastsættes ud fra helårslønninger i modelens basisår. Produktiviteten afhænger ikke af befolkningens uddannelsesniveau. Den stigning i produktiviteten, som kan forventes af stigende uddannelsesniveau over tid, antages at være en del af den generelle produktivitetsvækst i økonomien.

Alternative scenarier øger arbejdsudbud

Fælles for alle alternative scenarier er, at de øger arbejdsudbuddet ved at ændre mindst en af faktorerne i ligning (2.1).

I visse scenarier øges uddannelsesniveauet i befolkningen i forhold til i grundfremskrivningen. Som det observeres historisk, antages det i fremskrivningen, at den gennemsnitlige erhvervsfrekvens er stigende i uddannelse i den forstand, at jo højere uddannelsesniveau, jo større erhvervsdeltagelse. Som følge heraf vil øget uddannelsesniveau styrke erhvervsdeltagelsen. Der indregnes reduceret uddannelses gennemslag, så erhvervsdeltagelsen stiger med én tredjedel af den effekt, som ville optræde, hvis ændringerne i uddannelsessammensætningen slog fuldt igennem på deltagelsesfrekvenserne.

Tabel 3.1 indeholder en oversigt over, hvordan og hvor meget hvert enkelt tiltag påvirker arbejdsudbuddet. For eksempel ses det, at scenarie 1E påvirker erhvervsfrekvensen (for ufaglærte i dette tilfælde), hvilket vurderes at øge beskæftigelsen i 2030 med 3.800 personer i forhold til grundforløbet. Dette svarer til en stigning i beskæftigelsen på 0,13 pct. Omtrent samme relative stigning ses i beskæftigelsen i fuldtidspersoner og arbejdsudbuddet i produktive enheder.

Øget arbejdstid for ordinært beskæftigede (scenarie 2L) påvirker ikke det strukturelle antal beskæftigede. Hvorimod arbejdsudbuddet øges målt i fuldtidspersoner og produktive enheder i samme størrelsesorden.

Tabel 3.1

Oversigt over påvirkning af arbejdsudbud

	Årsag til påvirkning af arbejdsudbud					Ændring arbejdsudbud 2030		
	Udd. niveau	Erhv. frekvens	Ledig frekvens	Arbejds-tid	Produktivitet	Besk.	Besk. fuldtidspers.	Produktive enheder
Uddannelses tiltag								
1A	X					0,07 pct.	0,24 pct.	0,21 pct.
1B	X					-0,02 pct.	-0,03 pct.	-0,03 pct.
1C	X					0,11 pct.	0,21 pct.	0,16 pct.
1D	X					0,02 pct.	0,05 pct.	0,04 pct.
1E		X				0,13 pct.	0,14 pct.	0,15 pct.
1F					X	0,00 pct.	0,02 pct.	0,34 pct.
1G					X	0,00 pct.	0,00 pct.	0,13 pct.
1H	X					0,00 pct.	0,00 pct.	0,00 pct.
Beskæftigelsestiltag								
2A			X			0,06 pct.	0,06 pct.	0,05 pct.
2B		X				0,05 pct.	0,02 pct.	0,02 pct.
2C				X		0,00 pct.	0,02 pct.	0,02 pct.
2D					X	0,00 pct.	0,00 pct.	0,48 pct.
2E			X			0,04 pct.	0,04 pct.	0,04 pct.
2F			X			0,03 pct.	0,02 pct.	0,03 pct.
2G			X			0,02 pct.	0,02 pct.	0,02 pct.
2H		X				0,12 pct.	0,08 pct.	0,05 pct.
2I		X				0,21 pct.	0,24 pct.	0,20 pct.
2J			X			0,14 pct.	0,14 pct.	0,13 pct.
2K		X				0,10 pct.	0,19 pct.	0,20 pct.
2L				X		0,00 pct.	0,18 pct.	0,20 pct.
2M		X				0,21 pct.	0,23 pct.	0,23 pct.

Anm.: De tre kolonner yderst til højre viser ændringen i arbejdsudbuddet i 2030 i forhold til grundforløbet. Ændringen opgøres i henholdsvis antal beskæftigede, antal beskæftigede fuldtidspersoner og antal produktive enheder.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Tabellen ovenfor indeholder hovedkilden til påvirkning af arbejdsudbuddet. Visse scenarier kan have afledte effekter. For eksempel vil opkvalificering af ufaglærte til erhvervsuddannede (scenarie 1A) være en direkte påvirkning af befolkningens uddannelsesniveau. Dette øger erhvervsdeltagelsen gennem en højere gennemsnitlig erhvervsfrekvens og øget gennemsnitlig arbejdstid. Disse indirekte påvirkninger af arbejdsudbuddet fremgår ikke af tabellen. Dog ses det, at beskæftigelsen øges (højere erhvervsfrekvens) og fuldtidsbeskæftigelsen stiger mere end beskæftigelsen i personer (som følge af højere arbejdstid).

Scenarie 1B vurderes at have en negativ påvirkning af beskæftigelsen i år 2030, men en positiv beskæftigelseseffekt på længere sigt.

3.2 Forudsætninger i alternative scenarier

I det følgende beskrives hvilke beregningsforudsætninger, som forudsættes i de alternative scenarier.

Figurene i det følgende viser de alternative scenariers effekt på arbejdsudbuddet målt i enten antal beskæftigede, antal fuldtidsbeskæftigede eller i produktive enheder. I appendiks A ses for hvert scenarie figurer indeholdende ændringen i arbejdsudbuddet i forhold til grundforløbet målt ved alle tre størrelser.

Scenarie 1A og 1B: Opkvalificering af ufaglærte og erhvervsuddannede

Der udføres to alternative scenarier, hvor voksne opkvalificeres fra henholdsvis ufaglært til faglært og fra faglært til videregående uddannelser:

Scenarie 1A Fra 2022 opkvalificeres hvert år 2½ pct. af det samlede antal ufaglærte mellem 20 og 60 år i målgruppen for opkvalificering (defineres nedenfor). Personerne overgår efter et halvt års efteruddannelse til erhvervsuddannede.

Scenarie 1B Fra 2022 opkvalificeres hvert år ½ pct. af det samlede antal erhvervsuddannede mellem 25 og 60 år i målgruppen for opkvalificering. Efter et års uddannelse opkvalificeres gruppen til kort videregående uddannelse (25 pct.) eller mellemlang videregående uddannelse (75 pct.).

Ufaglærte defineres til personer, hvis højest fuldførte uddannelse er enten grundskolen, en gymnasial uddannelse (både almen og erhvervsgymnasial) eller uoplyst.

Der defineres en målgruppe af personer, som opkvalificeringen finder sted i blandt. Målgruppen indeholder i begge scenarier personer i de relevante uddannelseskategorier, som ikke er længerevarende uden for arbejdsstyrken¹. Personer under uddannelse indgår ikke i målgruppen for opkvalificering. Personer som opkvalificeres rekrutteres i året for opkvalificering med 90 pct. fra arbejdsstyrken og 10 pct. uden for arbejdsstyrken. Inden for hver delgruppe rekrutteres proportionalt fra statuskategorierne i målgruppen.

Opkvalificering fra ufaglært til faglært antages at tage ½ år. I dette scenarie øges antallet af fuldtidsstuderende i hvert fremskrivningsår derfor med halvdelen af det antal personer, som opkvalificeres. Erhvervsdeltagelsen under uddannelse antages at være nul.

Efteruddannelse af erhvervsuddannede til videregående uddannelse antages at tage 1 år. Det medfører, at antallet af studerende øges med samme antal personer, som opkvalificeres. Under uddannelse antages de nye studerende at have samme arbejdsmarkedstilknytning som eksisterende studerende med erhvervsfaglig baggrund.

Efter opkvalificering antages de opkvalificerede personer at have samme arbejdsmarkedsadfærd som de eksisterende personer i den uddannelsesgruppe, vedkommende opkvalificeres

¹ Følgende arbejdsmarkedskategorier indgår i målgruppen: Ordinært beskæftigede, støttet beskæftigelse (dog ikke fleksjob), ledige, modtagere af syge- og barseldagpenge, aktiverede og øvrige uden for arbejdsstyrken, som ikke modtager en offentlig indkomstoverførsel.

Følgende statuskategorier er udeladt af målgruppen: Fleksjob, ledighedsydelse, ikke jobklar kontanthjælp, integrationsydelse, førtidspensionister og studerende. Som følge af den maksimale alder for opkvalificering på 60 år rekrutteres der heller ikke blandt følgende grupper: Fleksydelse, efterløn, tidlig pension, folkepension og tjenestemandspension.

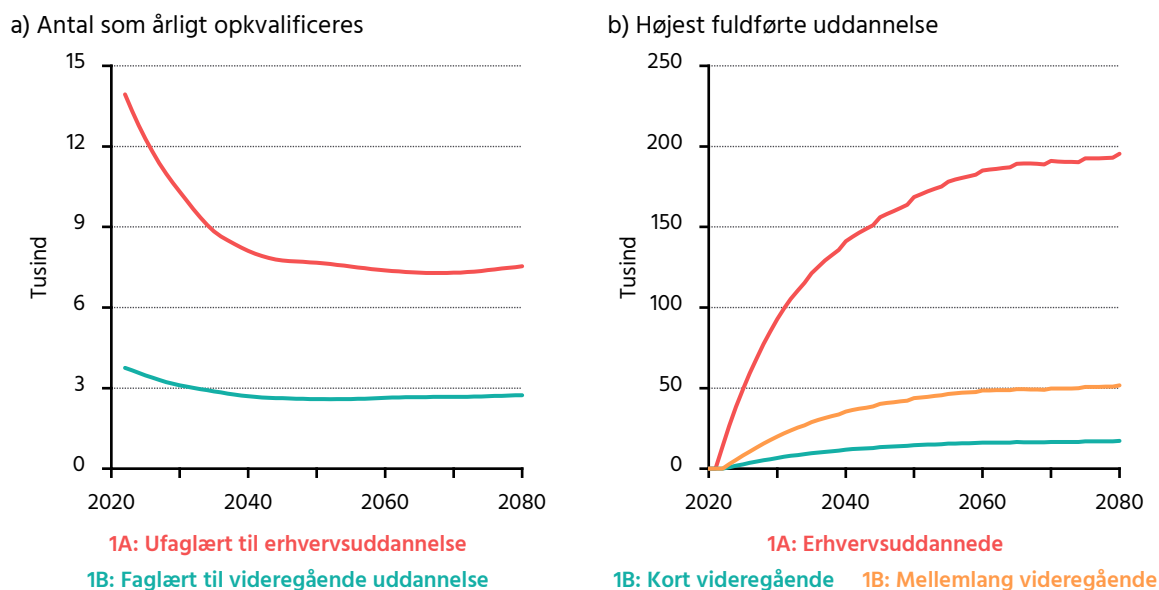
til². De opkvalificerede fordeles således proportionalt på arbejdsmarkedskategorier i målgruppen og overgår over tid til øvrige statuskategorier som for eksempel førtidspension i samme omfang som øvrige personer i den uddannelseskategori, der opkvalificeres til. Fra folkepensionsalderen antages arbejdsmarkedstilknytningen upåvirket af opkvalificeringen.

Opkvalificeringen antages at finde sted fra og med 2022. I scenarierne indregnes ikke direkte omkostninger til opkvalificeringen.

I scenarie 1A vurderes knap 14.000 ufaglærte at blive opkvalificeret til faglært i løbet af 2022, jf. Figur 3.1a. Antallet aftager over tid i takt med, at færre personer er i målgruppen for opkvalificering. På sigt anslås øget opkvalificering at medføre en stigning i antallet af erhvervsuddannede yngre end folkepensionsalderen på lige under 200.000 personer. Af de personer, som opkvalificeres, er 60-65 pct. ufaglærte, mens de resterende 35-40 pct. har en gymnasial uddannelse. Andelen som rekrutteres i hver uddannelseskategori varierer en smule over tid.

I scenarie 1B antages det, at 3.750 erhvervsuddannede i 2022 opkvalificeres til korte og mellemlange videregående uddannelser. På langt sigt medfører opkvalificeringen, at antallet med en kort og en mellemlang videregående uddannelse øges med henholdsvis 17.000 og 50.000 personer i forhold til grundforløbet.

Figur 3.1
Opkvalificering, scenarie 1A og 1B

Anm.: Figuren til højre viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb og indeholder antal personer ældre end 20 år og yngre end folkepensionsalderen.

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning.

Erhvervsuddannede har i gennemsnit stærkere erhvervstilknytning end ufaglærte. Og personer med en videregående uddannelse har i gennemsnit lidt højere arbejdsmarkedsdeltagelse

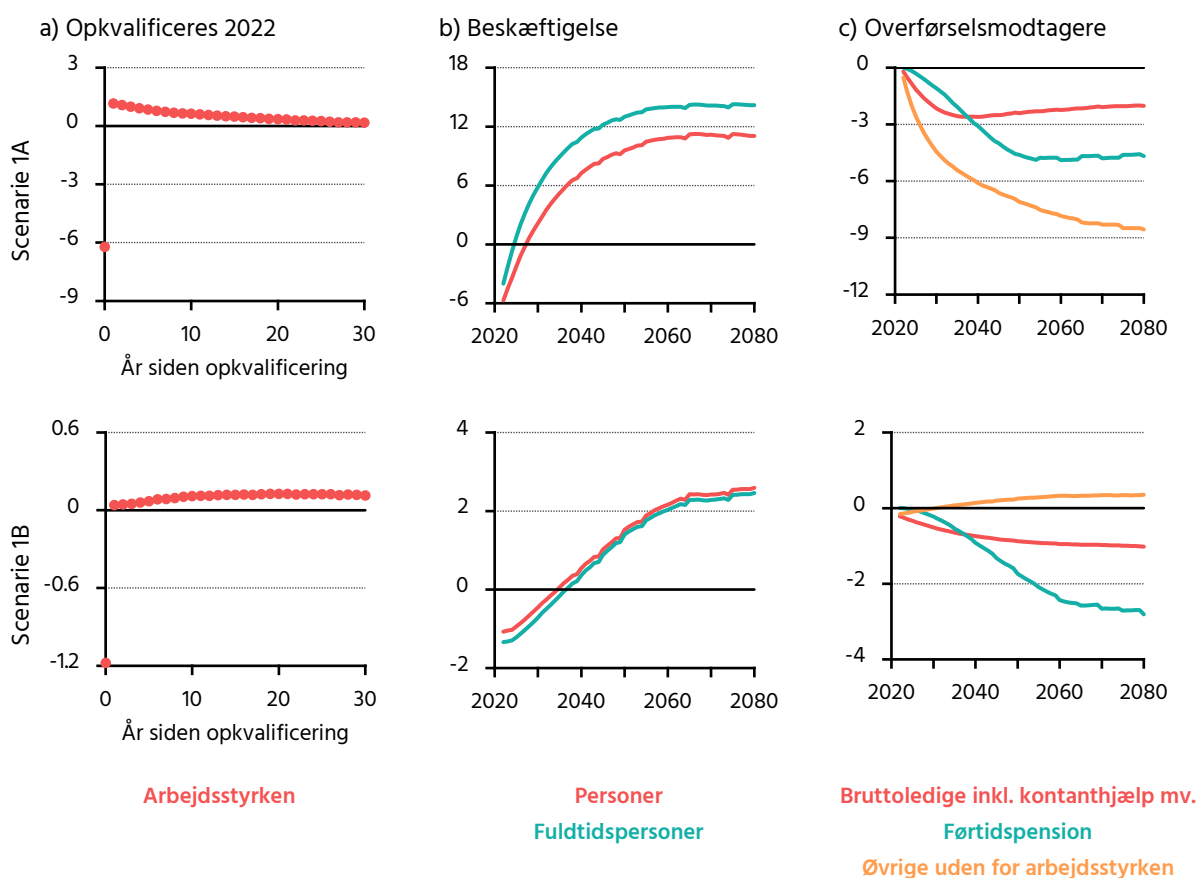
² Implementeringen følger ikke den sædvanlige modellering af stigende uddannelsesniveau i befolkningen (som følges i scenarie 1C, 1D og 1H). Dette skyldes, at der er tale om korte uddannelsesforløb af under et års varighed, som ikke egner sig til modellering i DREAMs uddannelsesfremskrivning. Desuden opkvalificeres en relativt høj andel af ældre, hvilket ligeledes befordrer en modellering målrettet det konkrete initiativ.

end faglærte. Derfor ventes begge alternative scenarier at øge arbejdsstyrken og dermed beskæftigelsen. I året for opkvalificering ventes det øgede antal studerende dog at give en negativ arbejdsudbudseffekt.

Figur 3.2a indeholder de personer, som opkvalificeres i 2022 (år 0) og følger disse op til 30 år efter uddannelsesløftet. Figuren viser ændringen i antal personer i arbejdsstyrken i forhold til grundforløbet. Det ses, at i året for opkvalificering ventes en negativ effekt på arbejdsstyrken, idet flere er under uddannelse på bekostning af fortrinsvis beskæftigede. Efter uddannelsesløftet øges erhvervsdeltagelsen, og der ses en positiv effekt på antal personer i arbejdsstyrken. Effekten aftager over tid i takt med, at et nyt alderstrin når folkepensionsalderen, hvorfra arbejdsmarkedstilknytningen er som i grundforløbet.

Figur 3.2

Beskæftigelse og antal overførselsmodtagere, scenarie 1A og 1B

Anm.: Figuren viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb. På Y-aksen viser alle figurer ændringen i forhold til grundforløbet i tusind personer.

Antal studerende uden for arbejdsstyrken er ikke indeholdt i figur c), hvorfor ændringen i antal personer i de viste statuskategorier ikke summerer til ændringen i beskæftigelsen i kolonne b).

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning og den makroøkonomiske model DREAM.

Samlet set skønnes opkvalificering af ufaglærte i løbet af 3-6 år at øge beskæftigelsen, jf. Figur 3.2b. På sigt stiger antallet af beskæftigede med cirka 11.000 personer i forhold til grundforløbet. Da også den gennemsnitlige arbejdstid antages at blive forøget ved uddannelsesløftet, er effekten større målt i fuldtidspersoner.

Ved opkvalificering af faglærte til videregående uddannelser ventes en lidt længere årrække, før den positive beskæftigelseseffekt slår igennem. Dette skyldes, at løftet i uddannelsesniveau blot giver anledning til et svagere løft i erhvervsdeltagelsen end fra ufaglært til faglært. Af samme grund er den langsigtede effekt i scenarie 1B i forhold til grundforløbet svagere end i scenarie 1A.

Stigningen i beskæftigelsen sker på bekostning af en reduktion i antal bruttoledige inklusiv ikke-jobklar kontanthjælp og introduktionsydelse. I scenarie 1A sker også en stor rekruttering blandt personer uden for arbejdsstyrken, der ikke modtager en overførselsindkomst. På lidt længere sigt ses i begge scenarier en reduktion i antal førtidspensionister. Dette sker i takt med, at færre personer end i grundforløbet over tid overgår til førtidspension som følge af opkvalificeringen.

Befolkningens uddannelsesniveau har ikke effekt på modellens strukturelle ledighedsgrad, hvorfor ledighedsgraden praktisk talt er upåvirket af opkvalificeringen.

Scenarie 1C, 1D og 1H: Ændret uddannelsesadfærd

Der udføres tre alternative scenarier, hvor uddannelsesadfærden ændres:

Scenarie 1C Fuldførelsesandelen på erhvervsuddannelserne øges til 67 pct.

Scenarie 1D Optaget af ufaglærte på erhvervsuddannelserne øges med 19 pct. for 20-24 årige og 12 pct. for 25-30 årige.

Scenarie 1H Optaget på professionsbachelor øges med 6,1 pct. Tilgangen til universitetsbachelor reduceres med 75 pct. af stigningen, mens de resterende 25 pct. kommer proportionalt fra de øvrige uddannelsesgrupper.

I scenarie 1D øges optaget proportionalt blandt personer, hvis højeste fuldførte uddannelse er enten grundskolen, en gymnasial uddannelse (både almen og erhvervsgymnasial) eller uoplyst.

I scenarierne indregnes ikke de eventuelle omkostninger, som vil være forbundet med øget uddannelsesaktivitet. Modsat reduceres heller ikke i omkostningerne som følge af færre studerende på andre uddannelses typer.

I de seneste år er det cirka halvdelen af dem, som påbegynder en erhvervsuddannelse, der gennemfører uddannelsen. I grundforløbet for DREAMs uddannelsesfremskrivning antages andelen at stige til 53 pct. frem mod 2025. Stigningen i fuldførelsesandelen følger af erhvervsskolereformen af 2015. I scenarie 1C øges fuldførelsesprocenten således med 14 pct. point.

I scenarie 1C fuldfører en større andel en erhvervsuddannelse, hvilket reducerer antallet af ufaglærte nærmest tilsvarende. Mindre frafald på erhvervsuddannelserne betyder dog også, at færre efterfølgende påbegynder en gymnasial uddannelse, hvilket over tid leder til færre, som fuldfører en videregående uddannelse. Der ventes af denne grund også en mindre reduktion i antal personer med en videregående uddannelse (ikke vist i Figur 3.3a). I 2080 ventes godt 14.000 færre at have en videregående uddannelse i scenarie 1C end i grundforløbet.

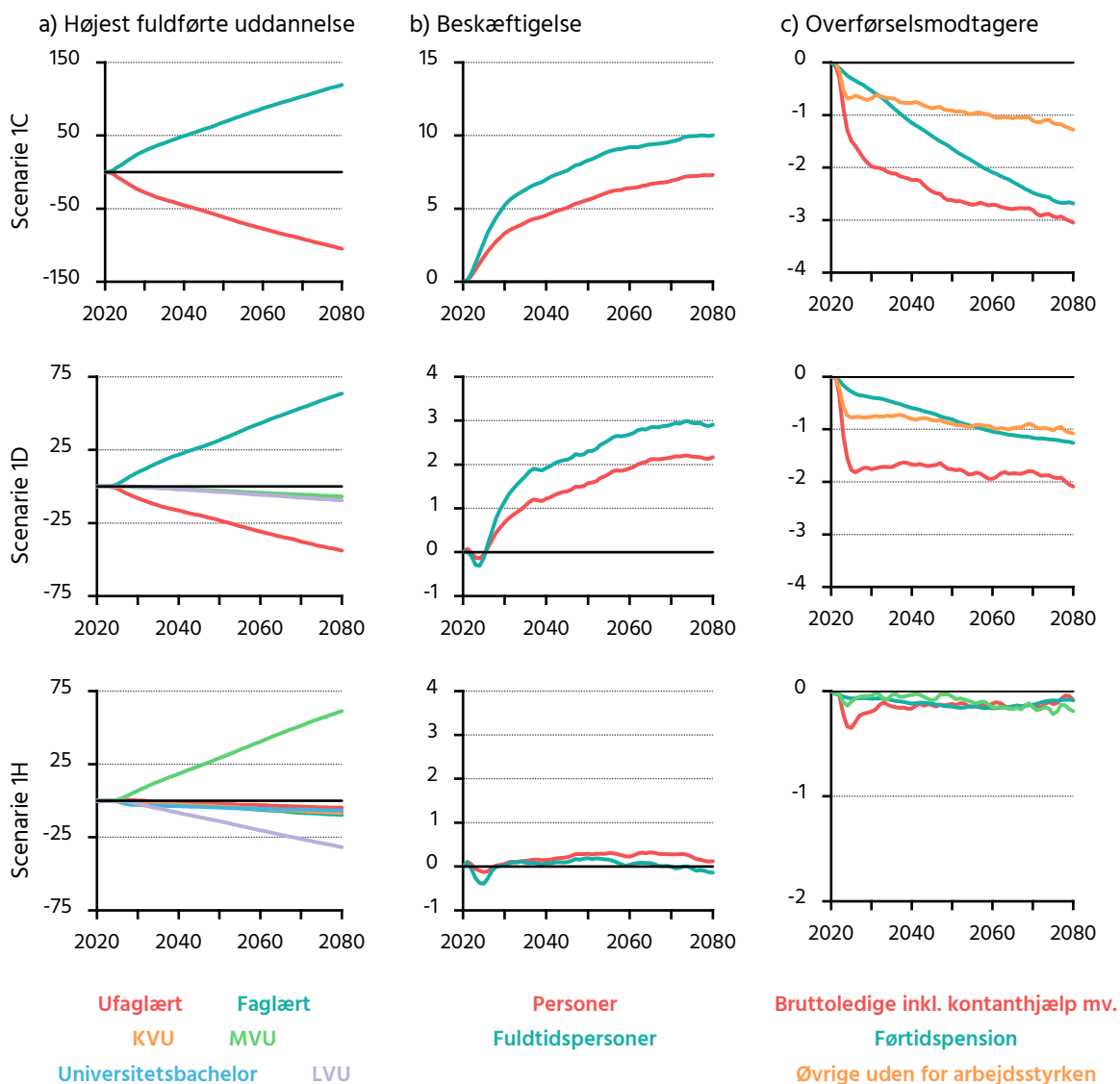
Et øget optag på de erhvervsfaglige uddannelser (scenarie 1D) giver generelt samme effekter som scenarie 1C: Antal erhvervsuddannede stiger på bekostning af særligt ufaglærte. Der ventes ligeledes et fald i antal personer med en mellemlang eller lang videregående uddannelse, da færre som følge af en opnået erhvervsuddannelse påbegynder en videregående uddannelse senere i livet.

Scenarie 1H giver flere med en professionsbachelor (vist som mellemlang videregående uddannelse i Figur 3.3). En reduktion i fortrinsvis tilgangen til universitetsbachelor giver på sigt færre med en lang videregående uddannelse, mens der ligeledes sker en mindre reduktion i

øvrige uddannelsesniveauer. I 2080 vurderes således at være 61.000 flere end i grundforløbet med en mellemlang videregående uddannelse i form af en professionsbachelor. Dette modsvares at et fald på knap 38.500 personer med en lang videregående uddannelse eller universitetsbachelor, 10.000 færre erhvervsuddannede, 8.000 færre med en kort videregående uddannelse og 4.500 færre ufaglærte.

Figur 3.3

Uddannelsesadfærd, scenarie 1C, 1D og 1H

Anm.: Figuren viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb. På Y-aksen viser alle figurer ændringen i forhold til grundforløbet i tusind personer.

Kilde: Egne beregninger på DREAMs uddannelsesfremskrivning og den makroøkonomiske model DREAM.

Historisk har personer med et relativt højt uddannelsesniveau i gennemsnit bedre erhvervsdeltagelse end en gruppe af sammenlignelige personer med et lavere uddannelsesniveau. I den socioøkonomiske fremskrivning antages det, at der er et gennemslag fra uddannelsesniveau over på erhvervsdeltagelsen på en tredjedel af den fulde effekt. Dette betyder, at når uddannelsesniveaet over tid øges, så forventes de ekstra højtuddannede ikke at opnå helt

den samme erhvervsfrekvens som tilsvarende personer har i dag. Gennemslaget på 1/3 bygger på et empirisk studie foretaget på dansk data udført af Finansministeriet, jf. (Søgaard, 2011).

Det stigende uddannelsesniveau i alternativerne leder til en stigning i beskæftigelsen i forhold til grundforløbet, jf. Figur 3.3b. Dette skyldes den positive sammenhæng mellem uddannelsesniveau og erhvervsdeltagelse. Størrelsen i stigningen i beskæftigelsen afspejler dels, hvor mange som ændrer uddannelsesniveau og dels, hvor stor forskel i erhvervsdeltagelsen, der observeres mellem de relevante uddannelsesgrupper.

I scenarie 1H er modsatrettede effekter: For nogle sænkes uddannelsesniveauet, hvilket trækker mod lavere erhvervsdeltagelse. Dog er forskellen på beskæftigelsesfrekvensen mellem mellemlang og lang videregående uddannelse relativ beskeden. For andre øges vedkommendes højest fuldførte uddannelse, hvilket trækker mod øget gennemsnitlig erhvervsfrekvens. Samlet sker der i scenarie 1H et mindre løft i beskæftigelsen i forhold til grundforløbet.

Øget beskæftigelse modsvares i alle tre scenarier af færre bruttoledige (inklusive ikke-jobklar kontanthjælp og introduktionsydelse) end i DREAMs grundforløb. Der sker også en mindre reduktion i antal personer i kategorien af øvrige uden for arbejdsstyrken. Over tid mindskes også antallet af førtidspensionister. Dette sker som følge af lavere tilgang til førtidspension blandt erhvervsuddannede end blandt ufaglærte.

Scenarie 1E, 2B, 2H, 2I, 2K og 2M: Øget erhvervsdeltagelse

I en række scenarier øges erhvervsdeltagelsen for forskellige befolkningsgrupper:

Scenarie 1E Fra 2022 øges erhvervsfrekvensen for personer med grundskole eller uoplyst uddannelsesniveau med 1 pct. point for personer mellem 35 år og folkepensionsalderen.

Statuskategorier uden for arbejdsstyrken nedjusteres proportionalt svarende til forøgelsen af erhvervsfrekvensen.

Scenarie 2B Antal beskæftigede i fleksjob øges med 1,85 pct. fra 2022.

Antal personer på ledighedsydelse nedjusteres tilsvarende.

Scenarie 2H For 17-29 årige med grundskole eller uoplyst uddannelse øges erhvervsfrekvensen fra 2022 med 1 pct. point, for efterkommere fra ikke-vestlige lande dog med 2 pct. point.

Stigningen i erhvervsdeltagelsen modsvares proportionalt i kategorierne ikke-jobklar kontanthjælp, introduktionsydelse og øvrige uden for arbejdsstyrken.

Scenarie 2I Erhvervsfrekvensen øges fra 2022 for indvandrere fra ikke-vestlige lande, som er mellem 45 år og folkepensionsalderen. Forøgelsen af erhvervsdeltagelsen afhænger af alder (beskrives nærmere nedenfor).

Der modkorrigeres proportionalt i statuskategorierne ikke-jobklar kontanthjælp, introduktionsydelse og øvrige uden for arbejdsstyrken.

Scenarie 2K Antal modtagere af sygedagpenge mellem 45 år og folkepensionsalderen reduceres i 2022 med cirka 6.200 personer. Herefter antages fremadrettet samme forholdsmæssige korrektion efter alder.

De tidligere modtagere af sygedagpenge overgår til ordinær beskæftigelse.

Scenarie 2M Overgang til førtidspension udskydes med ét år ved alder 60.

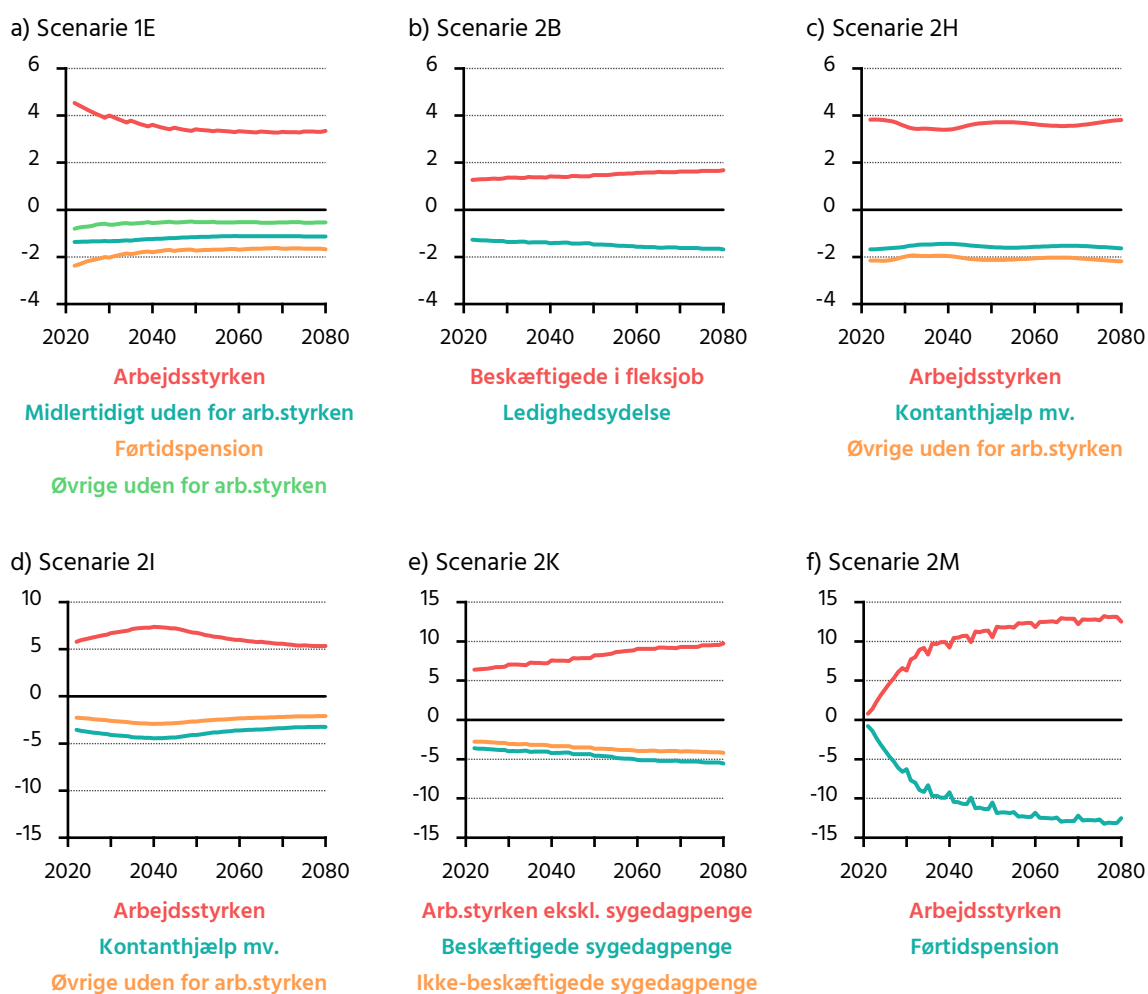
Den lavere tilgang til førtidspension modsvares af en stigning i arbejdsstyrken som ordinært beskæftigede eller ledige.

Figur 3.4 viser, hvordan kategorier for arbejdsmarkedsstatus påvirkes i de alternative scenarier. I scenarie 1E øges arbejdsstyrken i forhold til grundforløbet primært på bekostning af færre førtidspensionister og personer midlertidigt uden for arbejdsstyrken. Påvirkningen af arbejdsstyrken aftager gennem fremskrivningen. Dette sker som følge af, at der fremadrettet ventes færre ufaglærte i den arbejdsduelige alder.

I scenarie 2B forudsættes flere på ledighedsydelse at blive ansat i fleksjob. Dette kan tolkes som kortere ledighedsforløb fra en person tildeles fleksjob, til vedkommende ansættes. Stigningen i antal fleksjobbere i forhold til grundforløbet øges gennem fremskrivningsperioden. Dette følger af, at folkepensionsalderen øges fremadrettet. Herved vil potentielle fleksjobbere dække flere alderstrin, end det i dag er tilfældet.

Figur 3.4

Arbejdsmarkedsstatus, scenarie 1E, 2B, 2H, 2I, 2K og 2M

Anm.: Figuren viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb. På Y-aksen viser alle figurer ændringen i forhold til grundforløbet i tusind personer.

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning.

Øget erhvervsdeltagelse for indvandrere fra ikke-vestlige lande (scenarie 2I) implementeres således, at erhvervsdeltagelsen øges mest for midaldrende på 50-60 år. Her øges erhvervsdeltagelsen i forhold til grundforløbet med 9,8-18,2 pct. med en gennemsnitlig forøgelse på

13,2 pct. For lidt yngre indvandrere på 45-49 år øges erhvervsdeltagelsen mellem 3,1 og 7,1 pct. For indvandrere mellem 61 år og pensionsalderen er forøgelsen mellem 4,9-9,9 pct.

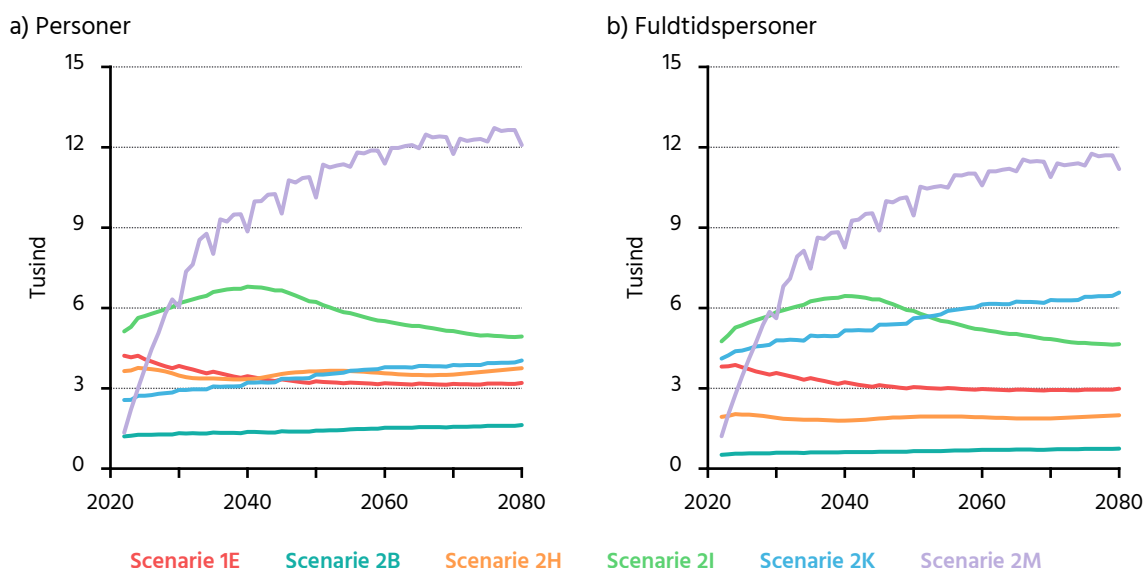
Færre modtagere af sygedagpenge (scenarie 2K) implementeres ved at nedjustere både sygedagpengemodtagere i beskæftigelse og modtagere af sygedagpenge uden for arbejdsstyrken. Der nedjusteres proportionalt i disse grupper, så antallet af sygedagpengemodtagere i forhold til grundforløbet falder med 6.208 personer i 2022 (fordelt på de to køn og efter alderstrin). Den forholdsommæssige korrektion efter alder og køn holdes konstant herefter. De tidligere modtagere af sygedagpenge flyttes til ordinær beskæftigelse, hvorfor arbejdsstyrken øges. Effekten på arbejdsstyrken forøges over tid. Dette skyldes, at antal modtagere af sygedagpenge ventes at stige fremadrettet efterhånden som folkepensionsalderen forøges, og befolkningen vil modtage sygedagpenge i flere alderstrin, end under de nuværende regler.

I scenarie 2M nedjusteres tilgangen til førtidspension således, at andelen på førtidspension ved alder 60 i grundforløbet udskydes til alder 61 i alternativet, andelen ved alder 61 i grundforløbet udskydes til 62 år osv. Dette medfører en lavere tilgang til førtidspensionsordningen end i grundforløbet, hvilket tolkes som, at overgangen til førtidspension udskydes med ét år ved alder 60. De personer, som i grundforløbet ville være overgået til førtidspension, antages i det alternative scenarie at blive fastholdt i arbejdsstyrken som enten ordinært beskæftigede eller ledige. For årgangene født i 1961-69 sker en indfasning mod den fulde effekt. Implementeringen af scenarie 2M er detaljeret beskrevet i (Iversen, Hansen, & Andersen, 2021). I dette notat regnes dog med en udskydelse på to år ved alder 60, mens den her præsenterede beregning er en udskydelse på ét år.

Udskydelse af overgang til førtidspension med ét år ved alder 60 vurderes at reducere antallet af førtidspensionister med godt 13.000 på sigt. Der ses en en-til-en sammenhæng mellem faldet i antallet af førtidspensionister og stigningen i arbejdsstyrken, jf. Figur 3.4f.

Figur 3.5

Beskæftigelse, scenarie 1E, 2B, 2H, 2I, 2K og 2M

Anm.: Figuren viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb.

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning og den makroøkonomiske model DREAM.

Forøgelsen af beskæftigelsen i de alternative scenarier i forhold til grundforløbet følger stigningen i arbejdsstyrken, jf. Figur 3.4 og Figur 3.5a.

I DREAM-modellen tilpasses ledigheden frem mod 2025 til sit strukturelle niveau, hvorefter den strukturelle ledighedsgrad påvirkes af kompensationsgraden. Da kompensationsgraden i de her betragtede scenarier er praktisk taget uændret, vil den strukturelle ledighedsgrad i de alternative scenarier være tæt ved ledighedsgraden i grundforløbet (for hver gruppe efter alder, køn og herkomst). Som følge heraf vil en stigning i arbejdsstyrken resultere i en tilsvarende (relativ) ændring i både beskæftigelse og ledighed.

Beskæftigelsen målt i fuldtidspersoner øges generelt i samme størrelsesorden som beskæftigelsen i antal personer.

Bemærk dog, at i Figur 3.5a regnes kun de sygedagpengemodtagere, som kommer fra ledighed, som en stigning i beskæftigelsen i forhold til grundforløbet. Modtagere af sygedagpenge fra beskæftigelse er allerede indregnet i grundforløbets antal beskæftigede, hvorfor disses overgang til ordinær beskæftigelse ikke øger antal personer i beskæftigelse. Derimod øges arbejdstiden for gruppen, hvilken forklarer den noget større effekt på beskæftigelsen i fuldtidspersoner end i personer i scenarie 2K.

Scenarie 2A, 2E, 2F, 2G og 2J: Reduceret strukturel ledighed

Den strukturelle ledighedsgrad angiver det strukturelle niveau for antal ledige sat i forhold til arbejdsstyrkens størrelse. Der udføres en række alternative scenarier, hvor den strukturelle ledighedsgrad ændres:

Scenarie 2A Strukturledighedsgraden for 22-29 årige reduceres med 12,0 pct.

Scenarie 2E Strukturledighedsgraden for 30-49 årige reduceres med 2,8 pct.

Scenarie 2F Strukturledighedsgraden for 50-59 årige reduceres med 4,0 pct.

Scenarie 2G Strukturledighedsgraden fra 60 år til folkepensionsalder reduceres med 4,9 pct.

Scenarie 2J Strukturledighedsgraden for indvandrere og efterkommere reduceres med 25 pct. af forskellen til ledighedsgraden for personer af dansk herkomst. Korrektionen foretages for personer på 30 år eller ældre. Ledighedsgraden sammenlignes med personer af dansk herkomst med samme alder og køn.

Frem mod 2025 tilpasses ledighedsgraden i DREAM-modellen sit strukturelle niveau. Herefter afhænger ledighedsgraden positivt af kompensationsgraden. Fordelingen af den samlede ledighed efter alder, køn og herkomst fastholdes i fremskrivningen som observeret i seneste historiske år. Dog korrigeres den aldersbetingede ledighedsgrad for den ventede effekt af øget folkepensionsalder.

Figur 3.6 viser den aldersbetingede ledighedsgrad i DREAMs grundforløb. Reduktionerne i de alternative scenarier beregnes i forhold hertil og er ligeledes indtegnet i figuren. Dog kun i de alderstrin, hvor ledighedsgraden sænkes i forhold til grundforløbet.

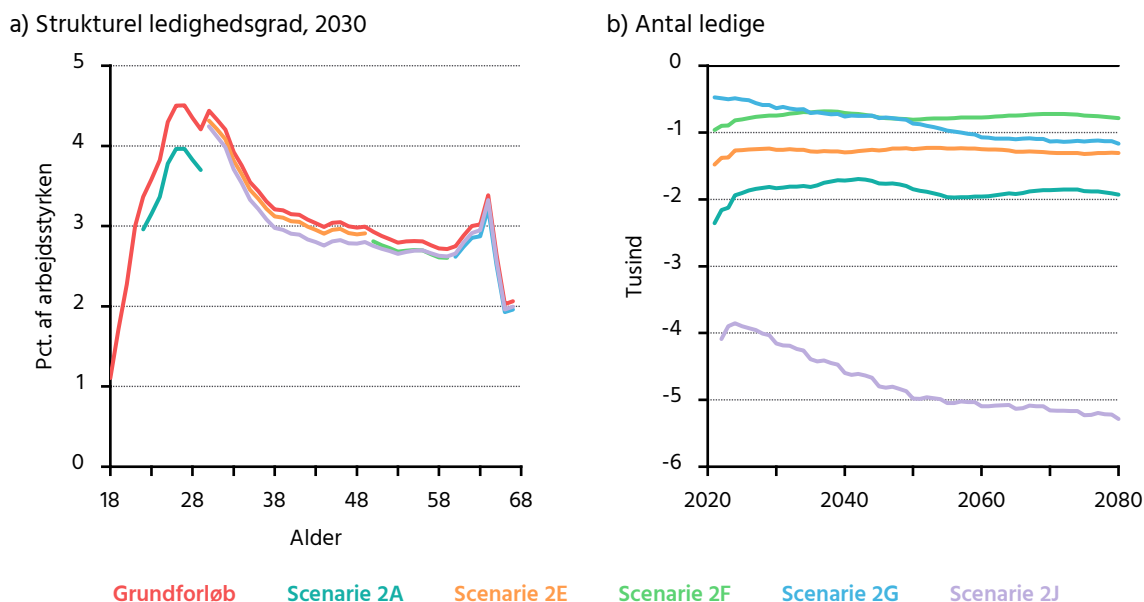
Reduktionen af ledighedsgraden vurderes at sænke antallet af ledige med 750-5.200 personer på sigt. I scenarierne 2A, 2E og 2F er reduktionen i antal ledige nogenlunde konstant over tid. Dog med mindre udsving over årene som følge af forskelligt antal personer i det aldersinterval det enkelte scenarie vedrører.

I scenarie 2G udvides det relevante aldersinterval i takt med, at folkepensionsalderen øges fremadrettet. Som følge heraf sker der over tid en stigende reduktion i antal ledige i forhold til grundfremskrivningen. Det samme er tilfældet i scenarie 2J. Her skyldes den større effekt over tid, at indvandrere og efterkommere de kommende årtier vurderes at udgøre en større andel af befolkningen, hvorfor reduktionen af ledighedsgraden vedrører flere personer, jo længere der ses frem i tid.

Reduktionen i antal ledige modsvarer af en tilsvarende stigning i antal ordinært beskæftigede.

Figur 3.6

Ledighed, scenarie 2A, 2E, 2F, 2G og 2J

Anm.: Figuren til højre viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb.
Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Scenarie 2C og 2L: Øget arbejdstid

I to alternative scenarier øges den gennemsnitlige arbejdstid:

Scenarie 2C Den gennemsnitlige arbejdstid for personer ansat i fleksjob øges med 1,0 pct. i 2022 stigende til 1,35 pct. fra og med 2030.

Scenarie 2L Den gennemsnitlige arbejdstid for ordinært beskæftigede på 40-49 år øges med 0,203 pct. og fra og med 50 år til umiddelbart inden folkepensionsalderen øges arbejdstiden med 0,405 pct.

I DREAM anvendes en årlig arbejdstid for hver type af beskæftigede. For hver gruppe anvendes den registrerede arbejdstid i modellens basisår. Arbejdstiden korrigeres for den ventede effekt af øget folkepensionsalder. Desuden indregnes en effekt af øget restlevetid på arbejdstiden for beskæftigede folkepensionister.

Figur 3.7 viser arbejdstiden for ordinært beskæftigede og støttet beskæftigede i fleksjob i DREAMs grundforløb.

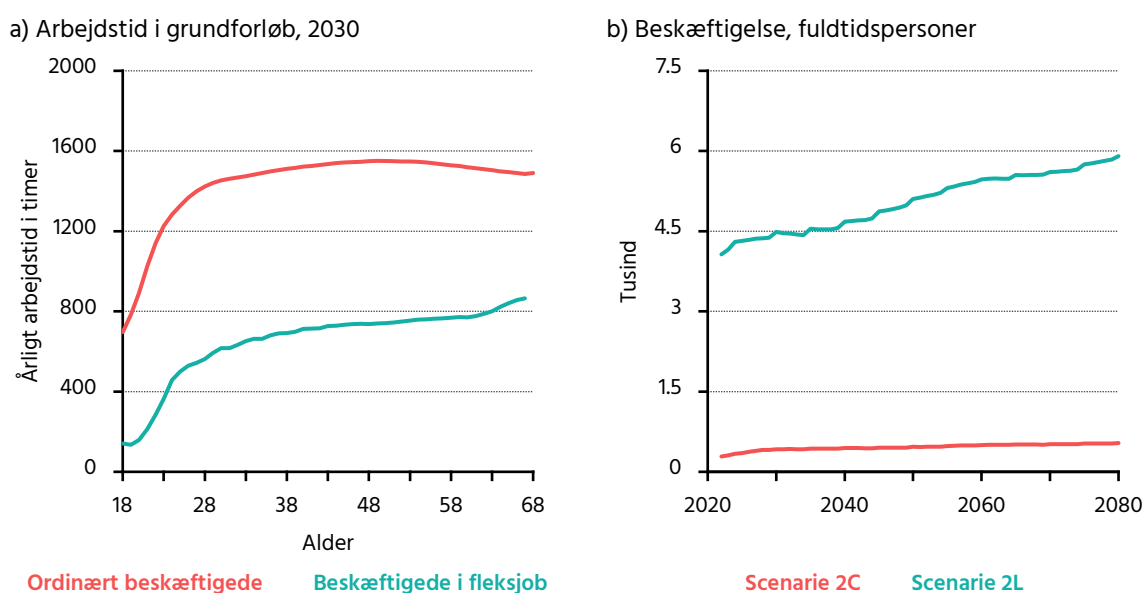
I de to alternative scenarier øges arbejdstiden i forhold til grundforløbet som ovenfor beskrevet. I scenarie 2C betyder dette, at den gennemsnitlige årlige arbejdstid for en beskæftiget i fleksjob, der er ældre end 40 år, øges med cirka 10 timer i forhold til grundforløbet. For yngre fleksjobbere er effekten mindre, da disse i udgangspunktet har lavere årlig arbejdstid.

Stigningen i arbejdstiden for ordinært beskæftigede i scenarie 2L svarer til, at den årlige arbejdstid i forhold til grundforløbet øges med cirka 3 timer for beskæftigede på 40-49 år og med cirka 6 timer for beskæftigede mellem 50 år og folkepensionsalderen.

Den øgede arbejdstid for fleksjobbere medfører, at beskæftigelsen på sigt øges med godt 500 fuldtidspersoner i scenarie 2C i forhold til grundforløbet. Effekten er stigende over tid, idet antallet af fleksjobbere øges i løbet af fremskrivningen. Det stigende antal fleksjobbere følger af øget folkepensionsalder, idet flere ventes at overgå til støttet beskæftigelse i de ekstra år på arbejdsmarkedet, som følger, når pensionsalderen øges.

Flere arbejdstimer for ordinært beskæftigede (scenarie 2L) øger beskæftigelsen i forhold til grundfremskrivningen med cirka 4.500 fuldtidspersoner omkring år 2030 og knap 6.000 fuldtidspersoner på sigt. Den stigende effekt over tid følger af, at arbejdsstyrken og dermed beskæftigelsen ventes at stige de kommende årtier, jf. kapitel 2.

Figur 3.7
Arbejdstid, scenarie 2C og 2L

Anm.: Figuren til højre viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Scenarie 1F, 1G og 2D: Øget produktivitet

I tre alternative scenarier ændres den gennemsnitlige produktivitet for forskellige befolkningsgrupper:

Scenarie 1F Produktiviteten for ufaglærte mellem 35 år og folkepensionsalderen løftes med 3,47 pct. fra og med 2029. Produktivitetsløftet indføres lineært over perioden 2022-2029.

Scenarie 1G Produktiviteten for faglærte øges med 0,56 pct. fra og med 2029. Stigningen mod den fulde effekt sker lineært i perioden 2022-2029.

Scenarie 2D Beskæftigelsen i den offentlige sektor sænkes svarende til 7.000 færre beskæftigede i 2030. Ændringen i den offentlige beskæftigelse er forårsaget af en produktivetsforbedring i den offentlige sektor.

Ufaglærte defineres i scenarie 1F til personer, hvis højeste fuldførte uddannelse er enten grundskolen eller uoplyst.

I DREAM anvendes et produktivitetsindeks, der angiver den gennemsnitlige produktivitet for hver persongruppe efter alder, køn og herkomst. Figur 3.8a viser grundforløbets gennemsnitlige produktivitetsindeks i 2030.

I scenarie 1F og 1G øges det samlede arbejdsudbud målt i produktive enheder med henholdsvis 0,34 og 0,13 pct. i forhold til grundforløbet, jf. Figur 3.8b. Der ses en tydelig lineær indfasning af den øgede produktivitet i perioden 2022-2029. Efter 2030 aftager stigningen i arbejdsudbuddet. Dette sker i takt med, at henholdsvis uaglærte og faglærte udgør en faldende andel af det samlede antal beskæftigede. At det gennemsnitlige uddannelsesniveau blandt beskæftigede stiger, det følger af, at en større andel af de unge der de kommende år indtræder på arbejdsmarkedet har gennemført en videregående uddannelse end blandt de personer, som udtræder.

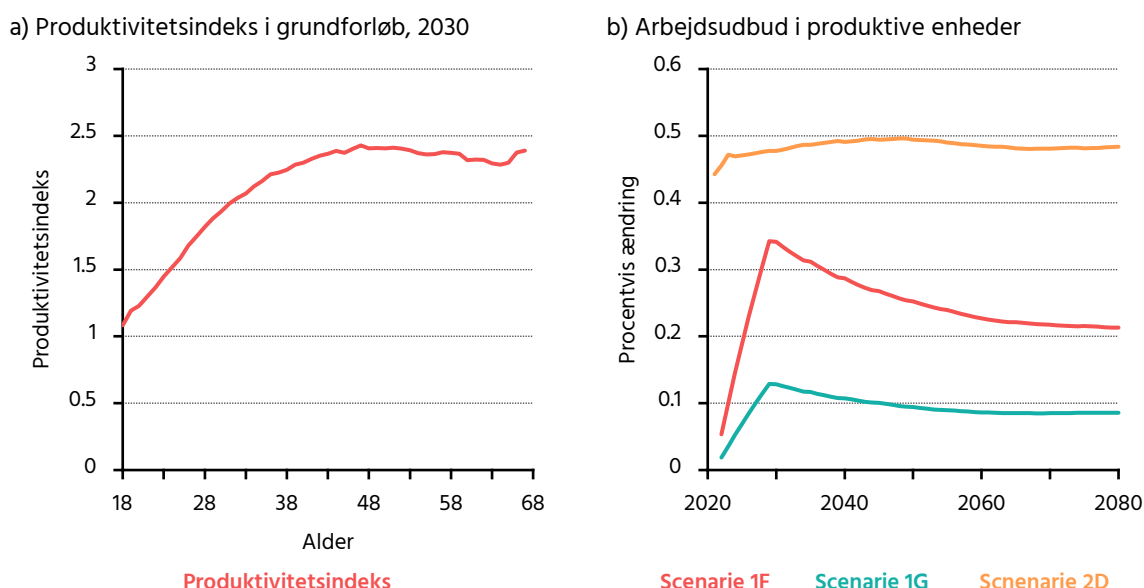
I scenarie 2D øges produktiviteten i den offentlige sektor. I scenariet vil det offentlige forbrug alt andet lige være uændret, hvorfor øget produktivitet betyder, at den offentlige sektor kan producere samme service med færre ansatte. Størrelsen af produktivitetsforbedringen i den offentlige sektor bestemmes, så antallet af offentlige ansatte reduceres med 7.000 personer i 2030.

Ændringen kan alternativt tænkes som en stigning i den gennemsnitlige arbejdstid for en offentlig ansat, som set fra et modelteknisk synspunkt ville have samme effekt på arbejdsudbuddet målt i produktive enheder, jf. ligning (2.1).

Den relative ændring af produktiviteten holdes konstant gennem fremskrivningen. Målt ved reduktionen i antal offentligt ansatte har scenariet en stigende effekt over tid, og i 2080 sænkes den offentlige beskæftigelse med 8.375 personer i forhold til grundforløbet. Den øgede beskæftigelsesreduktion over tid følger af, at den offentlige beskæftigelse fremadrettet stiger i grundforløbet som følge af øget efterspørgsel efter offentlige goder.

Figur 3.8

Produktivitet, scenarie 1F, 1G og 2D

Anm.: Figuren til højre viser ændringen i forhold til DREAMs grundforløb.
Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

De beskæftigede, som ikke længere er ansat i den offentlige sektor, får i stedet job i den private sektor, hvorfor den samlede beskæftigelse praktisk talt er uændret. Samlet set øges arbejdsudbuddet i produktive enheder med 0,48 pct. i 2030 i forhold til grundforløbet, jf. Figur 3.8b.

4. Samfundsøkonomiske effekter

De evaluerede tiltag vurderes at øge arbejdsudbuddet i forhold til grundforløbet. Som følge heraf øges BNP. De offentlige udgifter til indkomstoverførsler falder, ligesom offentligt forbrug vurderes at udgøre en mindre andel af BNP. Dette forbedrer den primære offentlige saldo, hvilket afspejles i en stigning i den finanspolitiske holdbarhedsindikator.

De alternative scenarier indeholder initiativer, der øger befolkningens uddannelsesniveau, jf. afsnit 4.1. I de øvrige tiltag styrkes erhvervsdeltagelsen, sænkes ledigheden, øges arbejdstiden eller forhøjes produktiviteten. Med andre ord initiativer, der øger arbejdsudbuddet. Stigningen i arbejdsudbuddet beskrives i afsnit 4.2.

Øget arbejdsudbud medfører en stigning i BNP i forhold til grundforløbet, hvilket især er drevet af ændringer i private investeringer og eksport, jf. afsnit 4.3.

De offentlige udgifter aftager i forhold til grundforløbet i både niveau og som andel af BNP. Faldet sker hovedsageligt som følge af lavere udgift til indkomstoverførsler og lavere offentligt forbrug som andel af BNP. De offentlige indtægter stiger i forhold til grundforløbet i niveau, da skatteindtægterne øges som følge af det højere arbejdsudbud, hvilket øger lønsummen og dermed skattegrundlaget. Stigningen i de offentlige indtægter er mindre end stigningen i BNP, hvorfor indtægterne som andel af BNP er lavere end i grundforløbet.

Samlet forbedres den primære offentlige saldo i de alternative scenarier i forhold til grundforløbet, jf. afsnit 4.4. Som følge heraf forbedres den finanspolitiske holdbarhedsindikator med 0,9 pct. point i forhold til grundforløbet, hvis effekten af alle initiativer indregnes. Dette svarer til en årlig forbedring af det primære budget på 21 mia. kr. De uddannelsesrettede initiativerne bidrager til cirka en tredjedel af den samlede holdbarhedsforbedring. De beskæftigelsesorienterede tiltag står for de resterende to tredjedele.

I det følgende haves hovedfokus på det alternative scenarie, som samler alle 21 tiltag. Desuden vises de to scenarier med henholdsvis de otte uddannelsesinitiativer og de 13 beskæftigelsesinitiativer. Effekten for hver enkelt tiltag vises opsummerende i tabeller indeholdende 2030. I appendiks A evalueres hvert af de 21 tiltag enkeltvis.

4.1 Befolkningens uddannelsesniveau

Blandt de undersøgte tiltag findes flere, som påvirker befolkningens uddannelsesadfærd. Således indeholder det samlede scenarie med alle tiltag både effekten af opkvalificering af ufaglærte og faglærte, ligesom adfærden på særligt erhvervsuddannelserne ændres i forhold til grundforløbet, så flere påbegynder en erhvervsuddannelse, hvoraf en større andel end i grundforløbet forudsættes at fuldføre uddannelsen.

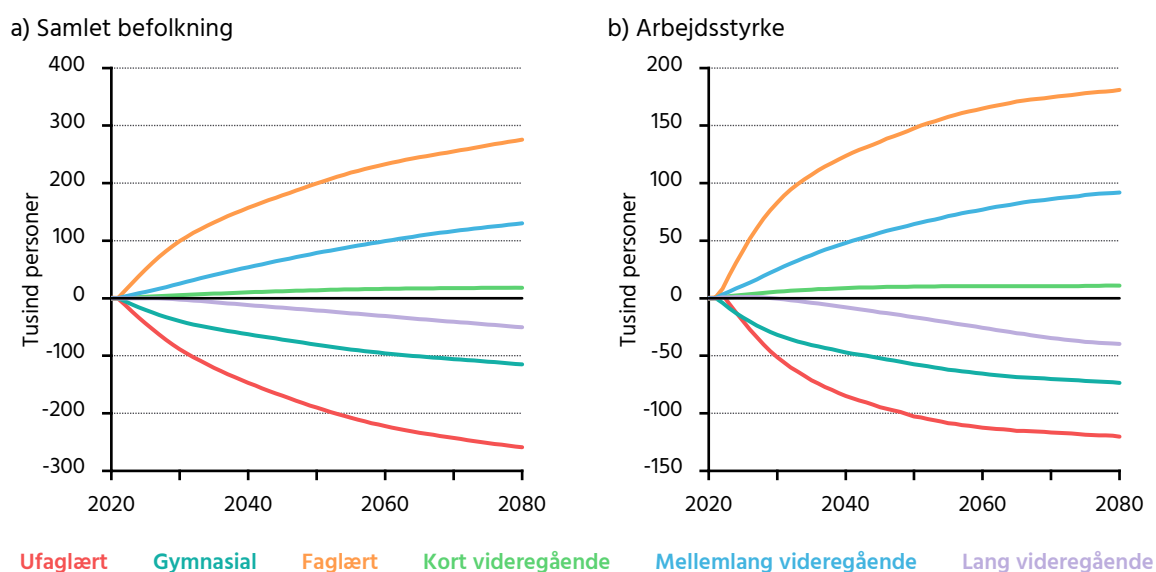
Befolkningens uddannelsesniveau måles ud fra hver persons højest fuldførte uddannelse. De ovenfor nævnte uddannelsesrettede initiativer ventes at øge uddannelsesniveaue i befolkningen, jf. Figur 4.1. Det ses, at særligt antallet af ufaglærte og personer med en gymnasial uddannelse ventes at aftage, hvis initiativerne gennemføres. Dette skyldes særligt opkvalificering af disse persongrupper, ligesom flere ventes at påbegynde og fuldføre en erhvervsuddannelse.

Der ses ligeledes et fald i antal personer med en lang videregående uddannelse i forhold til grundforløbet. Dette skyldes hovedsageligt tiltaget, hvor optaget på professionsbacheloruddannelserne øges mestendels på bekostning af færre ansøgere til universitetsbachelor. Over tid vil færre som følge heraf påbegynde en lang videregående uddannelse.

Modsat ses antal personer med en erhvervsuddannelse at stige betragteligt. Dette skyldes opkvalificering af ufaglærte og ændret uddannelsesadfærd på erhvervsuddannelserne. Antal personer med en mellemlang videregående uddannelse øges ligeledes i forhold til grundforløbet. Dette sker som følge af større søgning mod professionsbachelor og opkvalificering af faglærte. Sidstnævnte medfører ligeledes, at antal personer med en kort videregående uddannelse øges i forhold til grundforløbet.

Figur 4.1

Højest fuldførte uddannelse

Anm.: Figuren viser ændringen i scenarie med alle uddannelses- og beskæftigelsestiltag i forhold til DREAMs grundforløb. Ufaglært indeholder personer med grundskolen som højest fuldførte uddannelse og personer med uoplyst uddannelsesniveau.

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning.

Stigningen i befolkningens uddannelsesniveau vurderes at have en positiv effekt på befolkningens arbejdsmarkedstilknytning og den gennemsnitlige arbejdstid. Det skyldes, at både den gennemsnitlige erhvervsfrekvens og arbejdstid fremadrettet antages at være højere, jo højere uddannelse en persongruppe har gennemført.

Evaluerings af hvert af de 21 initiativers effekt på uddannelsesniveauet

De to følgende tabeller viser hvert tiltags bidrag til ændringen i arbejdsstyrkens uddannelsesniveau i forhold til grundforløbet.

Visse scenarier påvirker ikke arbejdsstyrkens sammensætning efter højest fuldførte uddannelse. Det gælder for eksempel scenarie 1F samt 1G, jf. Tabel 4.1, hvor der blot sker en ændring af visse uddannelsesgruppers produktivitet.

Tabel 4.1

Arbejdsstyrkens højest fuldførte uddannelse, uddannelses tiltag, 2030

	1A	1B	1C	1D	1E	1F	1G	1H
Ændring i forhold til grundforløb, tusind personer								
Ufaglært	-47,6	0,0	-13,4	-2,7	4,0	-	-	-0,1
Gymnasial	-26,3	0,0	-4,6	-3,0	0,0	-	-	0,2
Faglært	76,1	-26,6	22,9	7,7	0,0	-	-	-0,9
KVU	0,0	6,5	-0,6	-0,3	0,0	-	-	-1,1
MVU	0,0	19,6	-0,7	-0,8	0,0	-	-	3,8
LVU	0,0	0,0	-0,4	-0,2	0,0	-	-	-1,8

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning.

Også beskæftigelsesrettede tiltag påvirker arbejdsstyrkens uddannelsessammensætning, jf. Tabel 4.2. Alle de indregnede tiltag øger erhvervsdeltagelsen. Men de ekstra personer, som tilføjes arbejdsstyrken, har anden uddannelsesbaggrund end de eksisterende beskæftigede og ledige. Derfor ændres det gennemsnitlige uddannelsesniveau i arbejdsstyrken. I for eksempel scenarie 2H tilføjes 3.600 ufaglærte til arbejdsstyrken i 2030.

Tabel 4.2

Arbejdsstyrkens højest fuldførte uddannelse, beskæftigelsestiltag, 2030

	2A	2B	2C	2D	2E	2F	2G	2H	2I	2J	2K	2L	2M
Ændring i forhold til grundforløb, tusind personer													
Ufaglært	-	0,5	-	-	-	-	-	3,6	3,0	-	0,9	-	1,5
Gymnasial	-	0,1	-	-	-	-	-	0,0	0,6	-	0,1	-	0,4
Faglært	-	0,5	-	-	-	-	-	0,0	1,0	-	1,2	-	2,5
KVU	-	0,1	-	-	-	-	-	0,0	0,3	-	0,1	-	0,4
MVU	-	0,2	-	-	-	-	-	0,0	0,8	-	0,5	-	1,1
LVU	-	0,1	-	-	-	-	-	0,0	1,0	-	0,2	-	0,4

Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning.

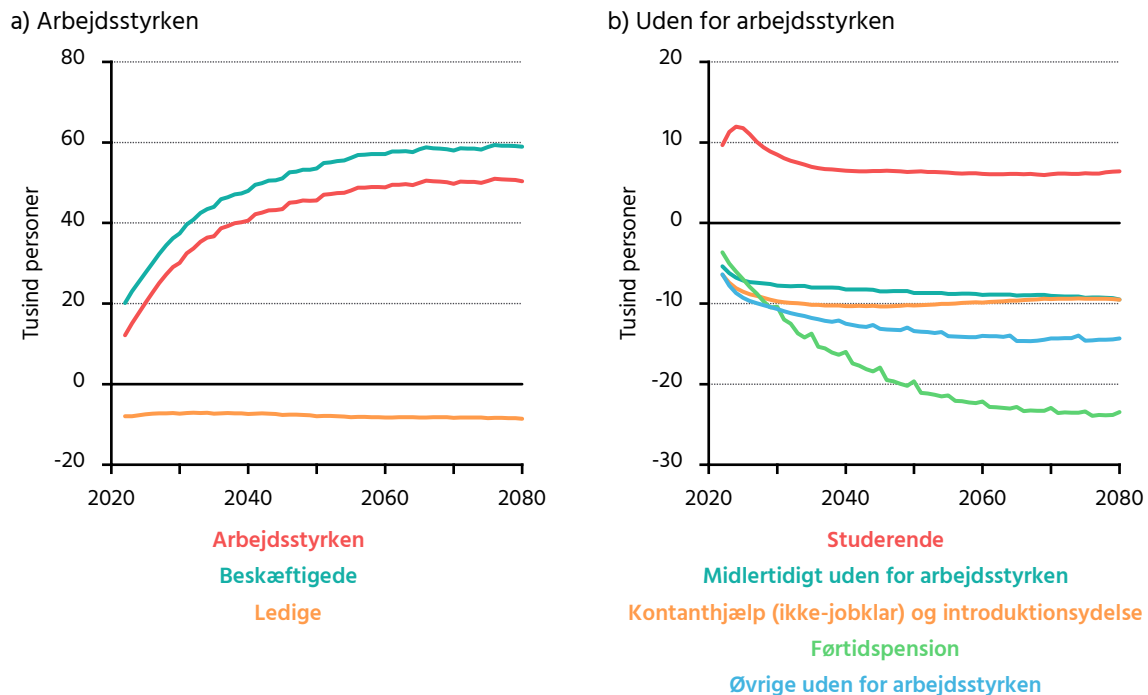
4.2 Arbejdsmarkedstilknytning

Det samlede scenarie, hvor alle uddannelses- og beskæftigelsestiltag indregnes, øger arbejdsstyrkens størrelse i forhold til grundforløbet med cirka 50.000 personer på sigt, jf. Figur 4.2. Stigningen i arbejdsstyrken følger af øget uddannelsesniveau i befolkningen, som øger den gennemsnitlige erhvervsdeltagelse, antaget højere erhvervsfrekvens, færre modtagere af sygedagpenge og lavere tilgang til førtidspension. Desuden sænkes den strukturelle ledighed, hvorfor beskæftigelsen øges mere end arbejdsstyrken generelt.

Øget uddannelsesaktivitet i det alternative scenarie øger antallet af studerende i forhold til grundforløbet. Stigningen i arbejdsstyrken modsvares af et fald i personer midlertidigt uden for arbejdsstyrken og ikke-jobklare kontanthjælpsmodtagere. På lidt længere sigt sker også et betydeligt fald i antal førtidspensionister.

Figur 4.2

Arbejdsmarkedstilknytning

Anm.: Figuren viser ændringen i scenarie med alle uddannelses- og beskæftigelsestiltag i forhold til DREAMs grundforløb.

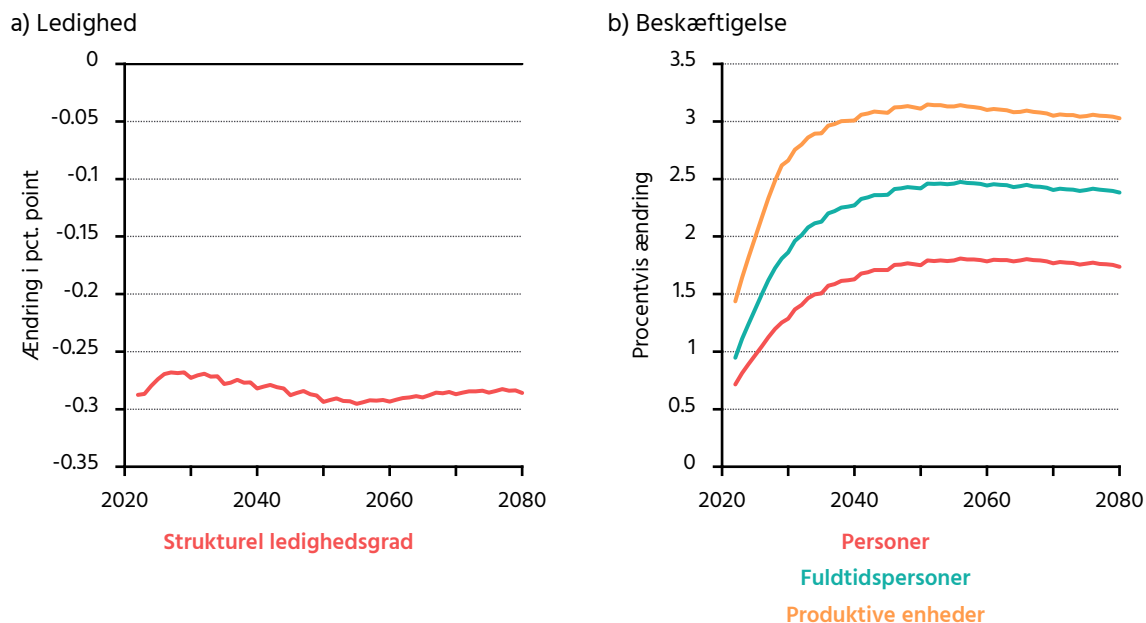
Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning og den makroøkonomiske model DREAM.

Økonomiens strukturelle ledighedsgrad fastsættes endogent i den makroøkonomiske model ud fra kompensationsgraden. Da kompensationsgraden ikke ændres nævneværdigt i de alternative scenarier, vil ledighedsgraden i udgangspunktet være nærmest uændret i forhold til grundforløbet. Flere af de beskæftigelsesrettede tiltag forudsættes imidlertid at sænke den strukturelle ledighedsgrad. Samlet set reduceres ledigheden således med mellem 0,25 og 0,3 pct. point gennem fremskrivningsperioden, jf. Figur 4.3.

På sigt vurderes beskæftigelsen i det alternative scenarie at stige med cirka 1,8 pct. i forhold til grundforløbet. Stigningen i antal fuldtidspersoner er større. Dette skyldes en højere gennemsnitlig arbejdstid. Den højere gennemsnitlige arbejdstid følger dels af højere uddannelsesniveau, som ventes at øge den gennemsnitlige arbejdstid, og dels af at flere tiltag specifikt øger arbejdstiden for udvalgte befolkningsgrupper.

Andre initiativer øger produktiviteten. Dette er medvirkende til, at beskæftigelsen i produktive enheder stiger mere end fuldtidsbeskæftigelsen.

Figur 4.3
Ledighed og beskæftigelse

Anm.: Figuren viser ændringen i scenarie med alle uddannelses- og beskæftigelsestiltag i forhold til DREAMs grundforløb.
Kilde: Egne beregninger på DREAMs socioøkonomiske fremskrivning og den makroøkonomiske model DREAM.

Tabel 4.3 opdeler i 2030 den samlede effekt i det alternative scenarie på uddannelses- og beskæftigelsesrettede tiltag. Det fremgår, at af den samlede stigning i beskæftigelsen vurderes cirka 25 pct. at skyldes uddannelsestiltag. Modsat ses reduktionen i antal ledige udelukkende at ske som følge af de beskæftigelsesrettede initiativer, hvor strukturledigheden sænkes.

Befolkningens stigende uddannelsesniveau ventes at øge den gennemsnitlige arbejdstid, hvorfor uddannelsesinitiativerne øger fuldtidsbeskæftigelsen relativt meget sat i forhold til beskæftigelsesstigningen i antal personer.

Tabel 4.3
Arbejdsmarkedet, 2030

	Grundforløb	Alle tiltag	Uddannelsestiltag	Beskæftigelsestiltag
	Niveau	Ændring i forhold til grundforløb, tusind personer		
Beskæftigede	2.908	37	9	29
- Privat sektor	2.038	45	12	33
- Offentlig sektor	870	-7	-2	-5
Ledige	94	-7	0	-7
Uden for arbejdsstyrken	3.050	-30	-10	-21
Fuldtidsbeskæftigede	2.477	46	15	31
		Ændring i forhold til grundforløb, procentvis ændring		
Produktive enheder	-	2,66 pct.	0,98 pct.	1,68 pct.

Anm.: DREAM ikke er lineær i marginaleksperimenter, hvorfor man ikke simpelthen kan summerer enkelte senarier sammen til de samlede politiske tiltag.
Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Evaluerings af hvert af de 21 initiativers effekt på arbejdsudbuddet

Tabel 4.4 og Tabel 4.5 viser for år 2030 effekten af hvert tiltag inden for henholdsvis uddannelse og beskæftigelse. Udviklingen på arbejdsmarkedet i hvert scenarie over tid er vist i appendiks A. Derudover beskrives de overordnede effekter i hvert scenarie i afsnit 3.2.

Generelt set resulterer tiltagene i en beskæftigelsesstigning målt i både antal personer, fuldtidspersoner og produktive enheder. Beskæftigelsesfremgangen rammer primært den private sektor. For de scenarier, hvor enten den gennemsnitlige produktivitet eller arbejdstid øges (scenarie 1F, 1G og 2D henholdsvis 2C, 2L og 2K), ses det, at den offentlige beskæftigelse falder. Dette fald skal tilskrives, at den offentlige sektor er outputbegrænset, hvorfor stigningen i produktiviteten eller arbejdstiden vil medføre et fald i antallet af offentligt ansatte. Beskæftigelsen overgår i stedet til den private sektor.

I scenarie 1B ventes et fald i beskæftigelsen i 2030. Dette skyldes øges uddannelsesaktivitet, som på kort og mellemlang sigt sænker beskæftigelsen. Først på langt sigt omkring år 2035 ventes scenariet at øge beskæftigelsen, jf. Figur 3.2.

Tabel 4.4

Arbejdsmarkedet, uddannelsesinitiativ, 2030

	1A	1B	1C	1D	1E	1F	1G	1H
Ændring i forhold til grundforløb, tusind personer								
Beskæftigede	2,1	-0,5	3,3	0,7	3,8	0,0	0,0	0,1
- Privat sektor	2,6	-0,5	3,2	0,7	3,5	1,7	0,6	0,0
- Offentlig sektor	-0,4	0,0	0,1	0,0	0,3	-1,7	-0,7	0,0
Ledige	0,2	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Uden for arbejdsstyrken	-2,3	0,5	-3,4	-0,7	-4,0	0,0	0,0	-0,1
Fuldtidsbeskæftigede	5,8	-0,7	5,2	1,2	3,6	0,5	0,1	0,0
Ændring i forhold til grundforløb, procentvis ændring								
Produktive enheder	0,21	-0,03	0,16	0,04	0,15	0,34	0,13	0,00

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Tabel 4.5

Arbejdsmarkedet, beskæftigelsesinitiativ, 2030

	2A	2B	2C	2D	2E	2F	2G	2H	2I	2J	2K	2L	2M
Ændring i forhold til grundforløb, tusind personer													
Beskæftigede	1,8	1,3	0,0	0,0	1,3	0,7	0,6	3,5	6,2	4,2	2,9	0,0	6,0
- Privat sektor	1,5	1,1	0,1	7,0	1,1	0,7	0,6	2,7	5,4	3,6	3,1	1,0	5,5
- Offentlig sektor	0,3	0,3	-0,1	-7,0	0,2	0,1	0,1	0,8	0,8	0,6	-0,2	-1,0	0,5
Ledige	-1,8	0,0	0,0	0,0	-1,3	-0,7	-0,6	0,1	0,5	-4,2	0,1	0,0	0,2
Uden for arbejdsstyrken	0,0	-1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-3,6	-6,7	0,0	-3,1	0,0	-6,3
Fuldtidsbeskæftigede	1,5	0,6	0,4	0,1	1,0	0,6	0,5	1,9	11,8	1,0	4,8	4,5	11,4
Ændring i forhold til grundforløb, procentvis ændring													
Produktive enheder	0,05	0,02	0,02	0,48	0,04	0,03	0,02	0,05	0,41	0,04	0,20	0,20	0,47

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

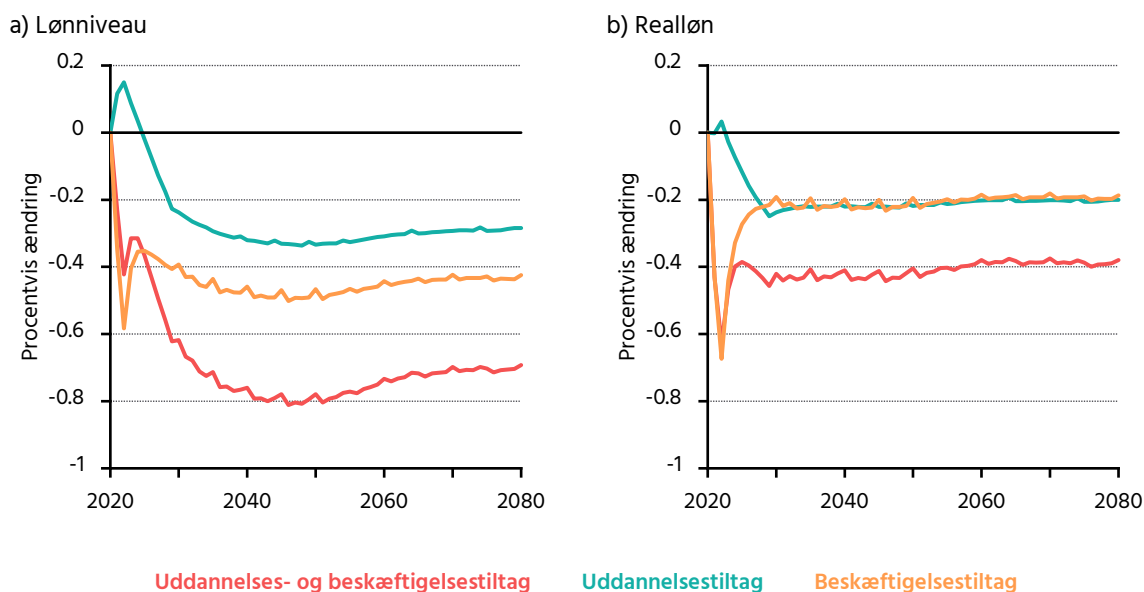
4.3 Makroøkonomien

I det følgende fokuseres på de overordnede scenarier indeholdende flere tiltag. Dette kan ses som repræsentativt for de enkeltstående tiltag, da alle initiativer ventes at øge arbejdsudbuddet. De enkelte tiltag kan således grundlæggende forklares på samme vis som det samlede scenarie. De enkelte scenarier er blot af mindre skala.

For at forstå de makroøkonomiske effekter fokuseres der indledningsvist på pris- og løneffekterne. I de alternative scenarier stiger arbejdsudbuddet. Dette medfører, at produktionen af danske varer øges. Dette forårsager et højere udbud af dansk producerede produkter. I ligevægt tilpasser efterspørgslen sig til det højere udbud af danske varer. Det udenlandske efterspørgselsniveau stiger, hvis de danske priser falder, så Danmarks konkurrenceevne i forhold til udlandet forbedres. Således sker et fald i de danske priser, hvilket medfører et fald i danske virksomheders rentabilitet og herigennem et fald i lønniveauet. Af Figur 4.4 fremgår det, at lønniveauet ligesom reallønnen falder til et lavere niveau i de alternative scenarier. Udviklingen over tid afspejler udviklingen i arbejdsudbuddet.

Der er dog ikke fuld gennemslag af denne effekt. Stigningen i arbejdsudbuddet vil også automatisk øge eksportefterspørgslen, hvorfor faldet i pris- og lønniveauet vil blive reduceret, jf. antagelsen om skaleringseffekt i eksporten beskrevet i afsnit 2.1.

Figur 4.4
Pris- og løneffekter

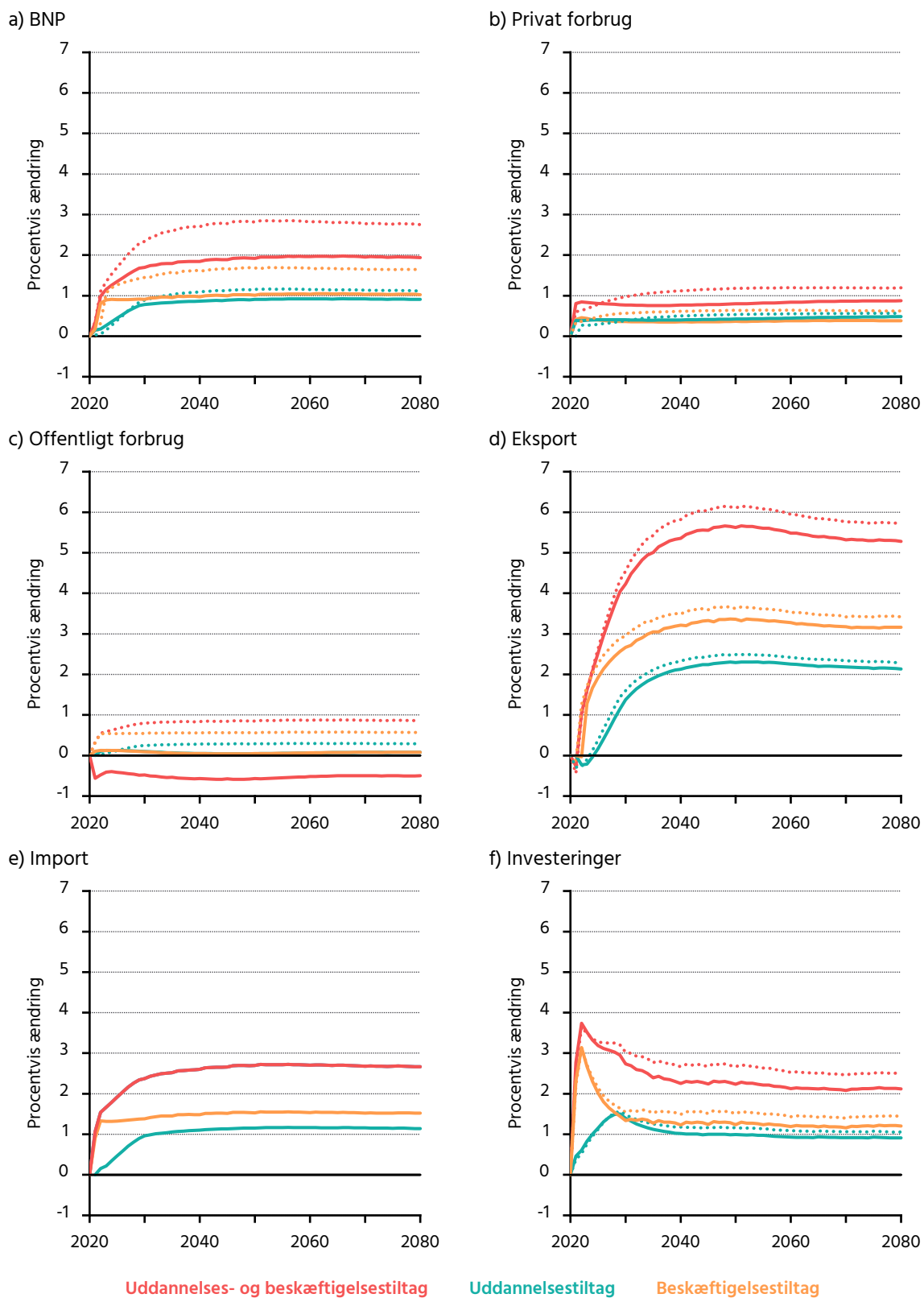

Anm.: Figuren viser ændringen i forhold til grundforløbet.
Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Øget arbejdsudbud forøger BNP. Stigningen i BNP i faste priser relativt til grundforløbet er 1,7 pct. i 2030 og cirka 2 pct. på sigt, jf. Figur 4.5. Omkring 40 pct. af ændringen følger af de uddannelsesrettede tiltag, mens det resterende følger af beskæftigelsesinitiativerne.

Figur 4.5

Forsyningsbalancens komponenter

Anm.: Figuren viser den procentvise ændring i forhold til DREAMs grundforløb. Fuld optrukken kurve viser den samlede ændring. Stiplet kurve viser realeffekten. Forskellen på de to kurver er prisseffekten.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Det øgede arbejdsudbud giver trods den faldende realløn i forhold til DREAMs grundforløb anledning til et lidt højere realt privat forbrug, der i 2030 er steget med 0,97 procent relativt til grundforløbet for scenariet der indeholde de samlede tiltag.

Det offentlige forbrug består af kollektivt og individuelt forbrug. I DREAMs fremskrivning følger det kollektive forbrug BNP, og det øges derfor i forhold til grundforløbet svarende til stigningen i BNP. Det individuelle offentlige forbrug antages at følge den demografiske udvikling, der ikke ændres i det alternative scenarie. Det er dels forklaringen på, at det reale offentlige forbrug generelt stiger mindre end realt BNP. Output begrænsning i den offentlige sektor er også forklaringen på, at det øgede arbejdsudbud hovedsagligt finder sted i den private sektor, jf. Tabel 4.3.

Arbejdskraft (i produktive enheder) er direkte et input i virksomhedernes produktion. Virksomhederne vil følgelig producere mere for et øget arbejdsudbud. Den øgede mængde arbejdskraft giver en ubalance i forhold til kapitalapparatet i produktionen. For at imødekomme dette ønsker virksomhederne derfor at øge kapitalapparatet via øgede investeringer.

Importen stiger grundet den højere efterspørgsel fra især private investeringer. Denne effekt formindskes dog af lavere indenlandske priser, der isoleret set indebærer substitution væk fra import. Der er ingen priseffekter i importen, da de udenlandske priser er faste i DREAM (eksogene). Den samlede ændring er derfor lig realeffekten.

Evaluering af hvert af de 21 initiativers effekt på forsyningsbalancen

For alle alternative scenarier medfører de politiske tiltag en stigning i BNP i både i faste og løbende priser relativt til DREAMs grundforløb.

Tabel 4.6

Forsyningsbalancen, uddannelses tiltag, 2030

	1A	1B	1C	1D	1E	1F	1G	1H
Procentvis ændring i forhold til grundforløb								
BNP	0,18	-0,01	0,11	0,03	0,11	0,29	0,11	0,00
- Realeffekt	0,18	-0,03	0,14	0,04	0,14	0,32	0,12	0,00
- Priseffekt	-0,01	0,02	-0,03	0,00	-0,03	-0,03	-0,01	0,00
Privat forbrug	0,10	0,02	0,01	0,01	0,03	0,20	0,08	0,00
- Realeffekt	0,09	0,01	0,02	0,01	0,05	0,19	0,07	0,00
- Priseffekt	0,02	0,01	-0,01	0,00	-0,02	0,00	0,00	0,00
Offentligt forbrug	0,03	0,01	0,00	0,00	0,00	0,04	0,02	0,00
- Realeffekt	0,05	-0,01	0,04	0,01	0,04	0,09	0,03	0,00
- Priseffekt	-0,02	0,01	-0,03	-0,01	-0,03	-0,05	-0,02	0,00
Eksport	0,28	-0,08	0,27	0,06	0,29	0,51	0,19	0,00
- Realeffekt	0,29	-0,09	0,29	0,06	0,31	0,54	0,20	-0,01
- Priseffekt	-0,01	0,01	-0,02	0,00	-0,02	-0,03	-0,01	0,00
Import	0,23	-0,02	0,15	0,04	0,14	0,34	0,13	0,00
- Realeffekt	0,23	-0,02	0,15	0,04	0,14	0,34	0,13	0,00
- Priseffekt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Private investeringer	0,47	0,01	0,24	0,09	0,13	0,51	0,20	0,01
- Realeffekt	0,47	0,00	0,26	0,09	0,16	0,54	0,20	0,01
- Priseffekt	-0,01	0,01	-0,02	0,00	-0,02	-0,03	-0,01	0,00
Off. investeringer	0,16	0,02	0,05	0,02	-0,01	0,08	0,03	0,00
- Realeffekt	0,17	0,01	0,07	0,02	0,01	0,10	0,04	0,00
- Priseffekt	-0,01	0,01	-0,02	0,00	-0,02	-0,03	-0,01	0,00

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

I scenarie 1B ventes stigningen i BNP dog først at følge efter 2030, da beskæftigelsesstigningen først følger på langt sigt. Af appendiks A fremgår det, at senarie 1B overordnet har en tilsvarende effekt på forsyningsbalancen på langt sigt som de øvrige scenarier.

Tabel 4.7

Forsyningsbalancen, beskæftigelsestiltag, 2030

	2A	2B	2C	2D	2E	2F	2G	2H	2I	2J	2K	2L	2M
Procentvis ændring i forhold til grundforløb													
BNP	0,03	0,02	0,01	0,02	0,03	0,02	0,01	0,03	0,15	0,09	0,15	0,16	0,17
- Realeffekt	0,04	0,02	0,02	0,36	0,04	0,02	0,02	0,04	0,19	0,11	0,19	0,19	0,21
- Preiseffekt	-0,01	-0,01	0,00	-0,34	-0,01	-0,01	0,00	-0,02	-0,04	-0,03	-0,03	-0,02	-0,03
Privat forbrug	0,01	0,00	0,01	-0,04	0,01	0,01	0,00	-0,01	0,07	0,02	0,09	0,12	0,07
- Realeffekt	0,01	0,00	0,01	0,08	0,01	0,01	0,01	0,00	0,09	0,03	0,10	0,13	0,08
- Preiseffekt	-0,01	0,00	0,00	-0,12	0,00	0,00	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
Offentligt forbrug	0,00	0,00	0,00	-0,66	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,02	0,02
- Realeffekt	0,01	0,01	0,00	0,25	0,01	0,01	0,01	0,01	0,05	0,03	0,05	0,05	0,06
- Preiseffekt	-0,01	-0,01	0,00	-0,91	-0,01	-0,01	0,00	-0,01	-0,04	-0,03	-0,04	-0,03	-0,03
Eksport	0,09	0,05	0,03	0,62	0,08	0,05	0,04	0,10	0,35	0,23	0,34	0,32	0,39
- Realeffekt	0,10	0,05	0,03	0,69	0,08	0,05	0,04	0,11	0,38	0,25	0,37	0,34	0,41
- Preiseffekt	-0,01	0,00	0,00	-0,07	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,02	-0,02	-0,02	-0,03
Import	0,04	0,02	0,02	0,22	0,04	0,02	0,02	0,04	0,19	0,12	0,19	0,20	0,24
- Realeffekt	0,04	0,02	0,02	0,22	0,04	0,02	0,02	0,04	0,19	0,12	0,19	0,20	0,24
- Preiseffekt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Private investeringer	0,04	0,02	0,02	0,22	0,04	0,02	0,02	0,04	0,22	0,13	0,22	0,22	0,35
- Realeffekt	0,05	0,03	0,02	0,28	0,04	0,02	0,03	0,05	0,25	0,15	0,24	0,24	0,37
- Preiseffekt	-0,01	0,00	0,00	-0,06	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Off. investeringer	-0,01	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	-0,01
- Realeffekt	0,00	0,00	0,00	0,13	0,00	0,00	0,01	0,00	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02
- Preiseffekt	-0,01	0,00	0,00	-0,06	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,02	-0,02	-0,02	-0,03

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

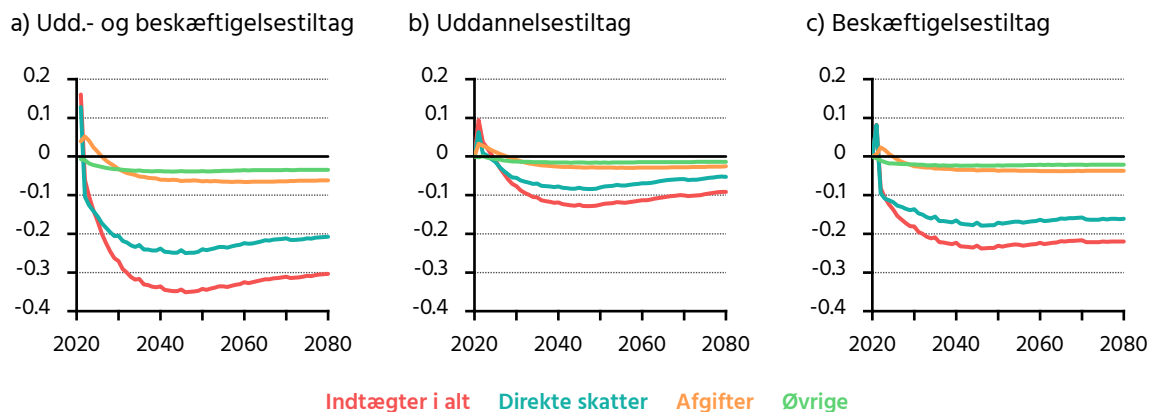
4.4 Offentlige finanser

De offentlige indtægter øges i de alternative scenarier. Dette skyldes særligt en stigning i direkte skatter og afgifter. Stigningen i disse følger af øget arbejdsudbud, der øger lønsummen og dermed skattegrundlaget. Stigningen i de offentlige indtægter vurderes dog svagere end stigningen i BNP, hvorfor de offentlige indtægter som andel af BNP aftager i forhold til grundforløbet, jf. Figur 4.6.

Størstedelen af de direkte skatter kommer fra personlige indkomstskatter, som afhænger af beskæftigelsesniveau og løn. BNP er produktet af reelt BNP og BNP deflatoren. I det alternative scenarie sker der en stigning i beskæftigelsen, der stort set bevirker en en-til-en stigning i reelt BNP. Imidlertid er faldet i lønniveauet større end faldet i BNP deflatoren, hvorfor lønsummen som andel af BNP falder. Ved uændrede skattesatser fås således, at indtægterne fra direkte skatter aftager som andel af BNP.

Figur 4.6

Offentlige indtægter

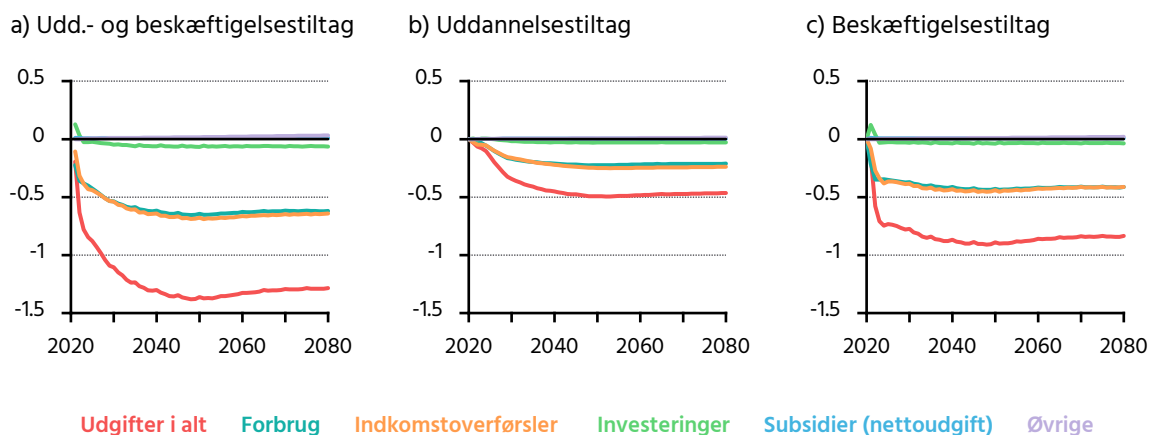

Anm.: Figuren viser ændringen i pct. af BNP (Y-aksen) i forhold til DREAMs grundforløb.
Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

I de alternative scenarier sker ligeledes et fald i de samlede offentlige udgifter, jf. Figur 4.7. Faldet i udgifterne er dels drevet af en lavere udgift til individuelt offentligt forbrug som følge af faldet i udgifterne til (real-)løn. Dels af et fald i indkomstoverførslerne, der delvist følger af reduktionen i antal modtagere, jf. Figur 4.2, og delvist at satserne for indkomstoverførsler (til dels) følger faldet i lønningerne på grund af satsreguleringen. I et delscenarie sker desuden en produktivtetsfordring i den offentlige sektor, hvilket ligeledes sænker lønudgifterne.

Figur 4.7

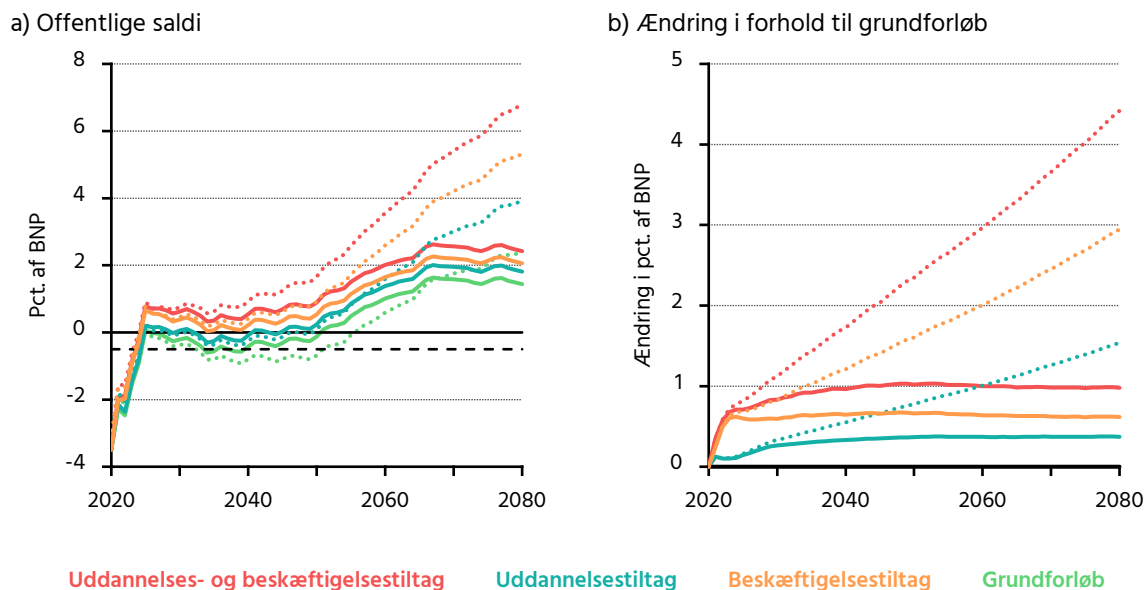
Offentlige udgifter

Anm.: Figuren viser ændringen i pct. af BNP (Y-aksen) i forhold til DREAMs grundforløb.
Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

De offentlige saldi forbedres i de alternative scenarier, jf. Figur 4.8. Ved at sammenholde de to figurer ovenfor ses det, at de offentlige udgifter som andel af BNP falder mere end indtægterne, hvor de offentlige saldi forbedres relativt til grundforløbet.

Figur 4.8
Offentlige saldi

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo. Den stiplede vandrette linje i figuren til venstre angiver -0,5 procent af BNP, hvilket er budgetlovens underskudsgrænse.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

De offentlige saldi i 2030 er for hvert enkelt initiativ vist i de to tabeller sidst i dette afsnit. I appendiks A vises udviklingen i de offentlige saldi over tid. Af figurene fremgår det, at de offentlige saldi for stort set alle tiltag og i alle perioder er forbedret i forhold til grundforløbet.

Dermed forbedres den finanspolitiske holdbarhedsindikator i både det samlede scenarie indeholdende alle initiativer og i hvert enkelt scenarie individuelt. Scenarie 1H med større optag på processionsbacheloruddannelserne vurderes dog holdbarhedsneutralt. Tabel 4.8 viser den finanspolitiske holdbarhedsindikator i alle udførte scenarier. Desuden indeholder tabellen ændringen i holdbarhedsindikatoren i forhold til grundforløbet.

I grundforløbet er den finanspolitiske holdbarhedsindikator positiv og lig 0,94 procent af BNP. Finanspolitikken vurderes således overholdbar svarende til et permanent årligt budgetoverskud på 21,8 mia. kr. (2020-niveau).

Den samlede pakke af både uddannelses- og beskæftigelsesrettede tiltag vurderes at forbedre den finanspolitiske holdbarhed med 0,9 pct. af BNP. Dette svarer til, at det primære budget forstærkes med 21,0 mia. kr. årligt (2020-niveau) relativt til grundforløbet. Af den samlede effekt vurderes uddannelsestiltag at øge holdbarheden med 0,3 pct. point (7,5 mia. kr. årligt), mens beskæftigelsestiltag skønnes at forbedre holdbarheden med 0,6 pct. point (13,8 mia. kr. årligt).

Tabel 4.8

Den finanspolitiske holdbarhedsindikator

		Holdbarhedsindikator		Ændring ift. grundforløb	
		pct. af BNP	Årligt beløb mia. kr.	pct. point	Årligt beløb mia. kr.
Grundforløb og samlet effekt af alle tiltag					
DREAMs grundforløb		0,94	21,8	-	-
Alle uddannelses- og beskæftigelsestiltag		1,84	42,9	0,90	21,0
Uddannelsestiltag					
1	Alle uddannelsestiltag (1A-1H)	1,26	29,3	0,32	7,5
1A	Opkvalificering ufaglært til faglært	1,06	24,7	0,12	2,8
1B	Opkvalificering faglært til videregående udd.	0,96	22,4	0,02	0,6
1C	Fuldførelse på erhvervsuddannelser øges	1,03	24,0	0,09	2,1
1D	Øget optag på erhvervsuddannelser	0,97	22,5	0,03	0,7
1E	Øget erhvervsfrekvens for ufaglærte	0,98	22,7	0,04	0,9
1F	Øget produktivitet for ufaglærte	0,98	22,8	0,04	1,0
1G	Øget produktivitet for faglærte	0,96	22,2	0,02	0,4
1H	Øget optag på professionsbachelor	0,94	21,8	0,00	0,0
Beskæftigelsestiltag					
2	Alle beskæftigelsestiltag (2A-2M)	1,53	35,6	0,59	13,8
2A	Reduceret strukturedighed 22-29 år	0,96	22,2	0,02	0,4
2B	Øget antal fleksjobbere	0,95	22,1	0,01	0,2
2C	Øget arbejdstid for fleksjobbere	0,94	21,9	0,00	0,1
2D	Øget arbejdsproduktivitet i offentlig sektor	1,09	25,4	0,15	3,6
2E	Reduceret strukturedighed 30-49 år	0,95	22,1	0,01	0,3
2F	Reduceret strukturedighed 50-59 år	0,95	22,0	0,01	0,2
2G	Reduceret strukturedighed 60+ år	0,95	22,1	0,01	0,3
2H	Øget erhvervsfrekvens for unge ufaglærte	0,96	22,2	0,02	0,4
2I	Øget erhvervsfrekvens ikke-vestlige indvandrere	0,99	22,9	0,05	1,1
2J	Lavere ledighed indvandrere og efterkommere	0,99	23,0	0,05	1,2
2K	Færre modtagere af sygedagpenge	1,01	23,4	0,07	1,6
2L	Øget arbejdstid for ordinært beskæftigede	0,99	23,1	0,05	1,2
2M	Lavere tilgang til førtidspension	1,08	25,1	0,14	3,2

Anm.: Grundforløbet er DREAMs langsigtede økonomiske fremskrivning 2020. Det årlige beløb angiver holdbarhedsindikatoren omregnet til en permanent årlig ændring i den primære saldo opgjort i 2020-niveau. Foreløbigt BNP for 2020 er 2.323,7 mia. kr. (løbende priser).

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Evaluering af hvert af de 21 initiativers effekt på offentlige finanser

Tabel 4.9

Offentlige finanser, uddannelsesinitiativ, 2030

	1A	1B	1C	1D	1E	1F	1G	1H
Ændring i forhold til grundforløb i procent af BNP								
Faktisk saldo	0,09	0,01	0,09	0,04	0,10	0,10	0,05	0,02
Primær offentlig saldo	0,08	0,01	0,07	0,03	0,07	0,07	0,04	0,02
Offentlige indtægter	0,00	0,02	0,00	0,01	-0,01	-0,01	0,01	0,02
- Direkte skatter	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01	0,02
- Samlede afgifter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- Øvrige indtægter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Offentlige udgifter	-0,08	0,01	-0,07	-0,02	-0,08	-0,08	-0,03	0,00
- Offentligt forbrug	-0,04	0,00	-0,03	-0,01	-0,03	-0,06	-0,02	0,00
- Indkomstoverførsler	-0,04	0,00	-0,05	-0,01	-0,05	-0,02	-0,01	0,00
- Investeringer	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	0,00
- Subsidier (netto)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- Øvrige udgifter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nettorenteudgifter	-0,01	0,00	-0,02	-0,01	-0,03	-0,03	-0,02	-0,01

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Tabel 4.10

Offentlige finanser, beskæftigelsesinitiativ, 2030

	2A	2B	2C	2D	2E	2F	2G	2H	2I	2J	2K	2L	2M
Ændring i forhold til grundforløb i procent af BNP													
Faktisk saldo	0,05	0,04	0,03	0,26	0,05	0,04	0,04	0,05	0,11	0,09	0,11	0,10	0,14
Primær offentlig saldo	0,04	0,03	0,02	0,18	0,03	0,03	0,02	0,04	0,08	0,07	0,08	0,07	0,11
Offentlige indtægter	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01	-0,01	-0,02	0,00	-0,03
- Direkte skatter	0,01	0,01	0,01	-0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	-0,01	0,01	-0,02
- Samlede afgifter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01
- Øvrige indtægter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Offentlige udgifter	-0,03	-0,02	-0,01	-0,18	-0,02	-0,01	-0,01	-0,03	-0,09	-0,07	-0,10	-0,07	-0,14
- Offentligt forbrug	-0,01	0,00	0,00	-0,17	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,03	-0,02	-0,03	-0,04	-0,04
- Indkomstoverførsler	-0,02	-0,01	0,00	-0,02	-0,02	-0,01	-0,01	-0,02	-0,05	-0,05	-0,06	-0,03	-0,09
- Investeringer	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,00	-0,01	-0,01	-0,01
- Subsidier (netto)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- Øvrige udgifter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nettorenteudgifter	-0,02	-0,01	-0,01	-0,08	-0,02	-0,01	-0,01	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

5. Referencer

DREAM. (2008). *DREAM dokumentation*. København: DREAM.

DREAM. (2016). *Langsigtet økonomisk fremskrivning 2016*. København: DREAM.

Finansministeriet. (2020). *DK2025 - en grøn, retfærdig og ansvarlig genopretning af dansk økonomi*. København: Finansministeriet.

Finansministeriet. (2020). *Regneprincip for arbejdsudbudsvirkning af ændret pensionsalder og levetid*. København: Finansministeriet.

Hansen, J. Z. (2020). *Fremskrivning af befolkningens arbejdsmarkedstilknytning - Socioøkonomisk fremskrivning 2020*. København: DREAM.

Hansen, M. F., & Stephensen, P. (2013). *Danmarks fremtidige befolkning - Befolkningsfremskrivning 2013*. København: DREAM.

Iversen, A. Ø., Hansen, J. Z., & Andersen, M. (2021). *Udskydelse af overgang til førtidspension - Samfundsøkonomiske konsekvenser af en lavere tilgang til førtidspensionsordningen*. København: DREAM.

Kastrup, C., & Kronborg, A. (2021). *Udbudseffekter i dansk eksport?* København: DREAM.

Markeprand, T. (2021). *Uddannelsesfremskrivning 2020 - Fremskrivning af studieadfærd, antal studerende og befolkningens uddannelsesniveau*. København: DREAM.

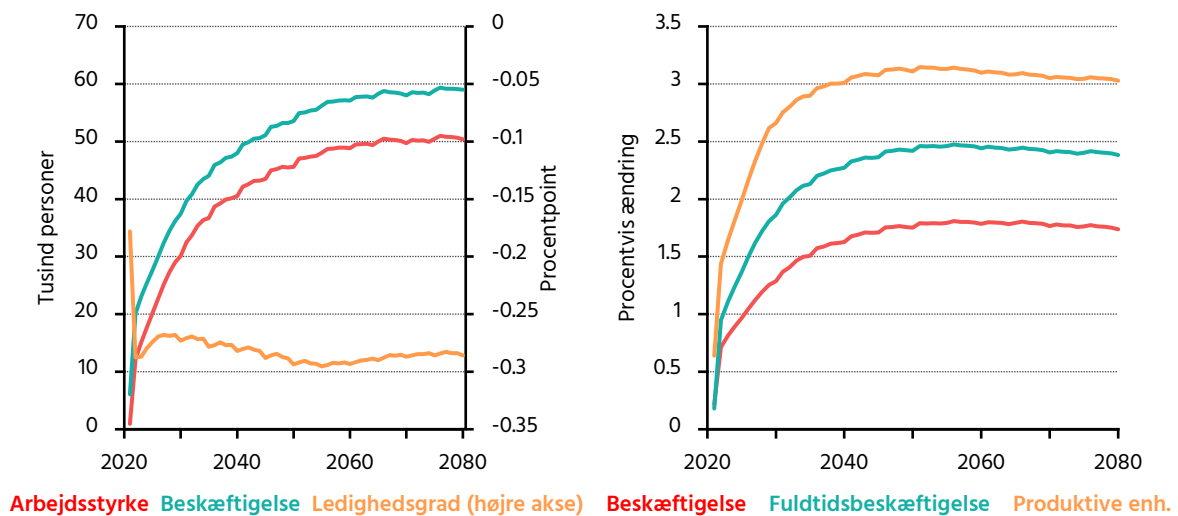
Søgaard, J. E. (2011). *Sammenhæng mellem uddannelse og erhvervsdeltagelse*. København: Finansministeriet arbejdsrapport 24/2011.

A. Selvstændig evaluering af hver af de 21 initiativer

A.1 Scenarie 0: Alle tiltag

Figur A.1

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, alle tiltag

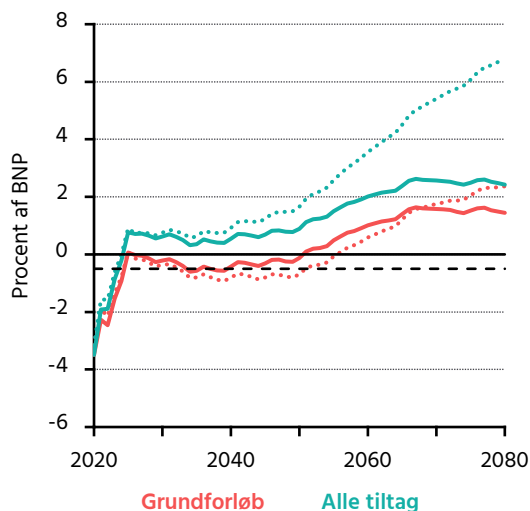

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

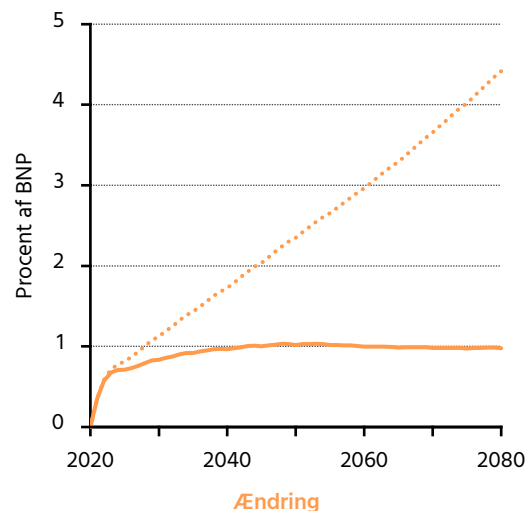
Figur A.2

Offentlige saldi, alle tiltag

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

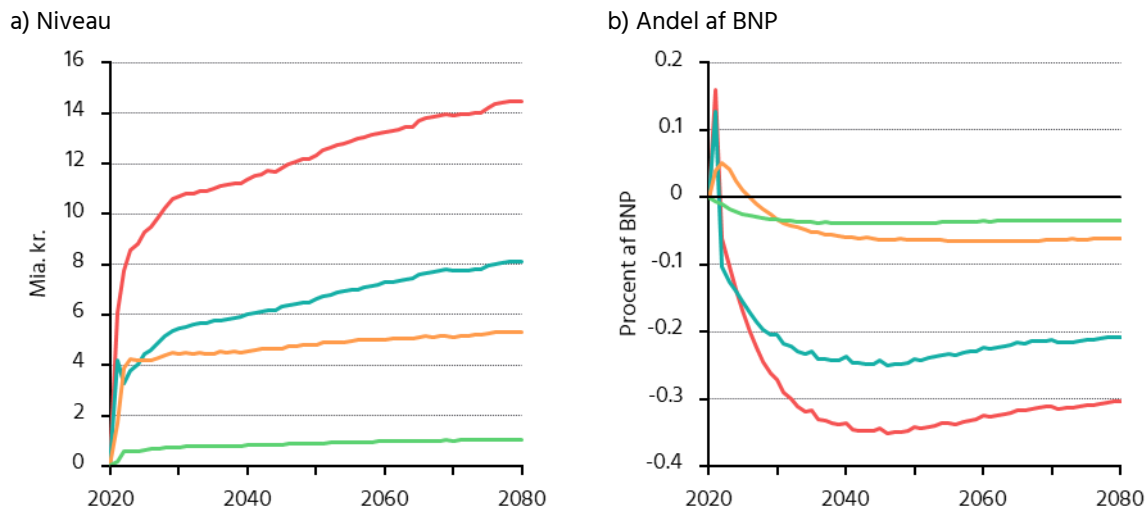

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.3

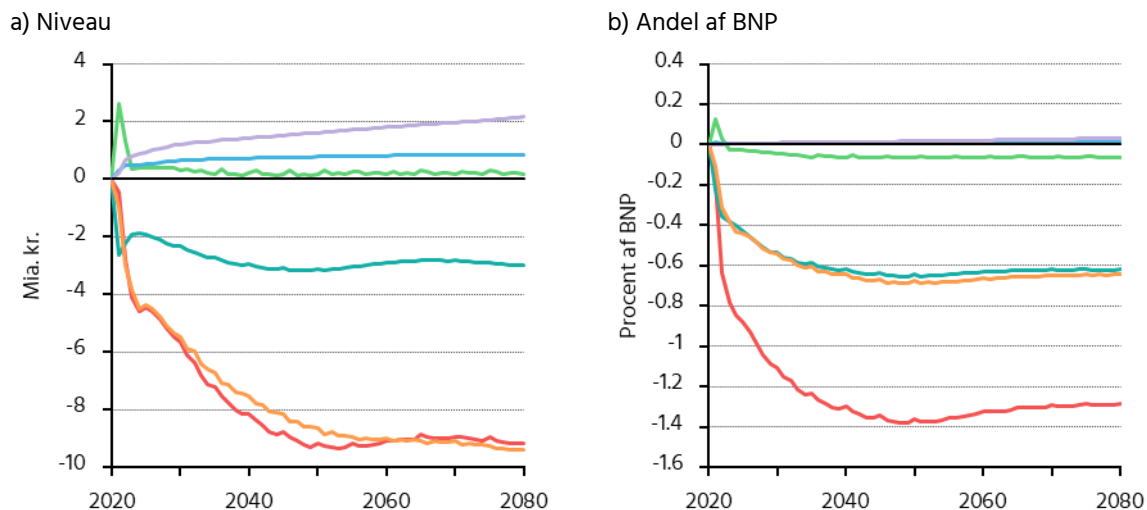
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, alle tiltag

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.4

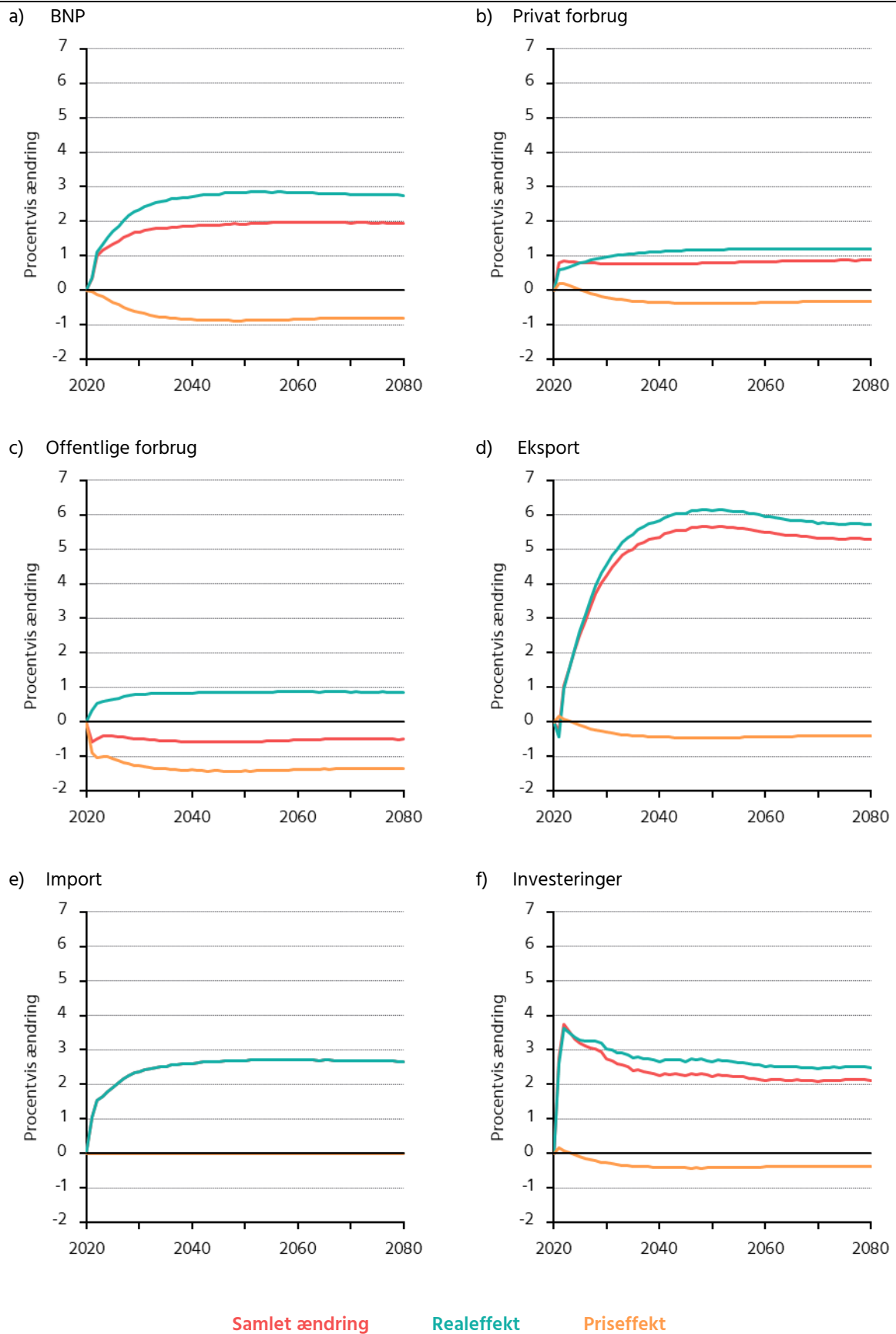
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, alle tiltag

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.5

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, alle tiltag

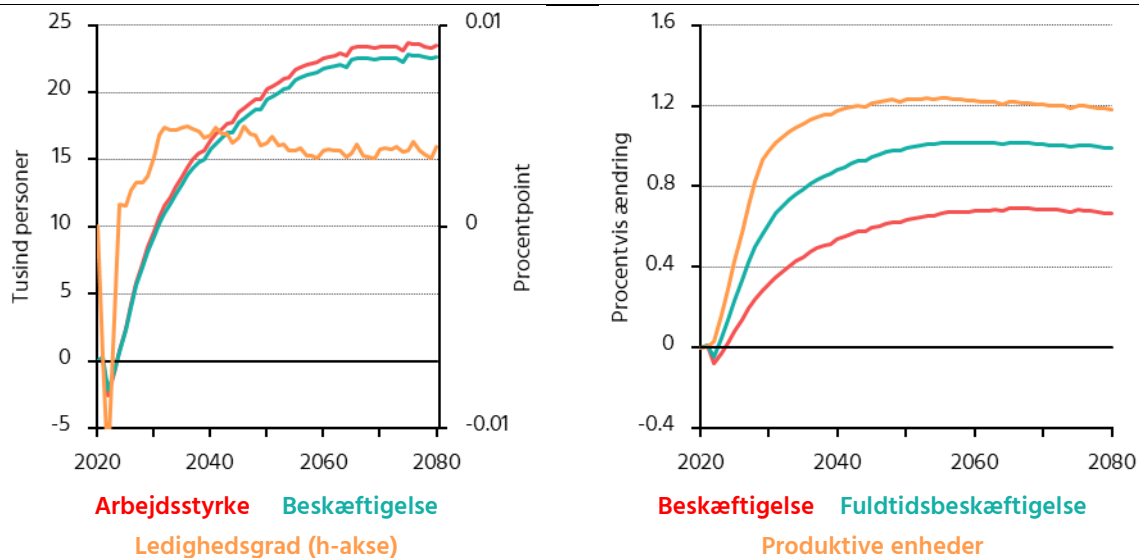

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.2 Scenarie 1: Uddannelsestiltag

Figur A.6

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, uddannelsestiltag

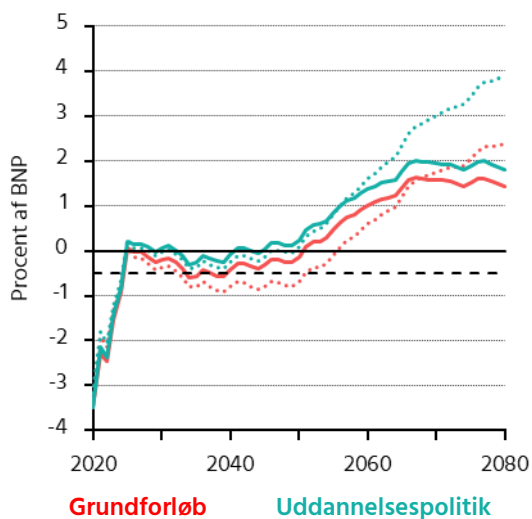

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

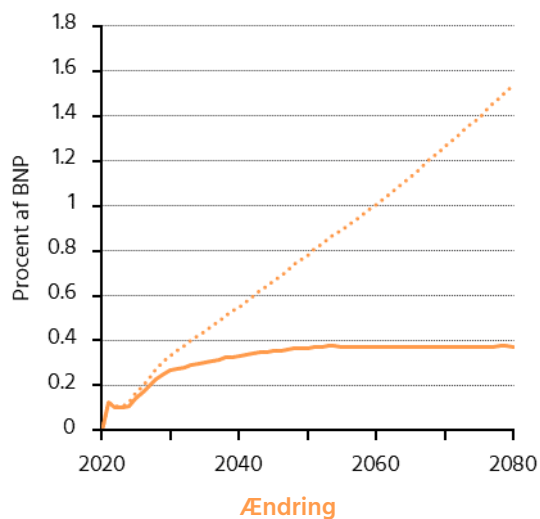
Figur A.7

Offentlige saldi, uddannelsestiltag

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

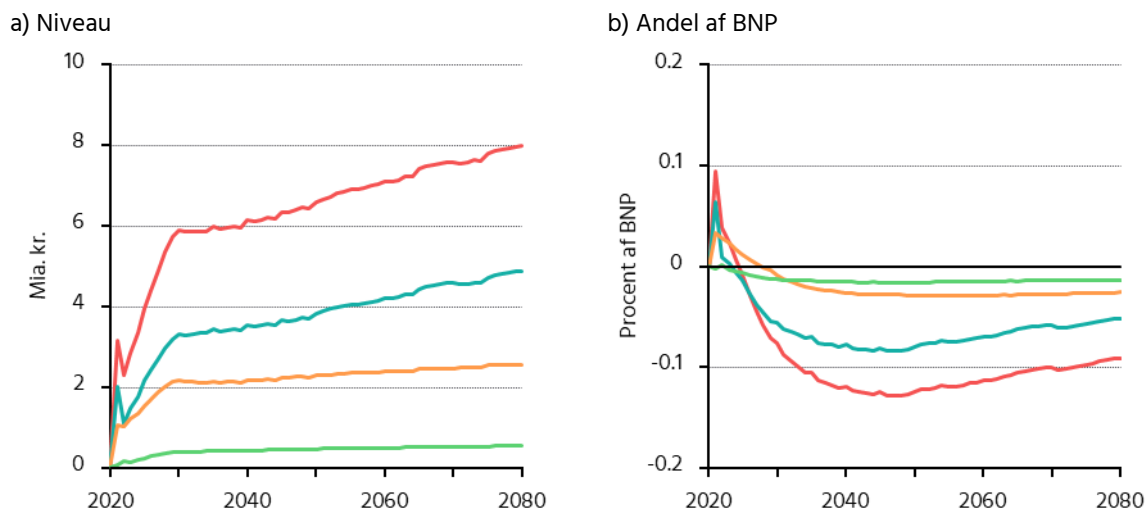

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.8

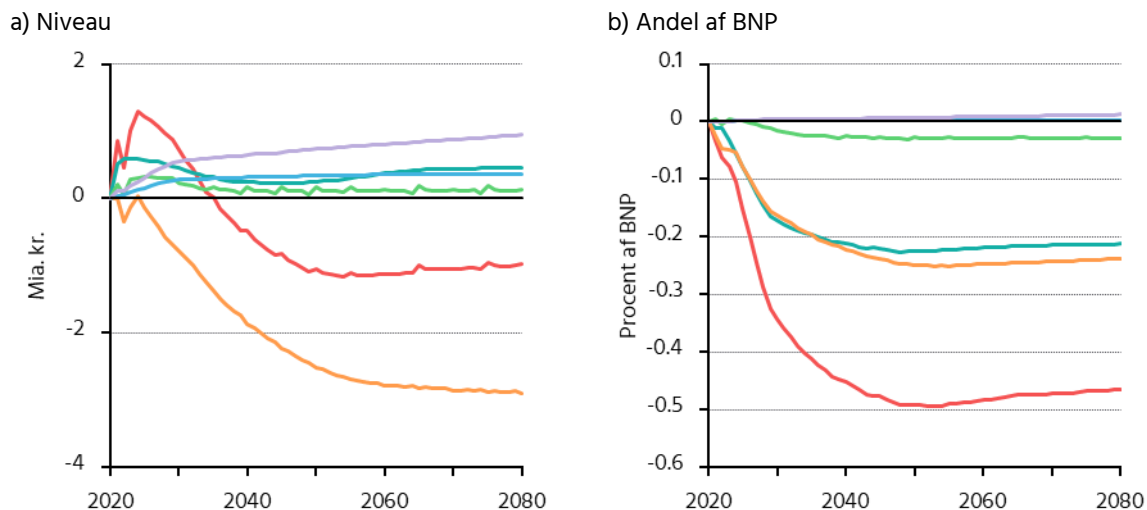
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, uddannelsestiltag

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.9

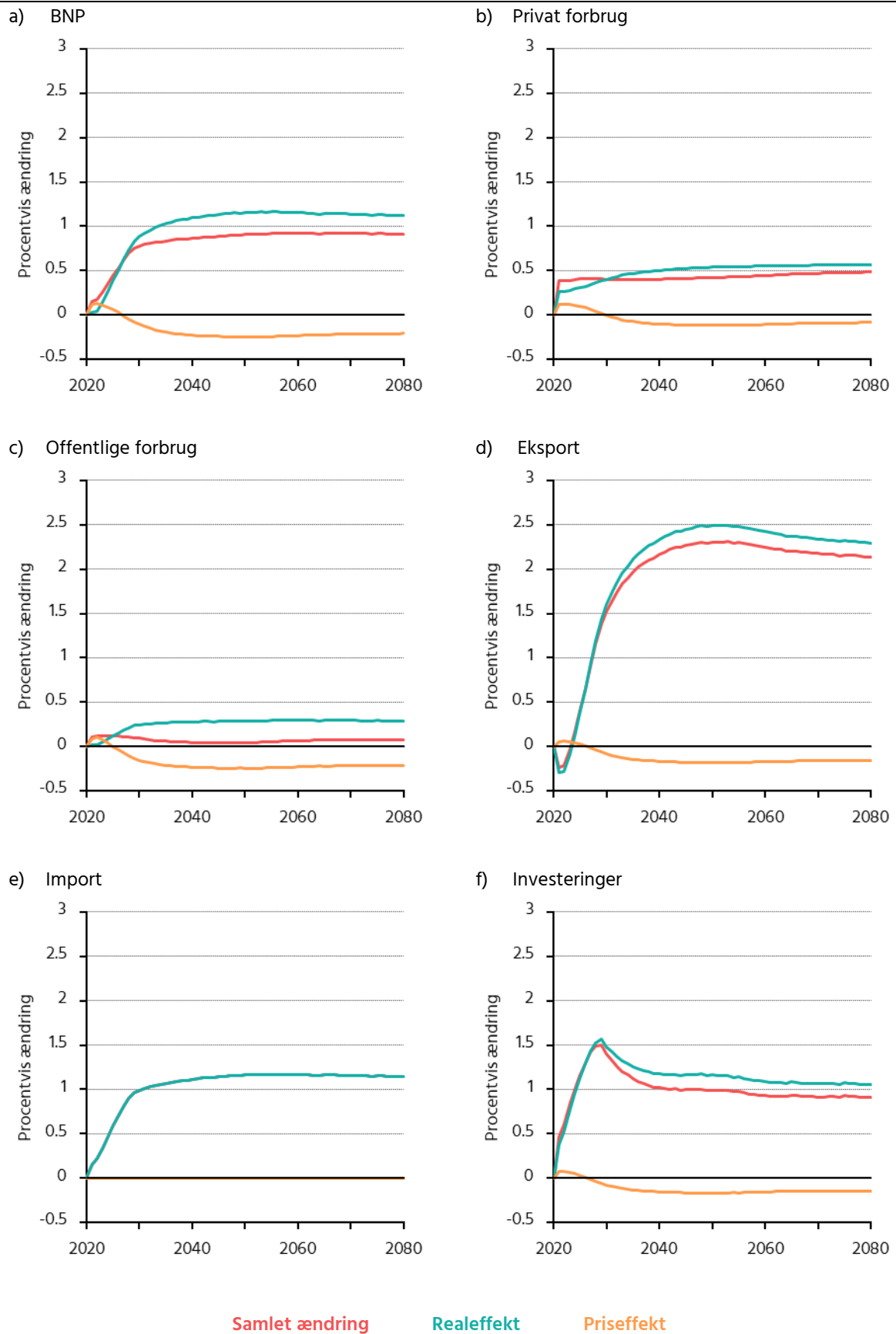
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, uddannelsestiltag

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.10

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, uddannelsestiltag

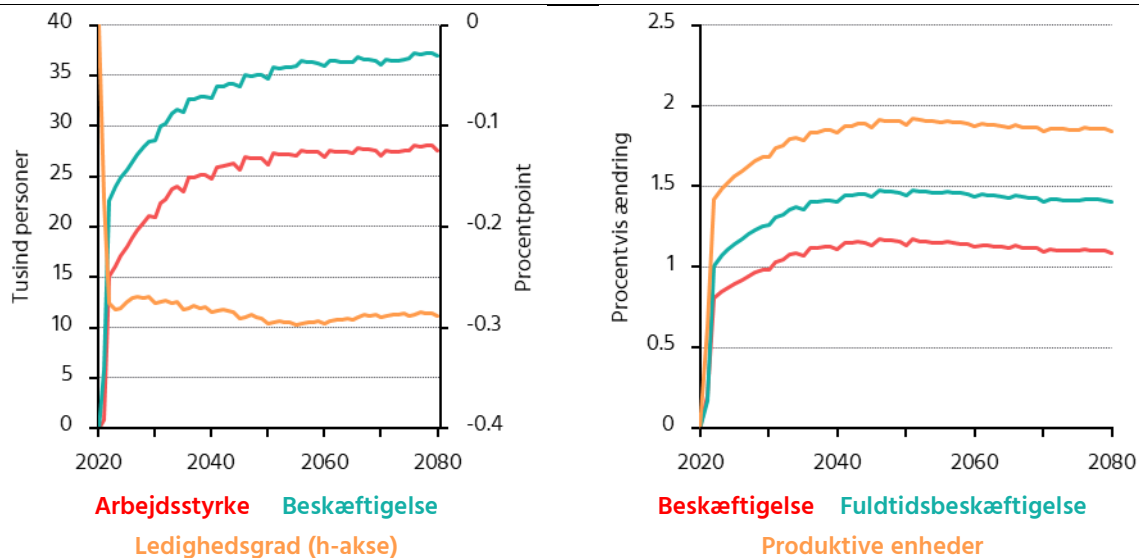

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.3 Scenarie 2: Beskæftigelsestiltag

Figur A.11

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, beskæftigelsestiltag

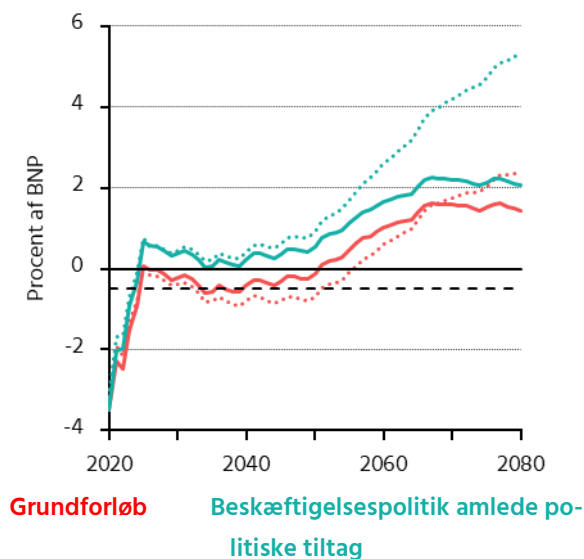

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

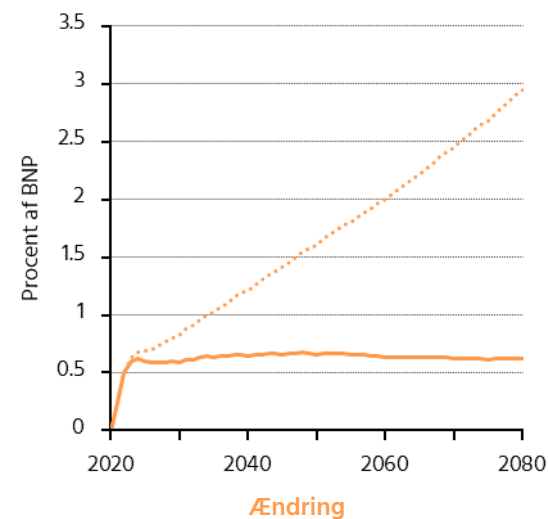
Figur A.12

Offentlige saldi, beskæftigelsestiltag

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

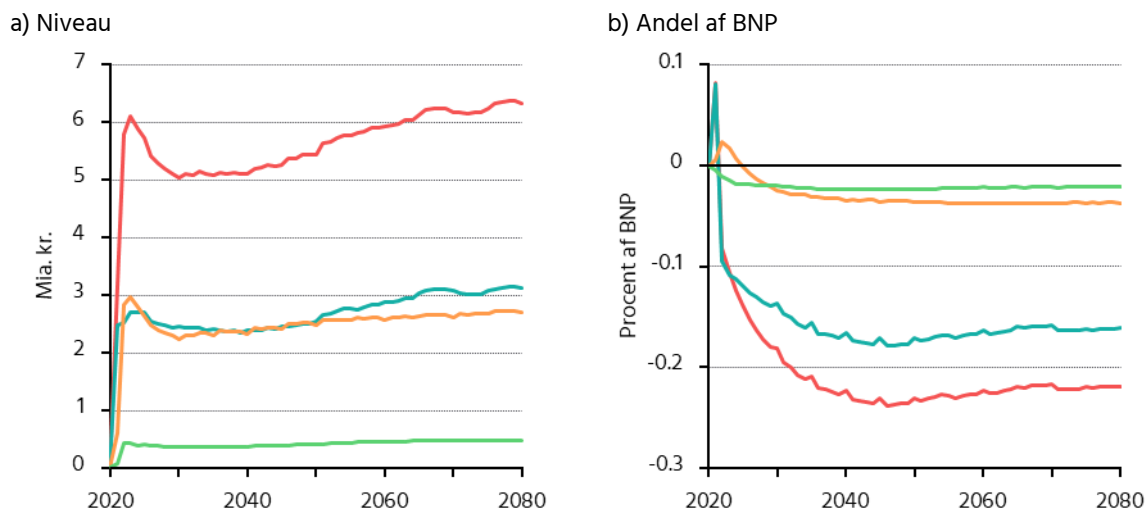

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.13

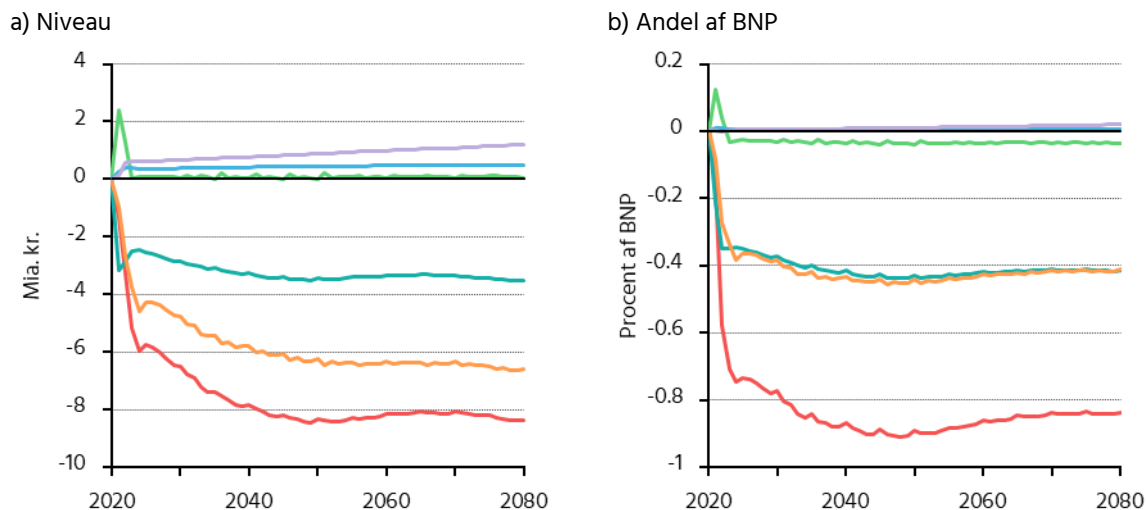
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet beskæftigelsestiltag

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.14

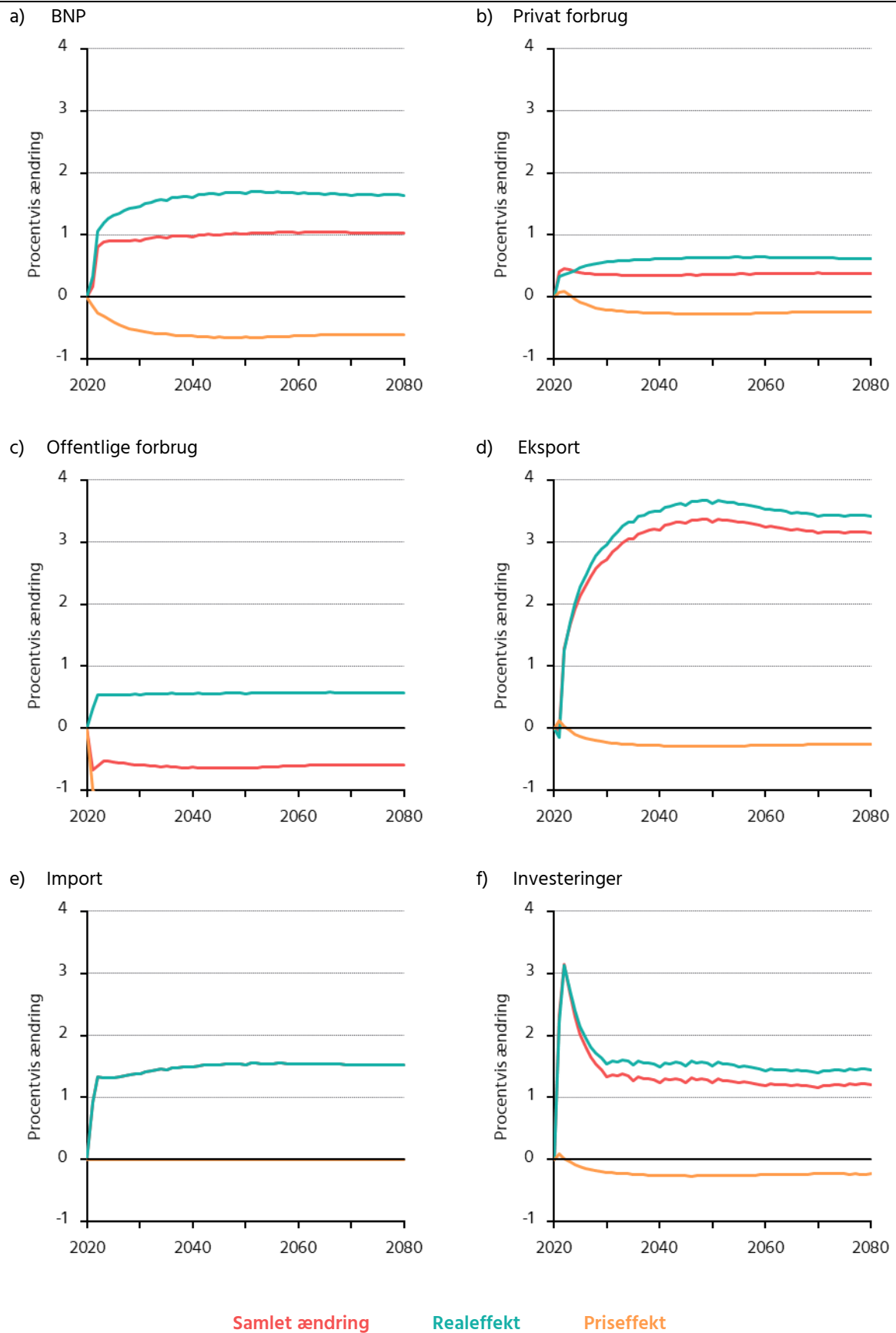
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, beskæftigelsestiltag

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.15

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, beskæftigelsestiltag

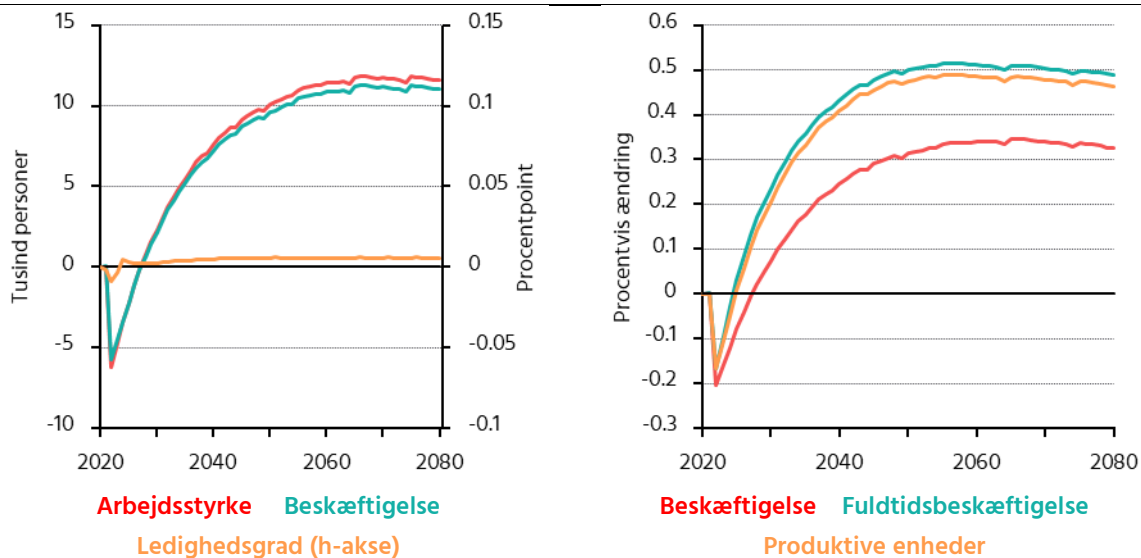

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.4 Scenarie 1A: Opkvalificering ufaglært til faglært

Figur A.16

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1A

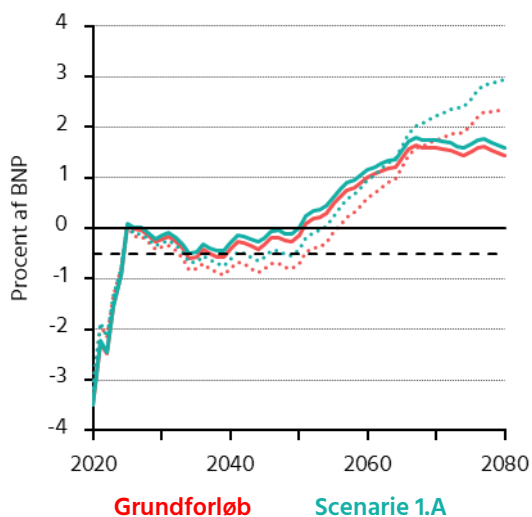

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

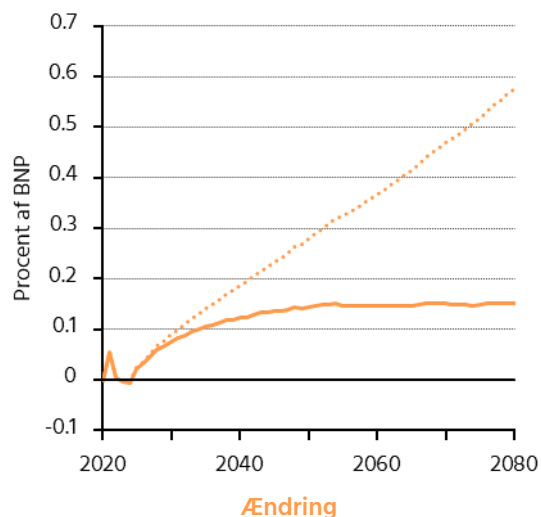
Figur A.17

Offentlige saldi, scenarie 1A

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

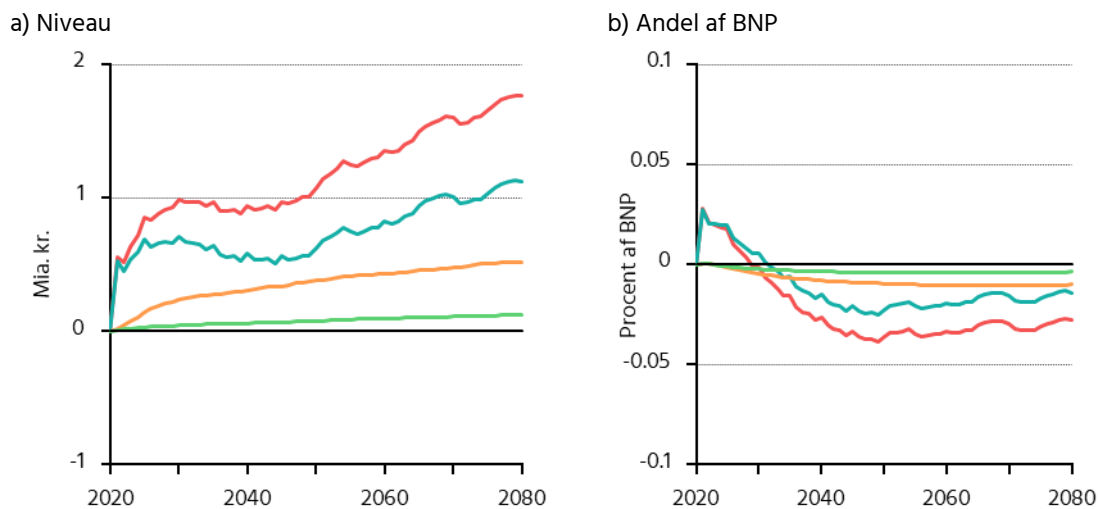

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.18

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1A

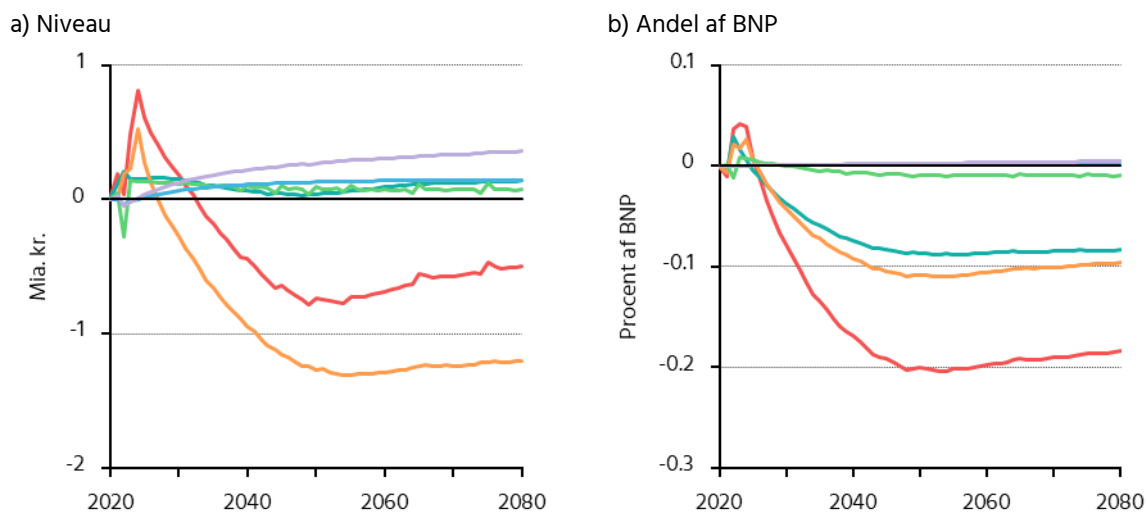

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.19

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1A

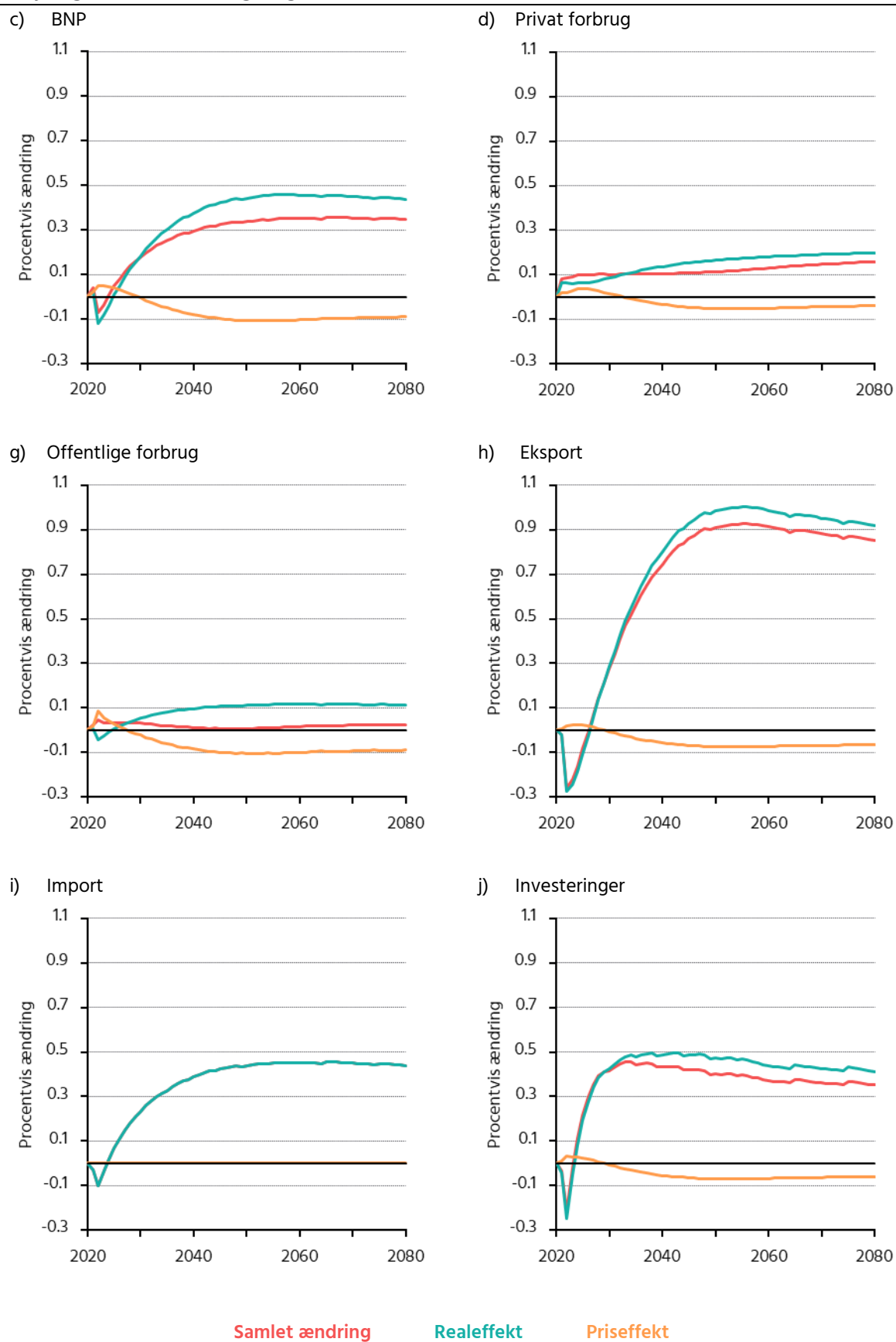

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.20

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1A

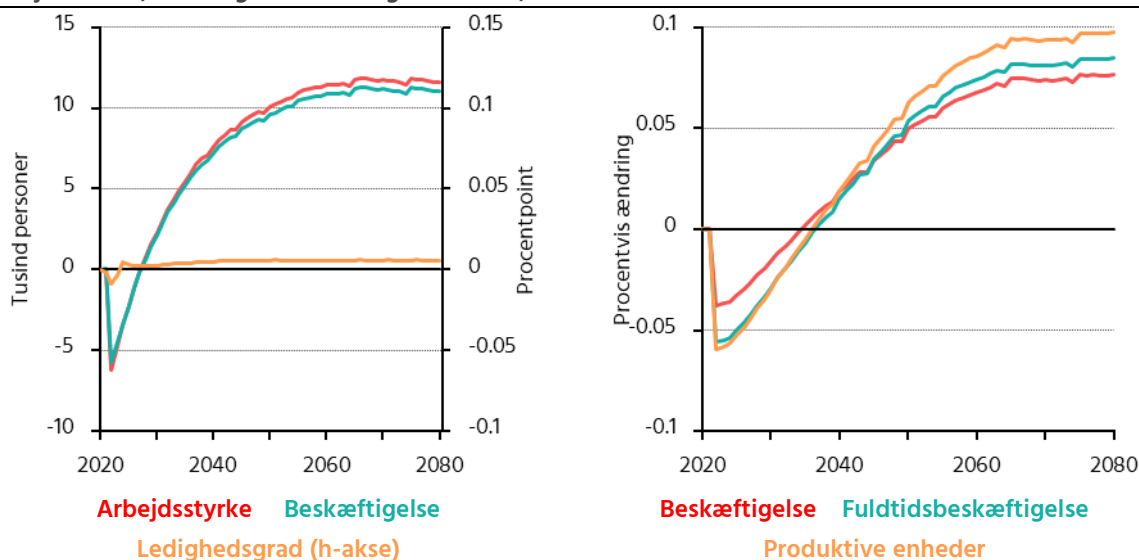

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.5 Scenarie 1B: Opkvalificering faglært til videregående uddannelse

Figur A.21

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1B

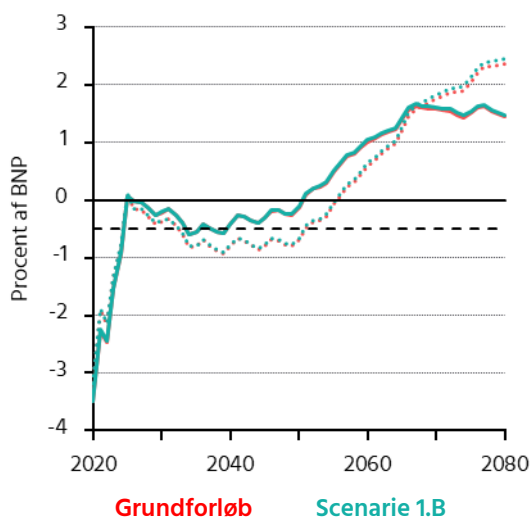

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

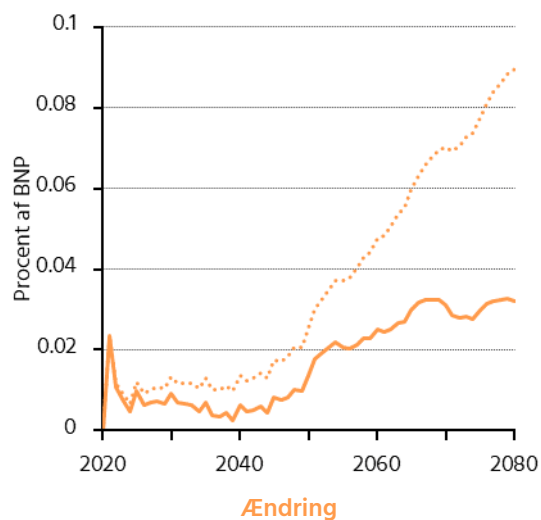
Figur A.22

Offentlige saldi, scenarie 1B

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

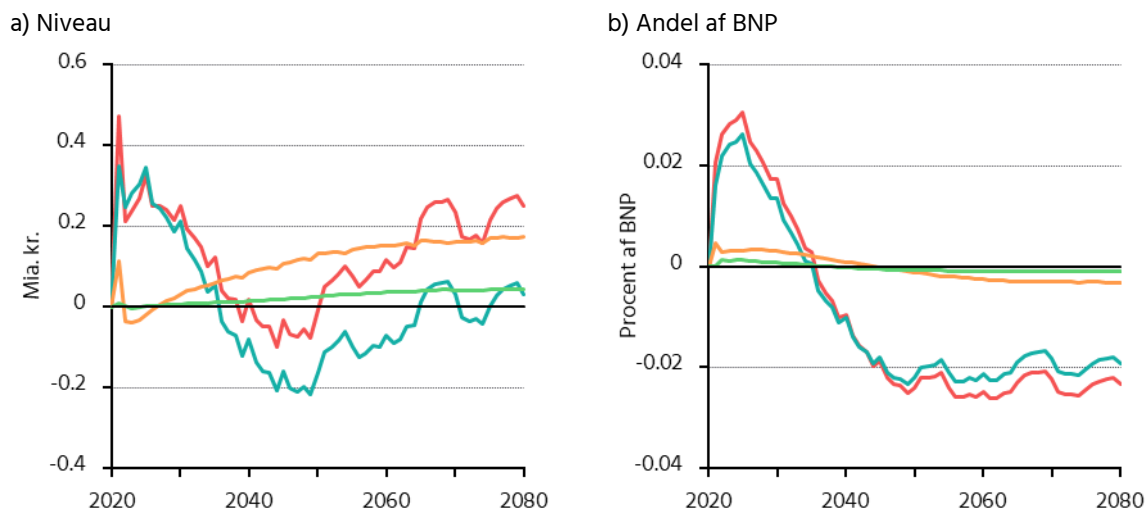

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.23

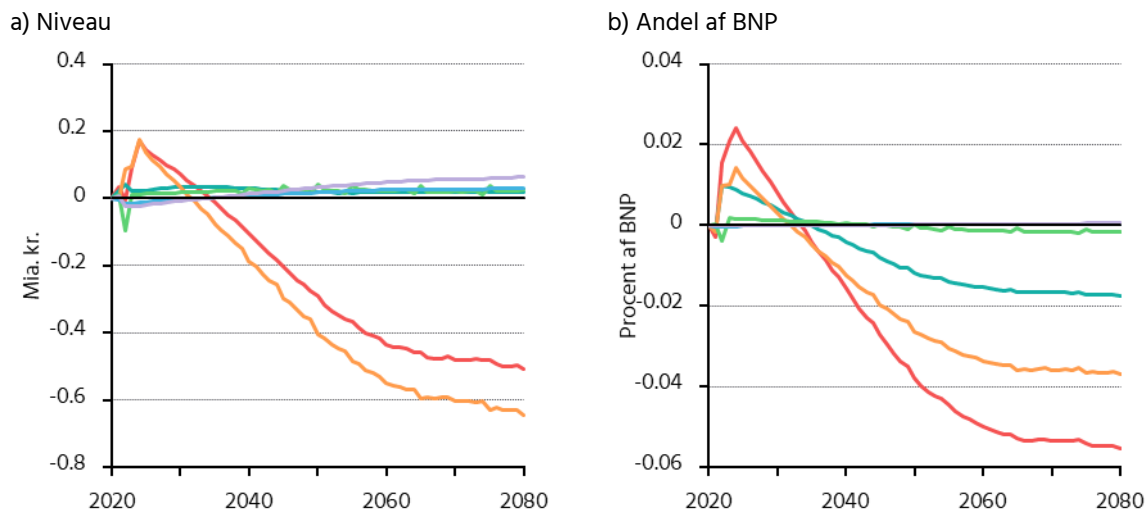
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1B

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.24

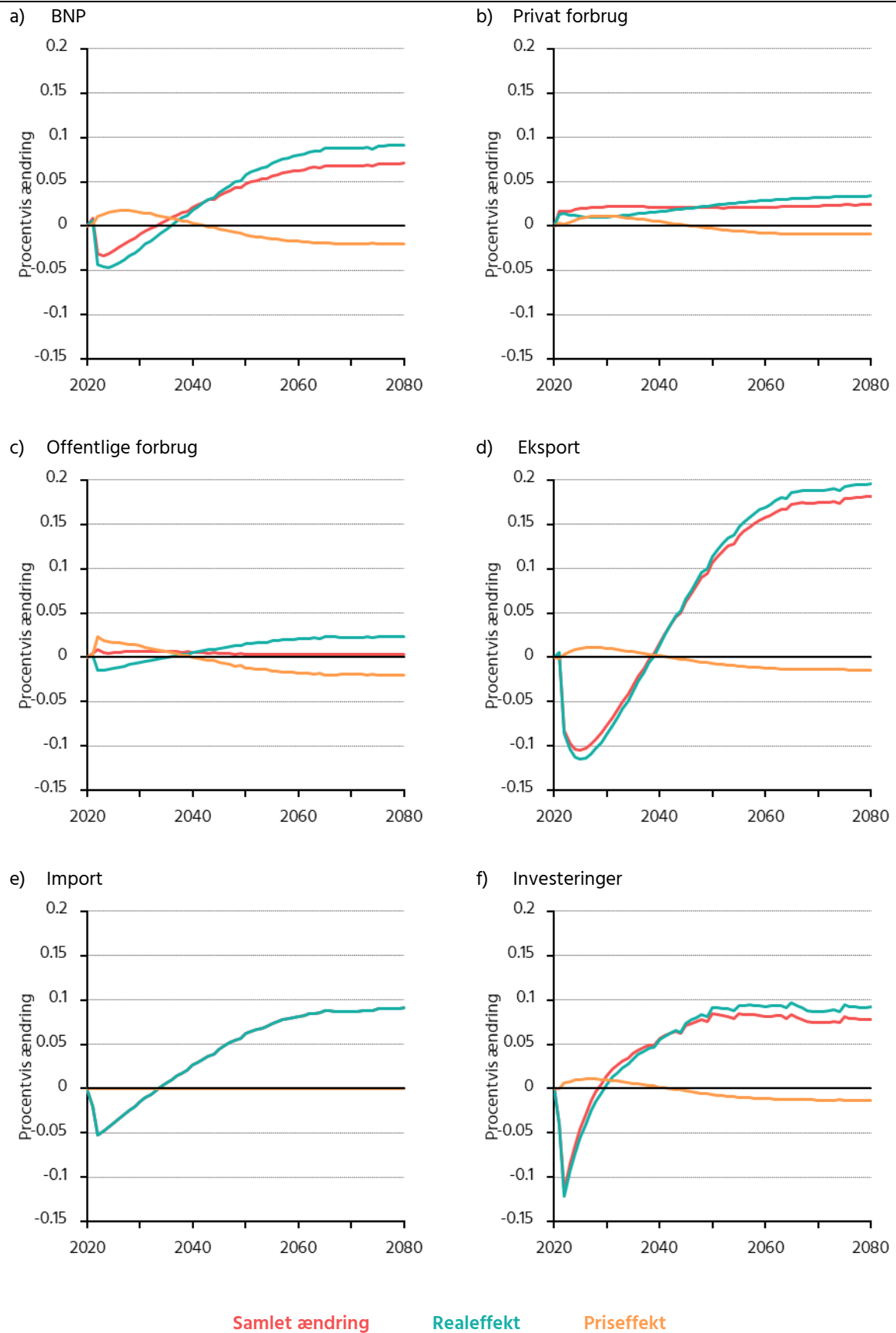
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1B

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.25

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1B

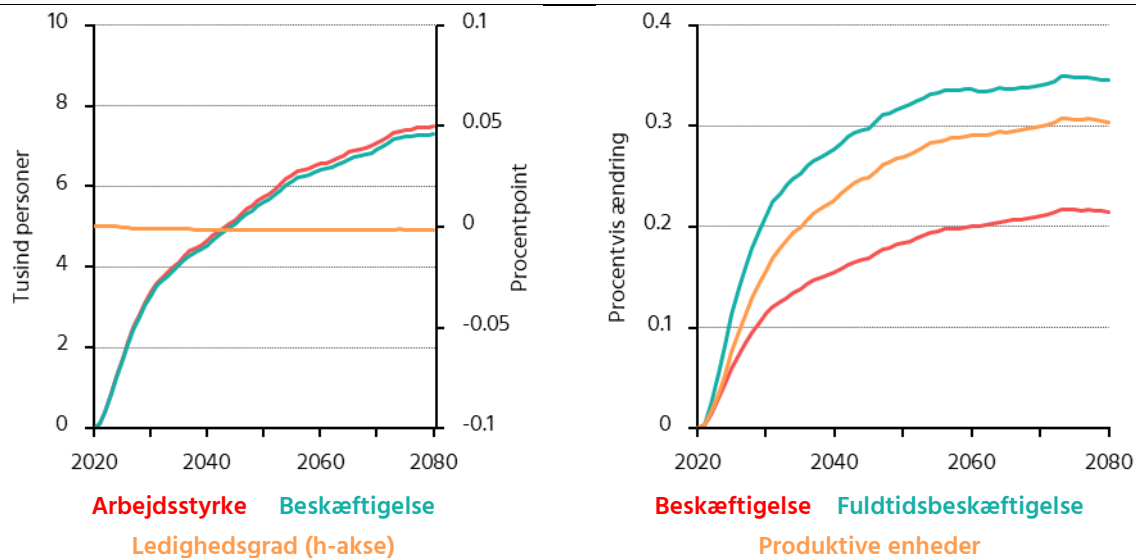

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.6 Scenarie 1C: Fuldførelse på erhvervsuddannelser øges

Figur A.26

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1C

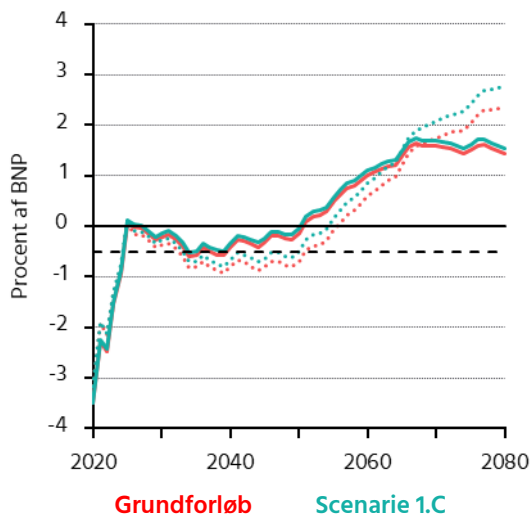

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

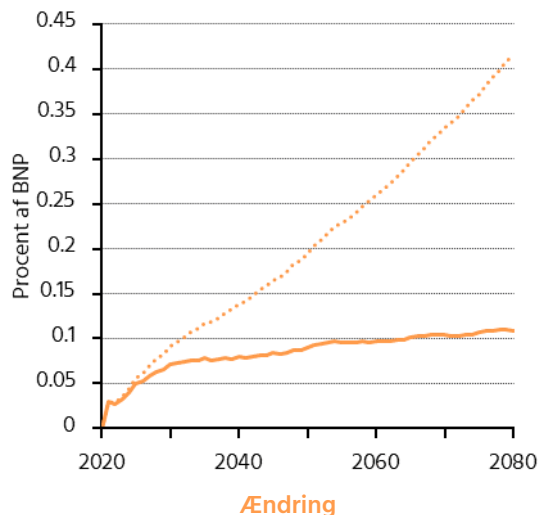
Figur A.27

Offentlige saldi, scenarie 1C

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

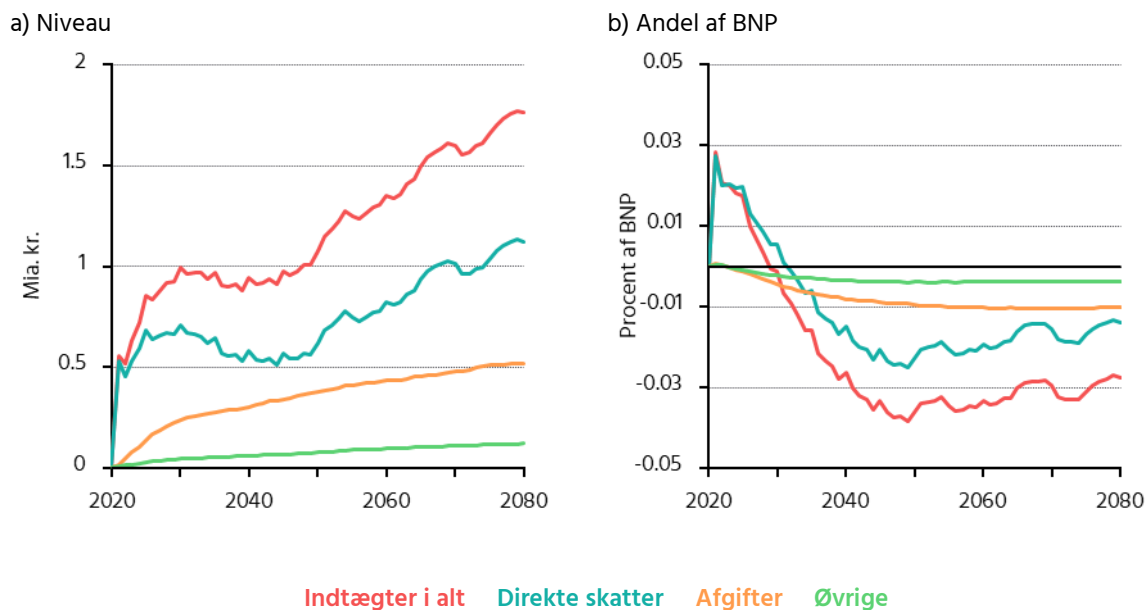

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

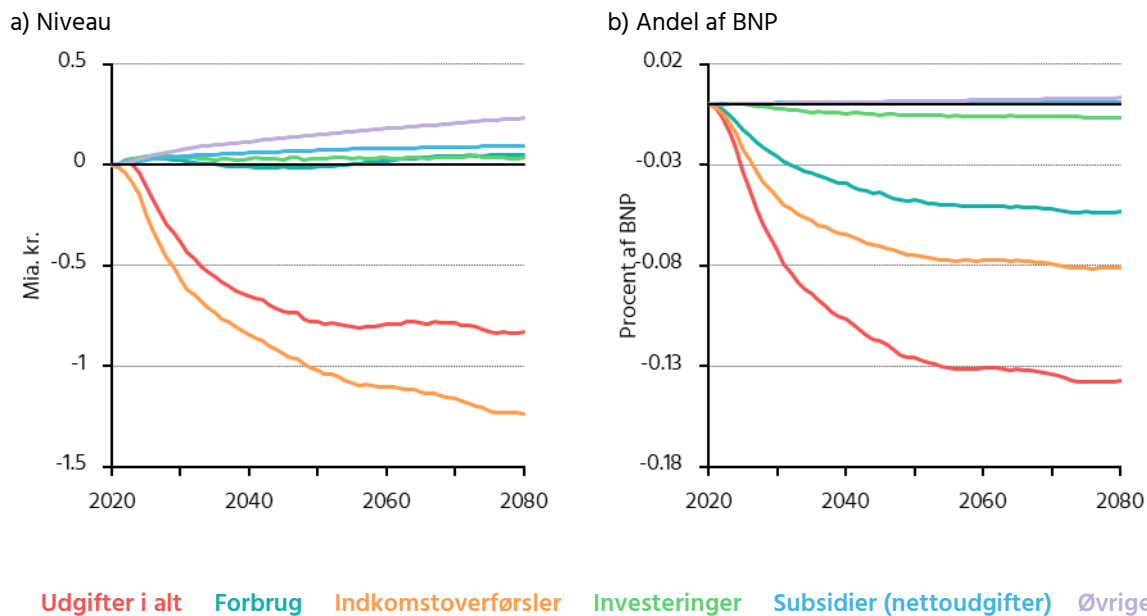
Figur A.28

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1C

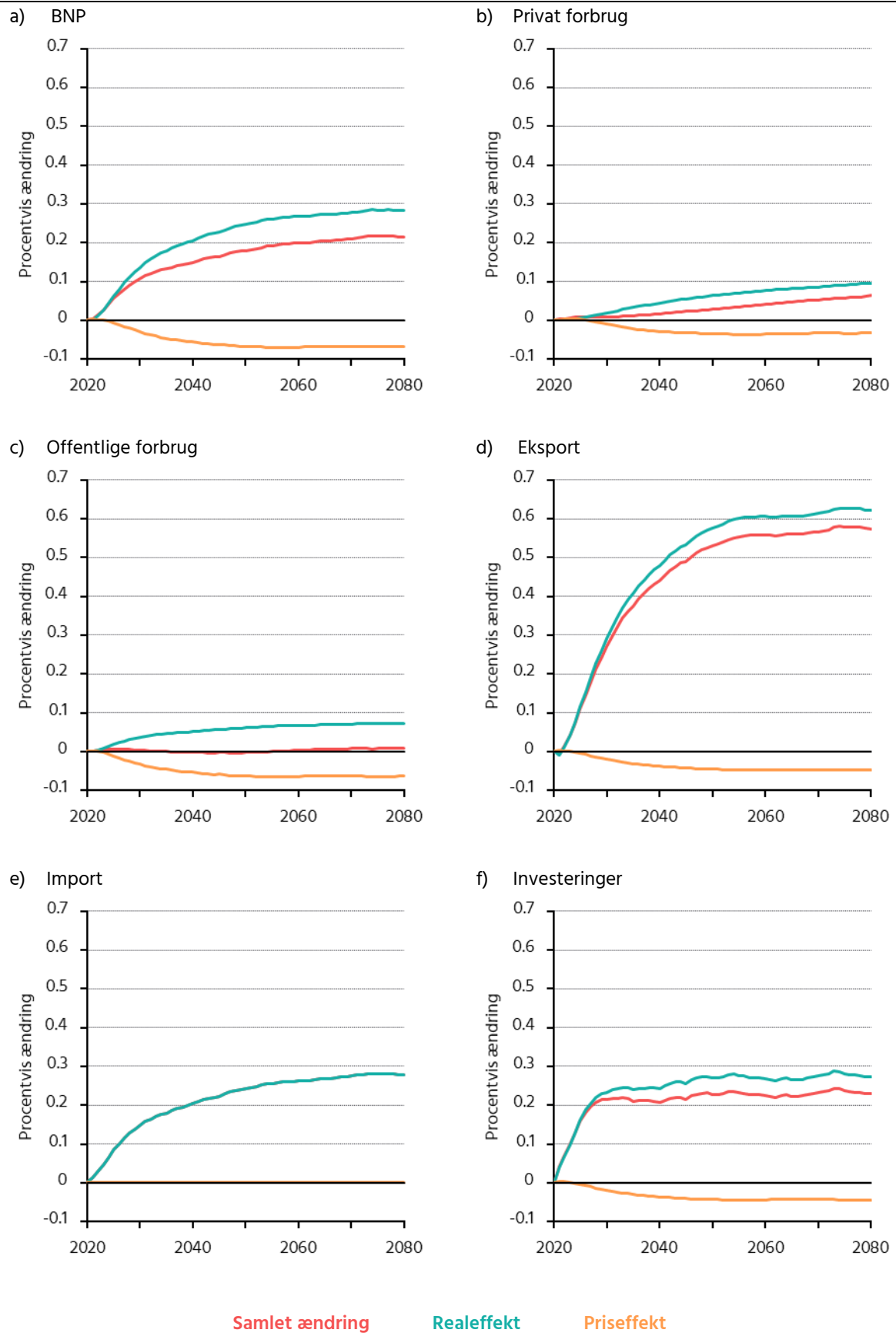
Figur A.29

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1C

Figur A.30

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1C

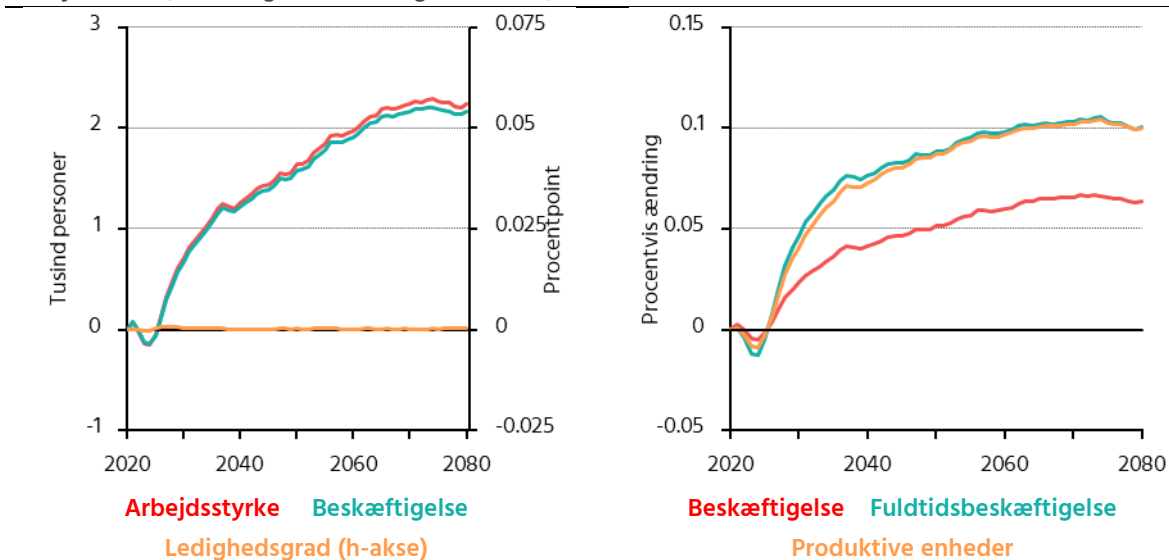

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.7 Scenarie 1D: Øget optag på erhvervsuddannelser

Figur A.31

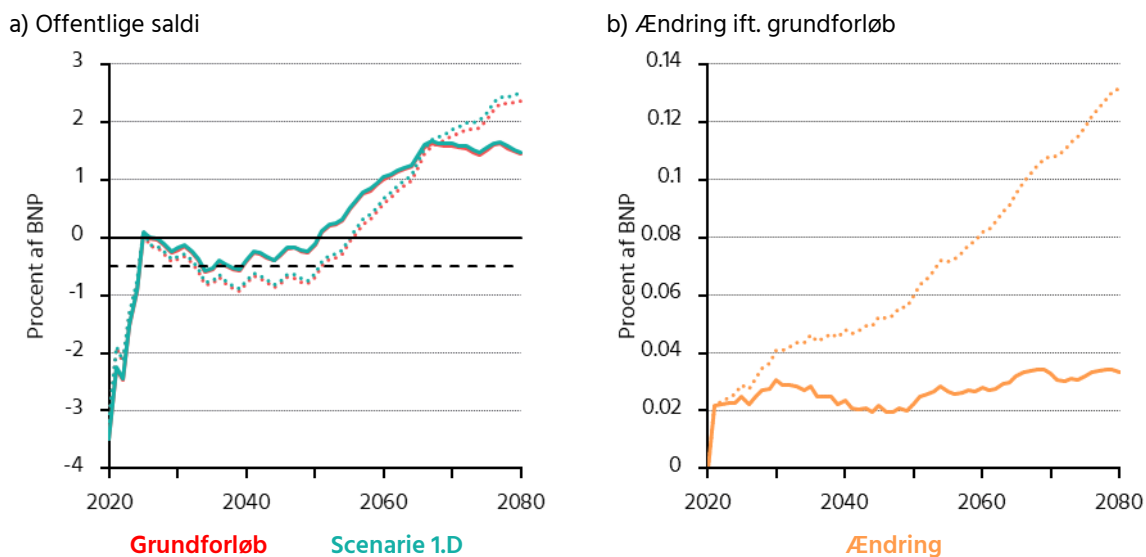
Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1D

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.32

Offentlige saldi, scenarie 1D

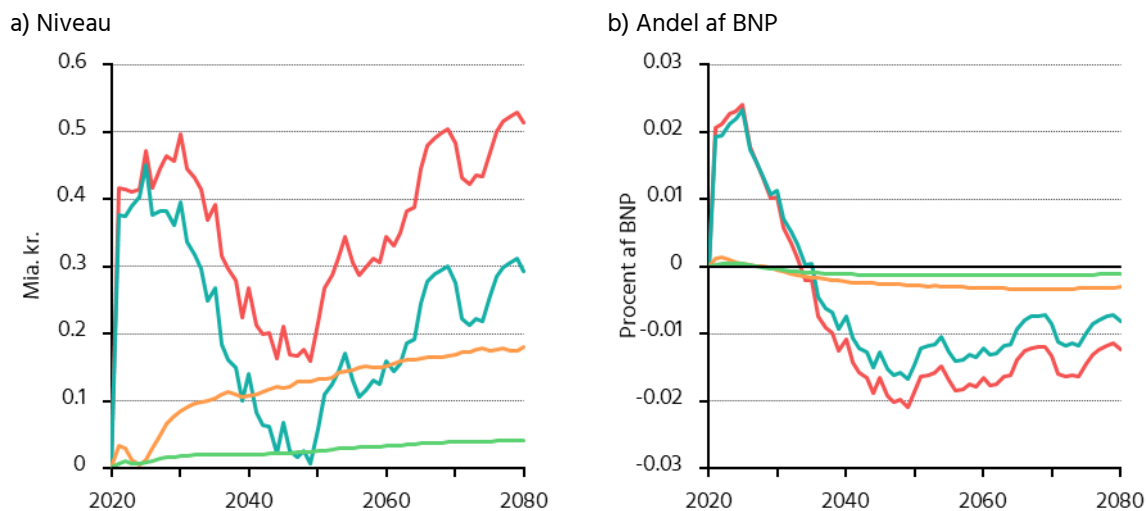

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.33

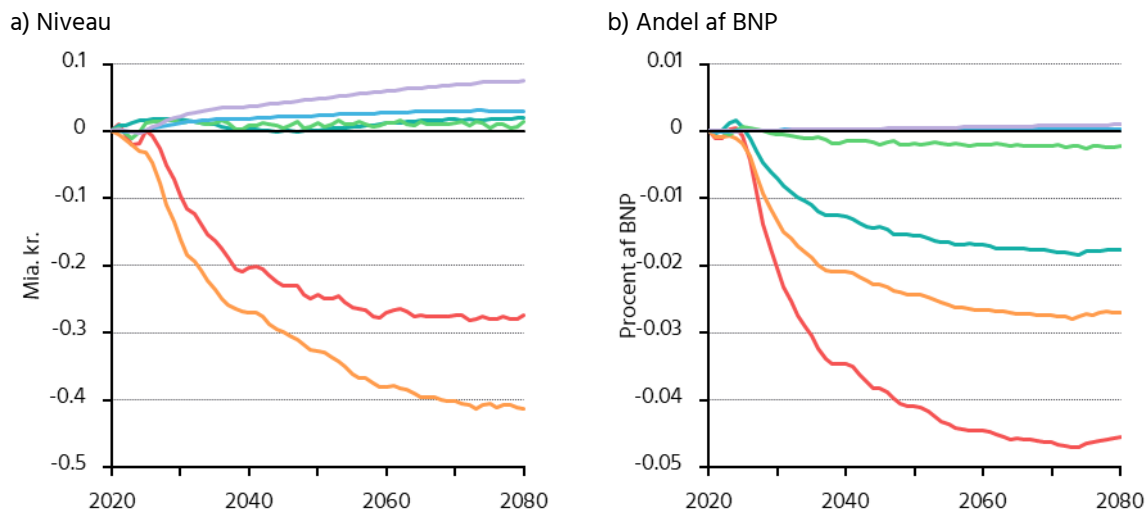
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1D

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.34

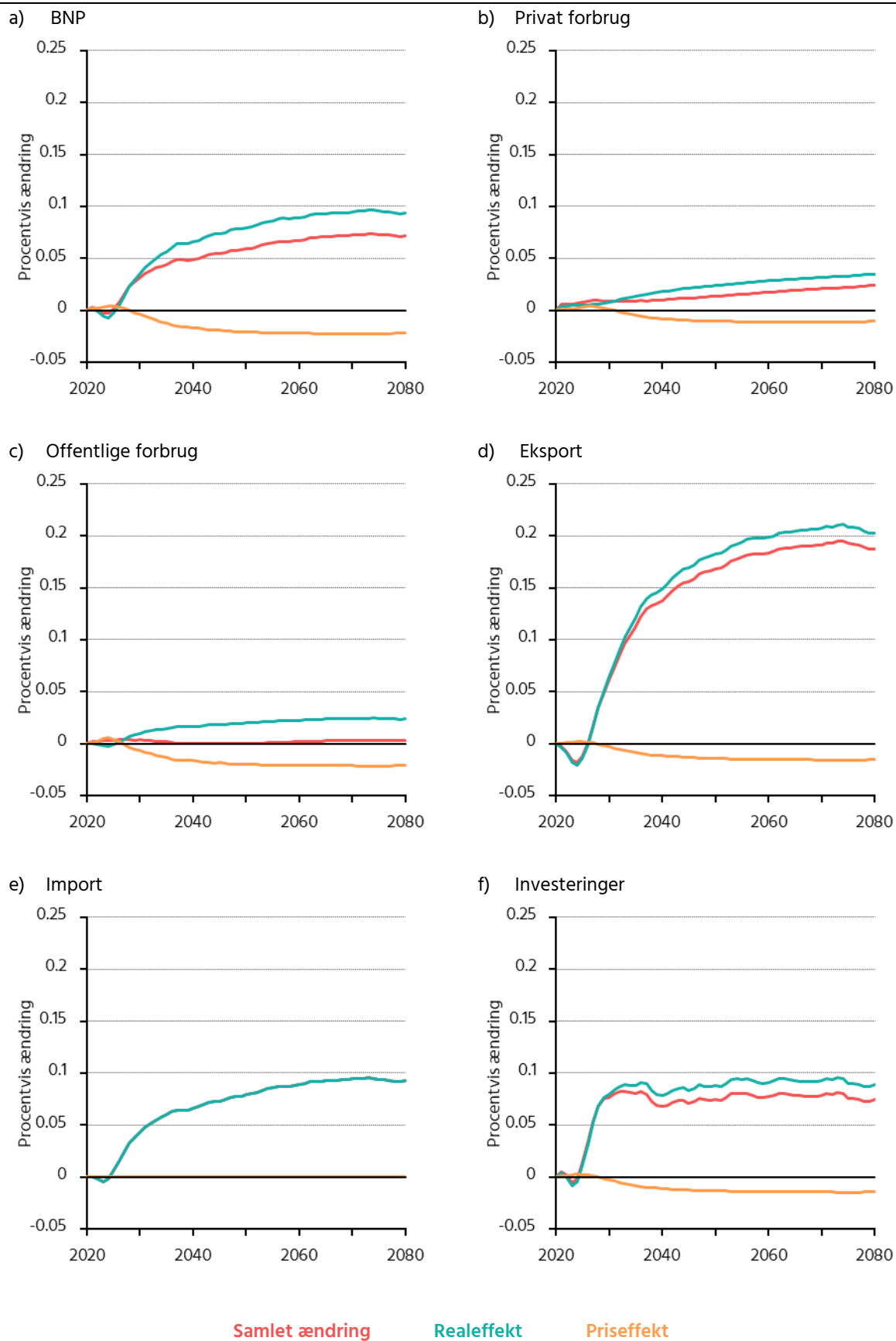
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1D

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.35

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1D

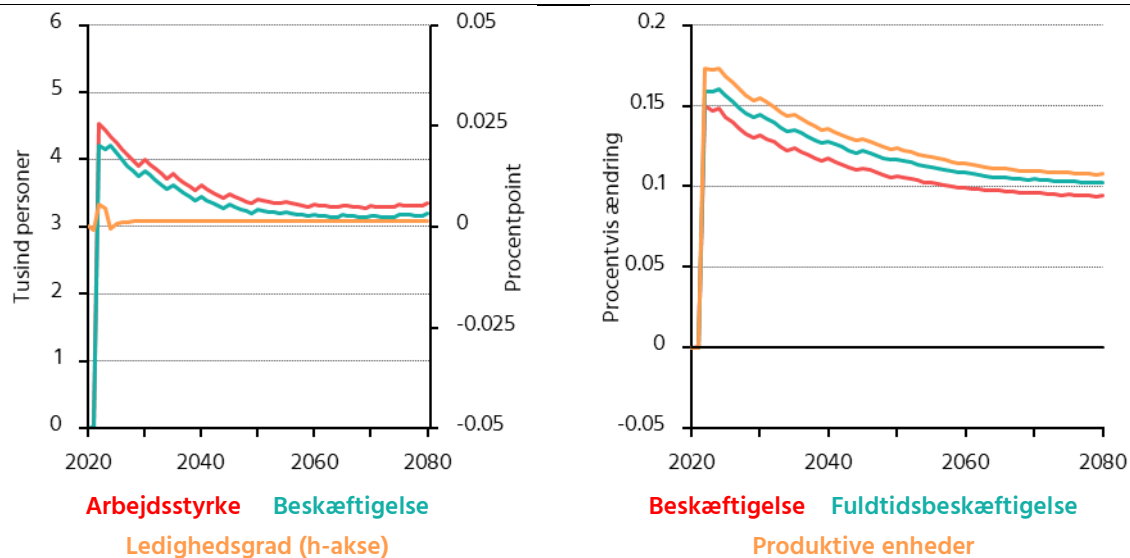

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.8 Scenarie 1E: Øget erhvervsfrekvens for ufaglærte

Figur A.36

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1E

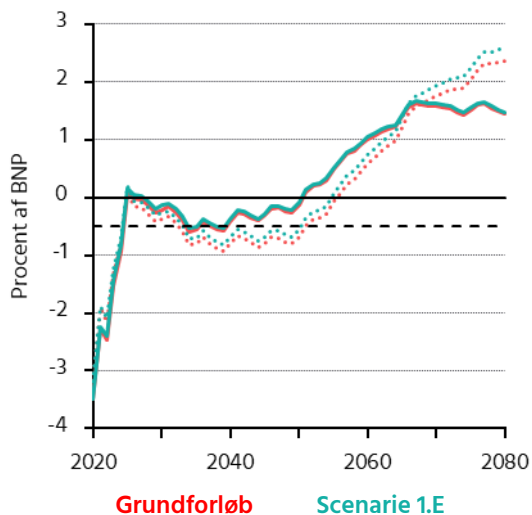

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

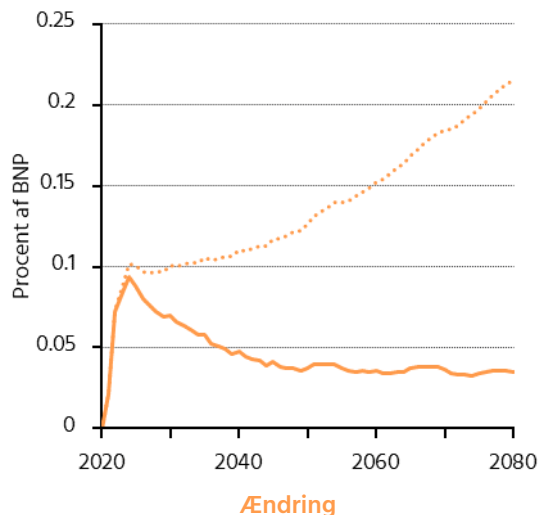
Figur A.37

Offentlige saldi, scenarie 1E

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

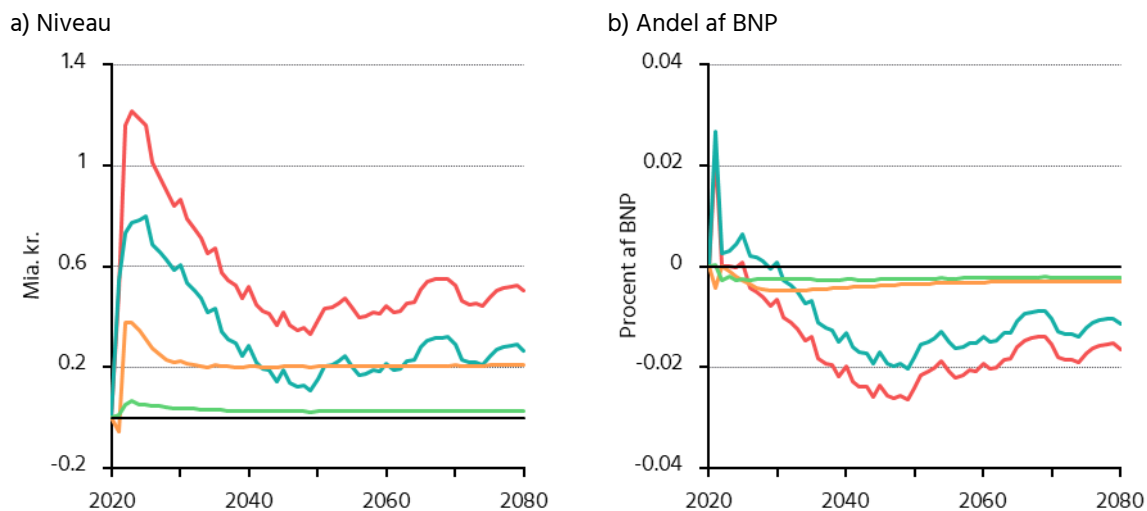

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.38

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1E

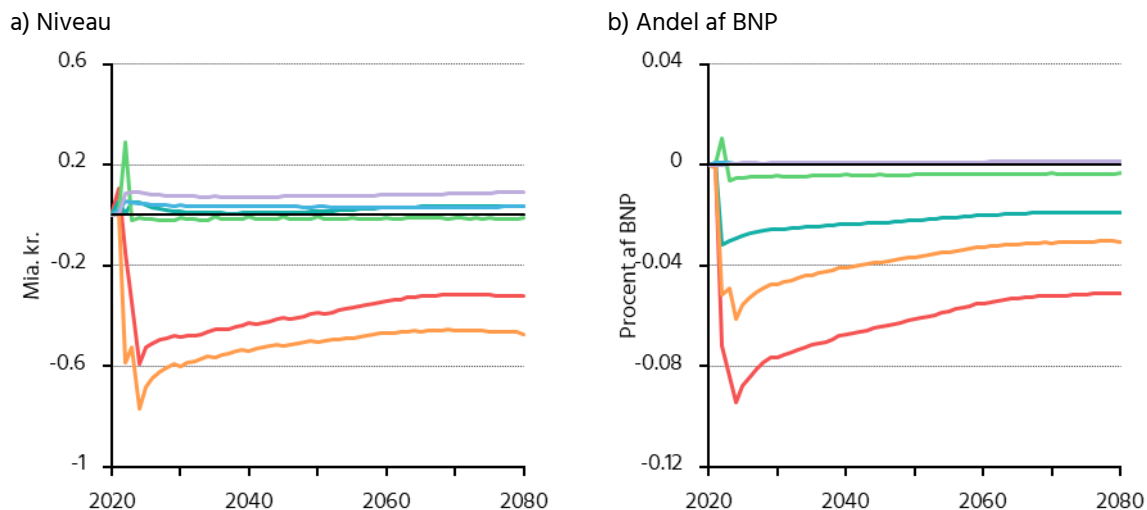

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.39

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1E

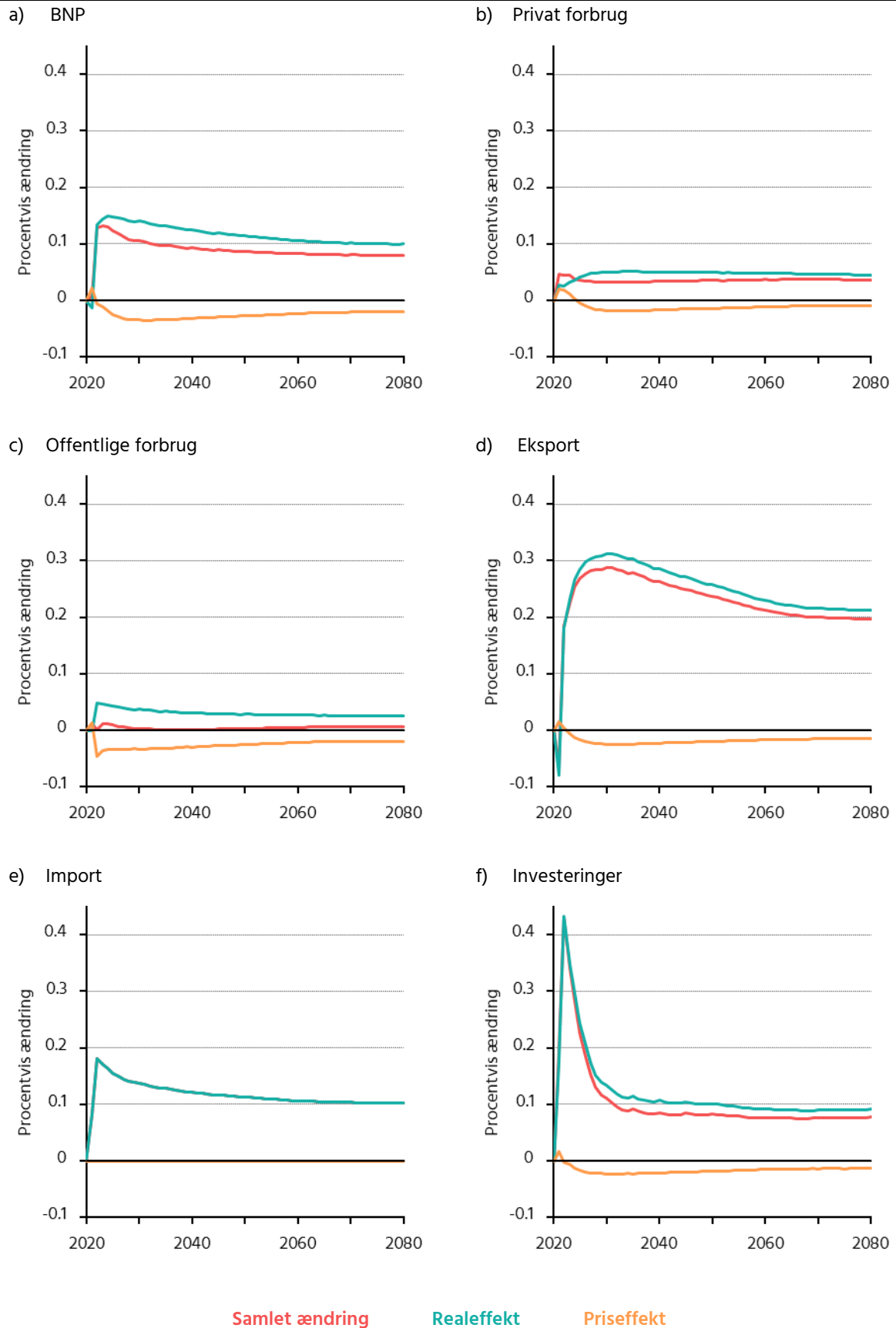

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoutgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.40

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1E

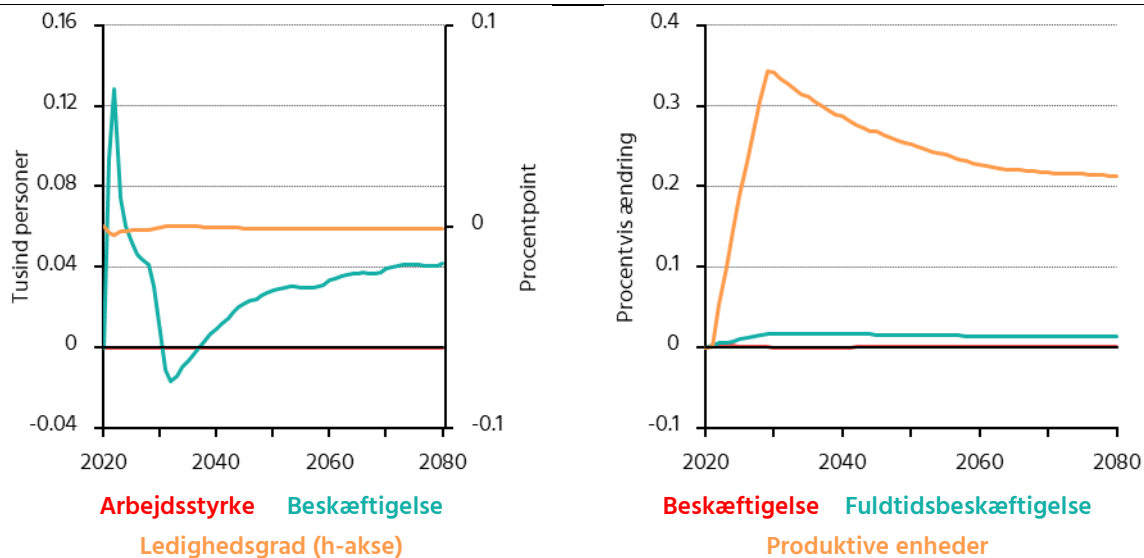

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.9 Scenarie 1F: Øget produktivitet for ufaglærte

Figur A.41

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1F

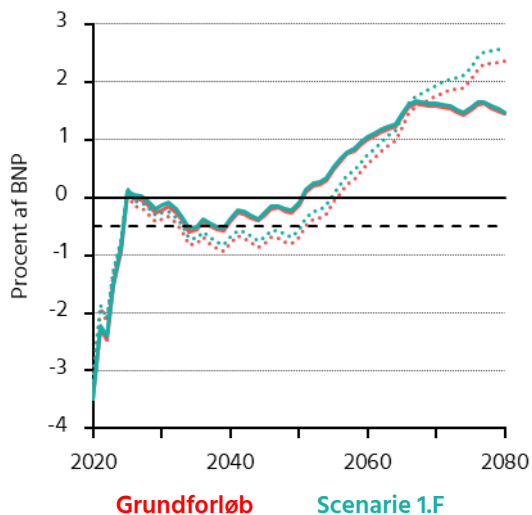

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

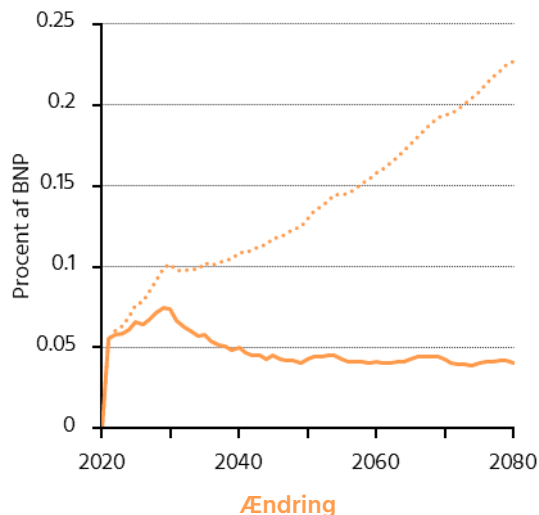
Figur A.42

Offentlige saldi, scenarie 1F

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

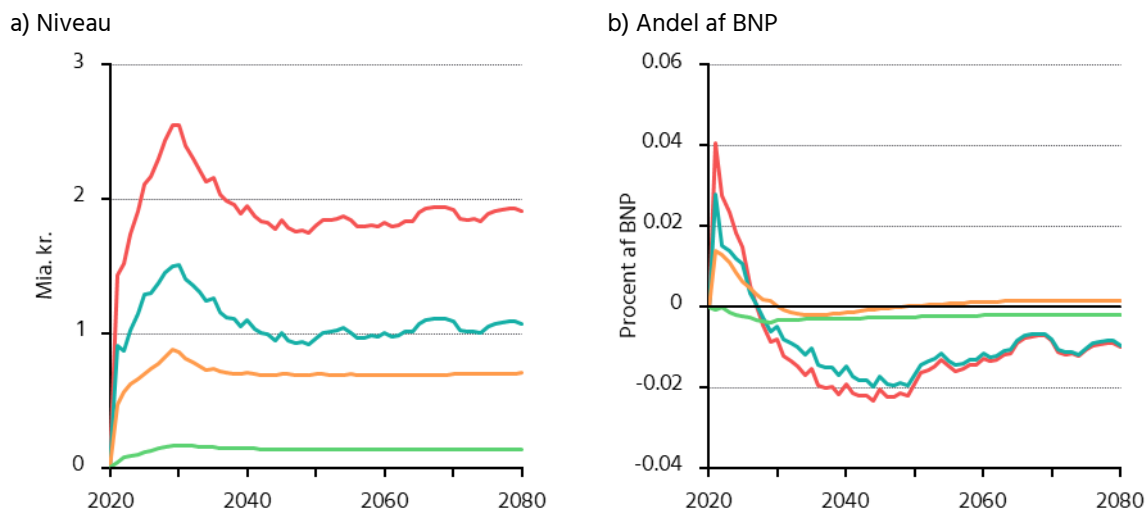

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.43

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1F

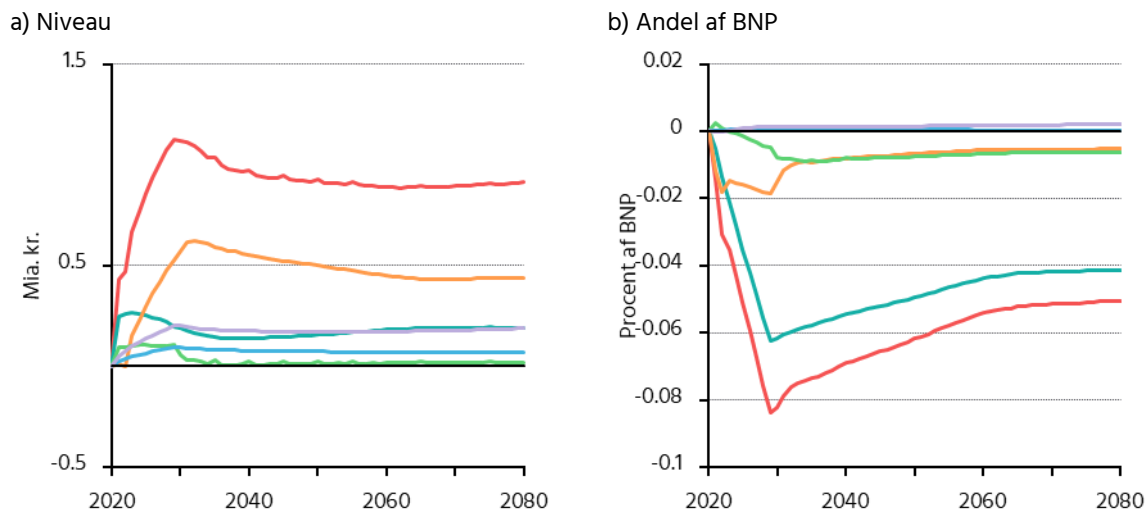

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.44

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1F

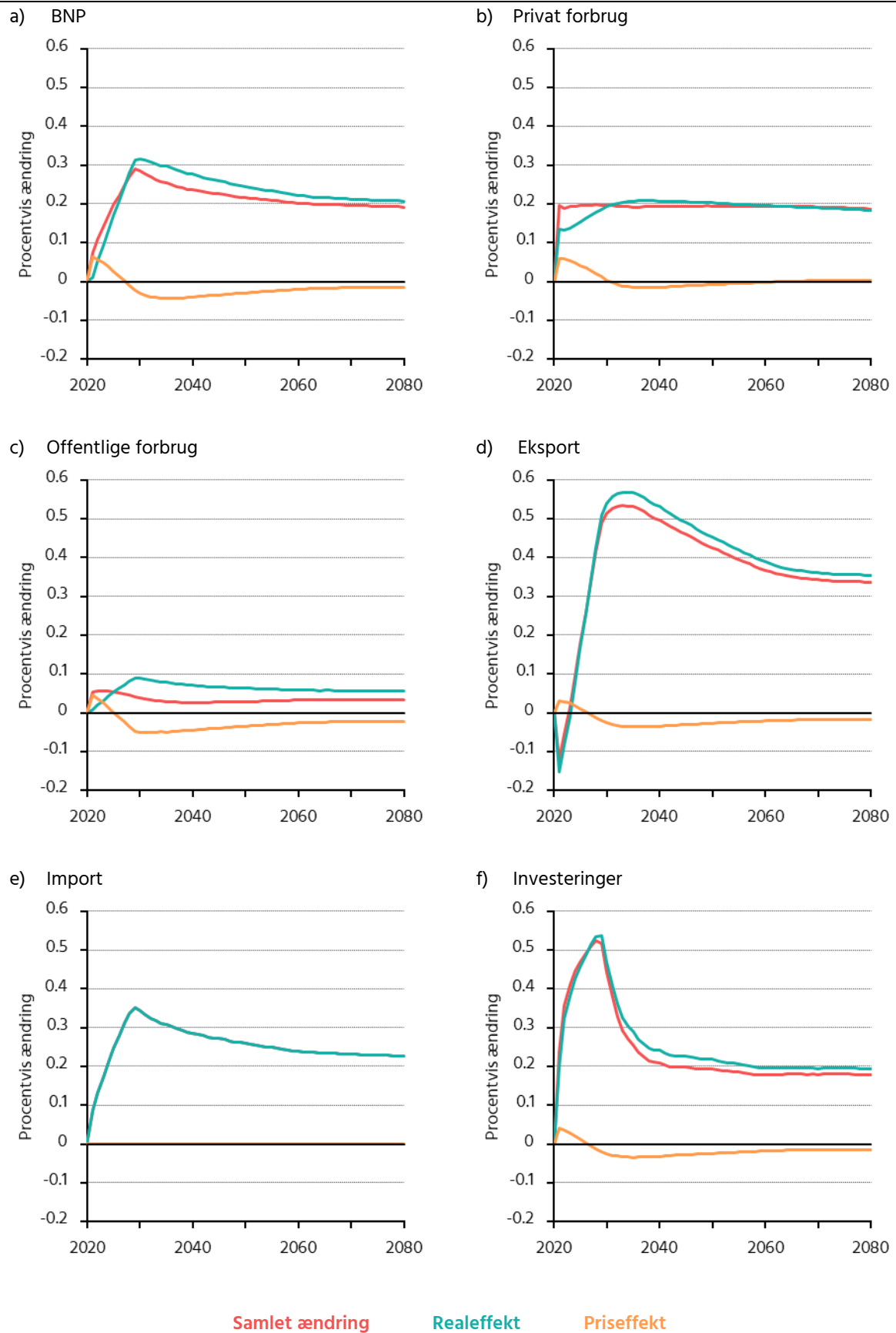

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.45

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1F

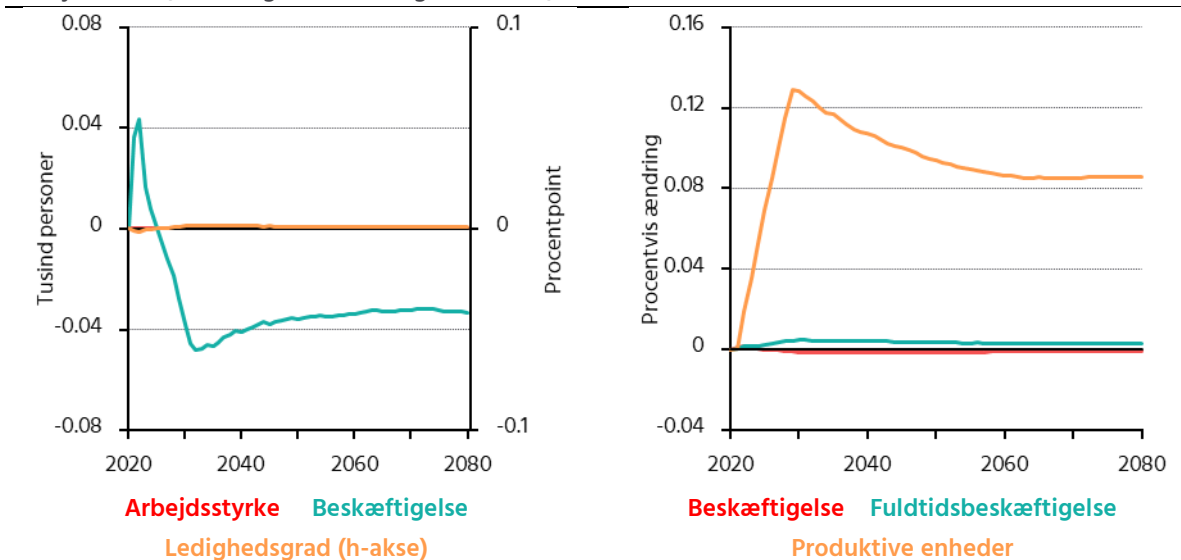

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.10 Scenarie 1G: Øget produktivitet for faglærte

Figur A.46

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1G

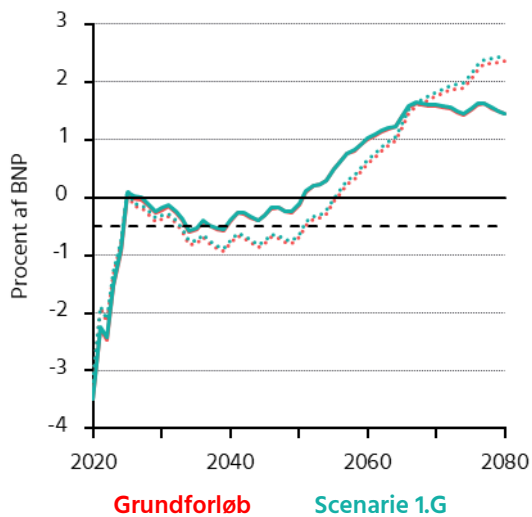

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

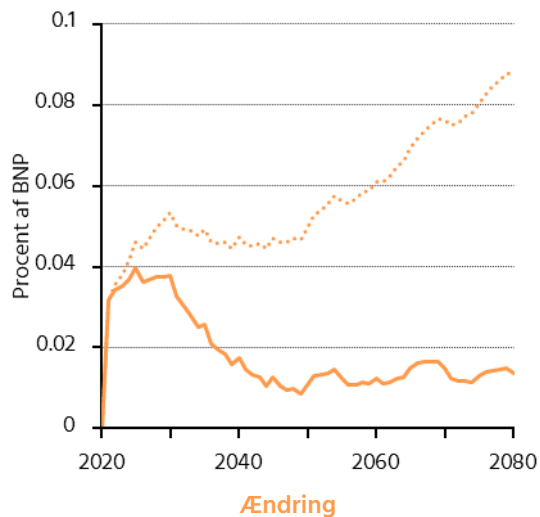
Figur A.47

Offentlige saldi, scenarie 1G

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

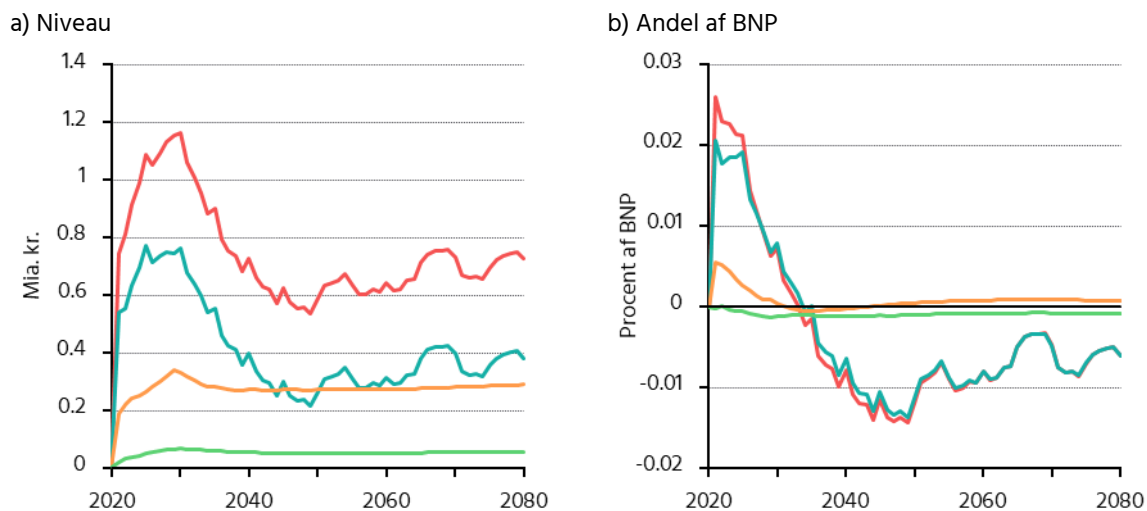

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.48

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1G

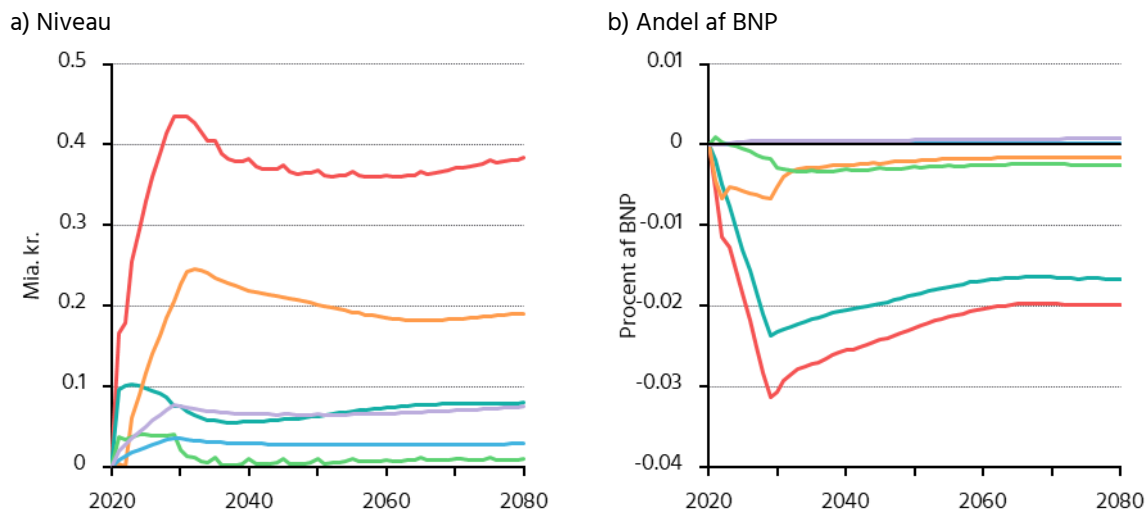

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.49

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1G

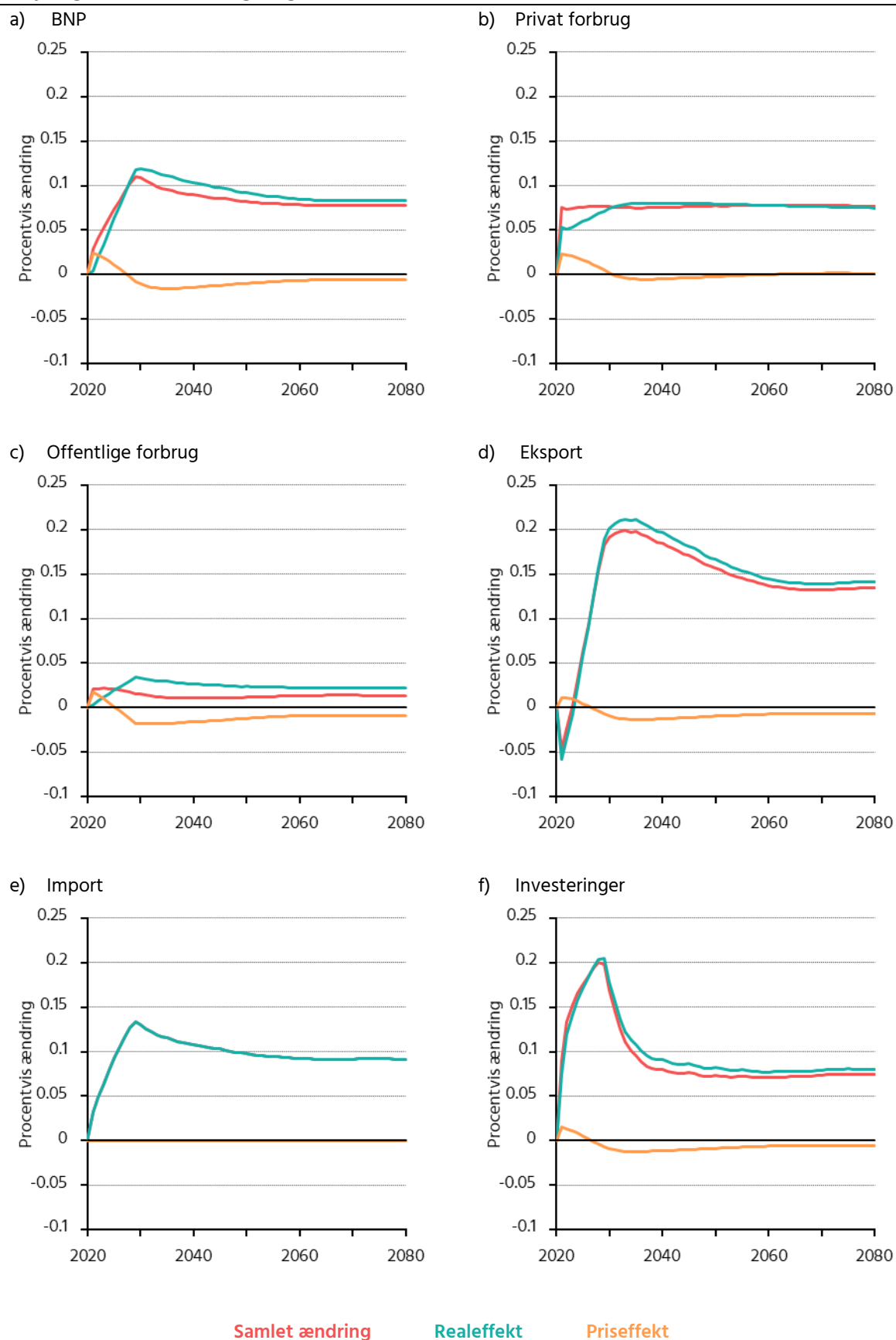

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.50

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1G

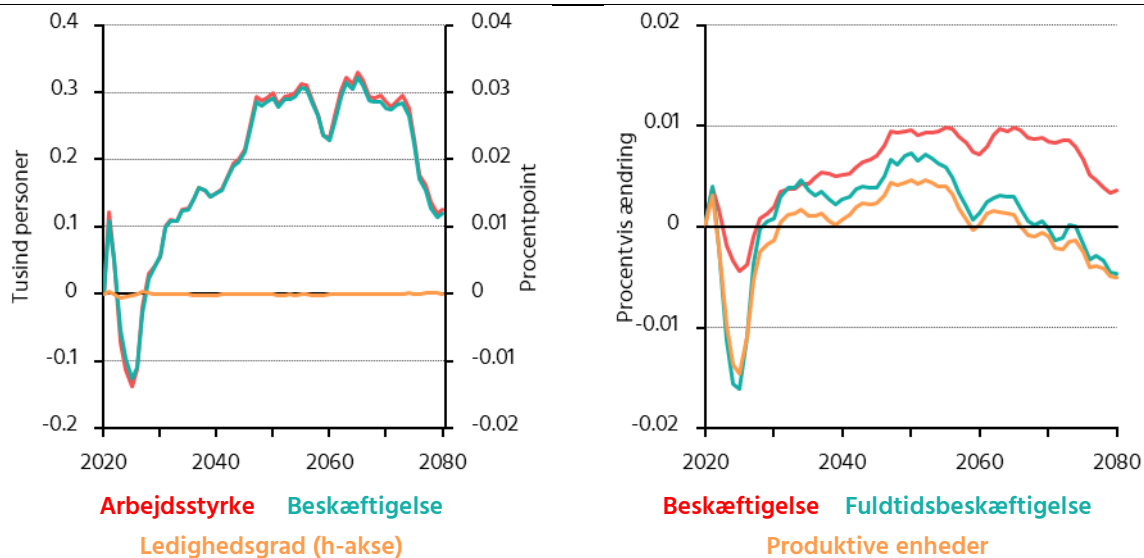

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.11 Scenarie 1H: Øget optag på professionsbachelor

Figur A.51

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 1H

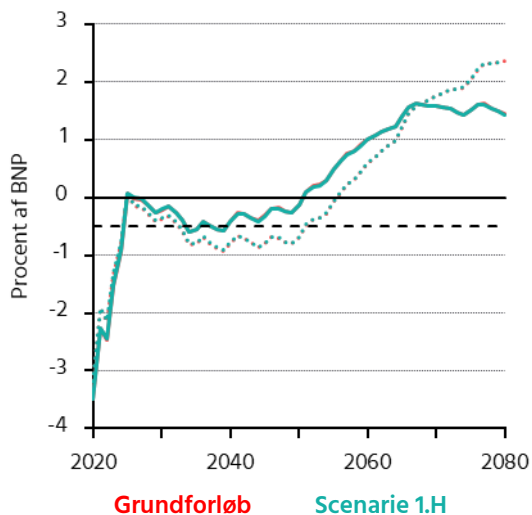

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

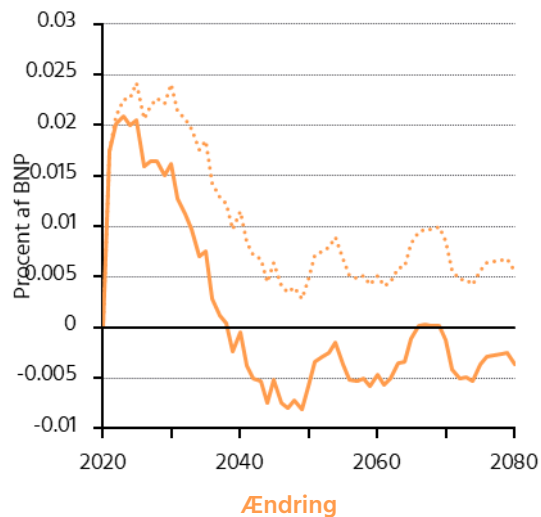
Figur A.52

Offentlige saldi, scenarie 1H

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

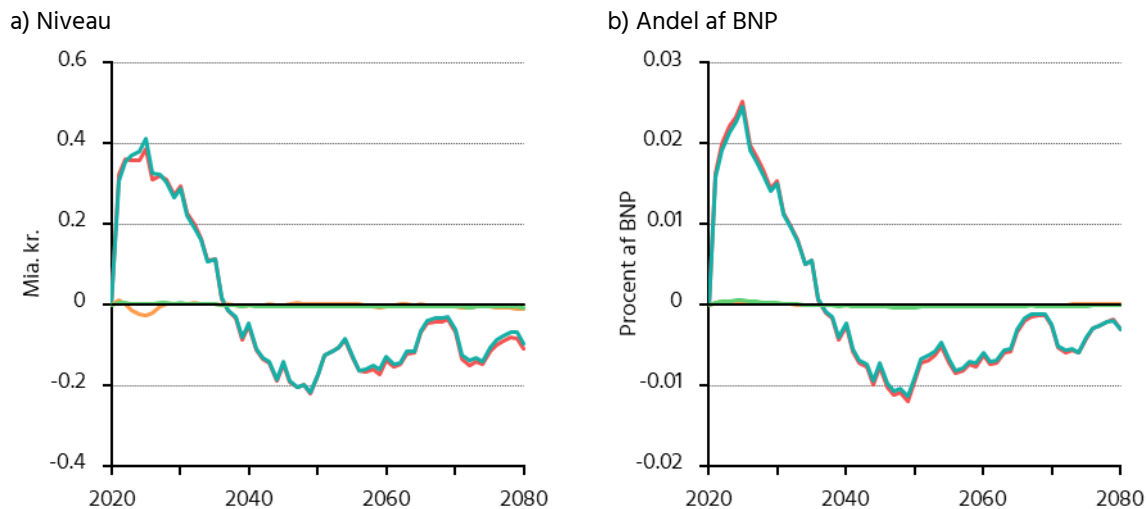

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.53

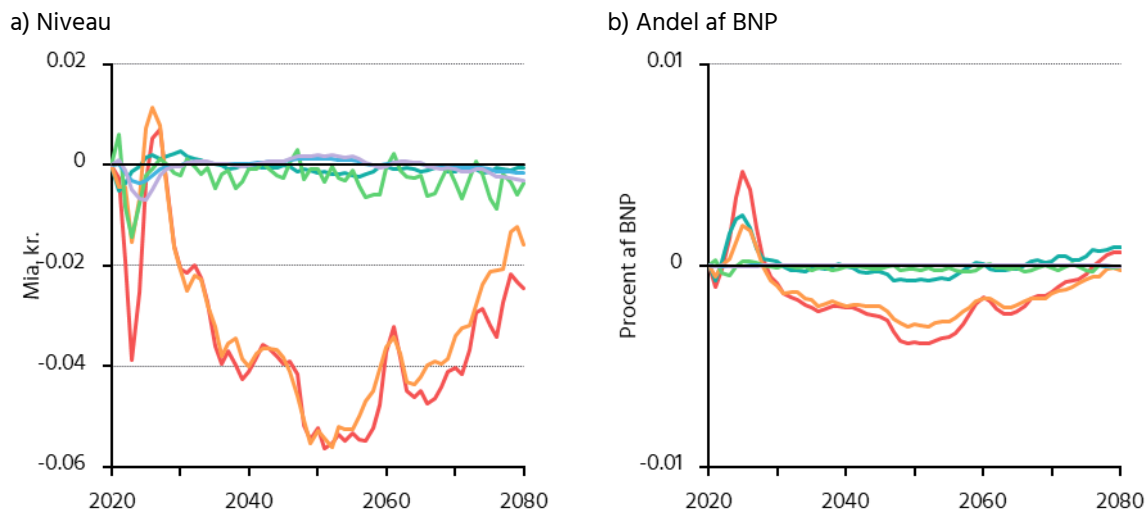
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1H

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.54

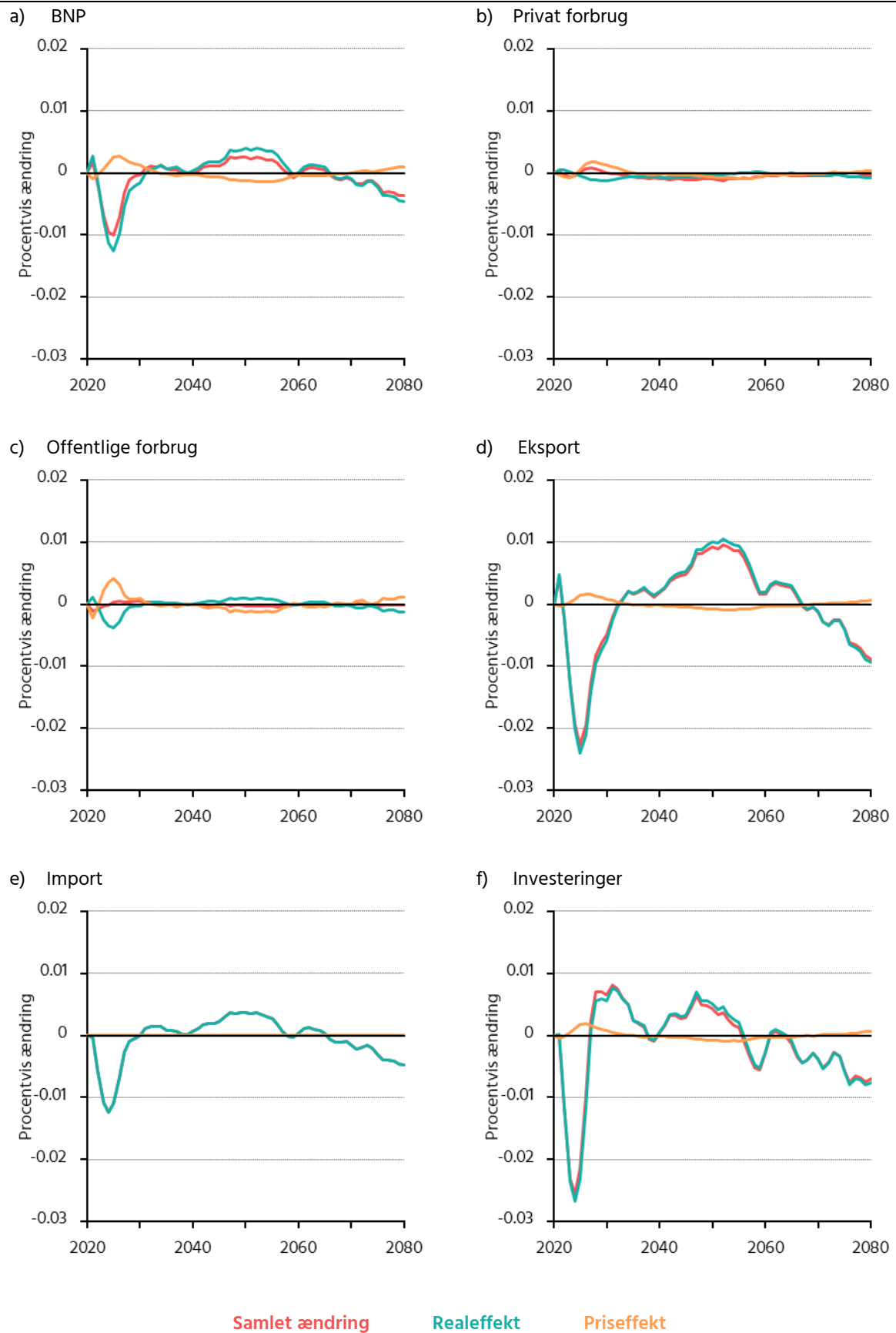
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1H

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.55

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 1H

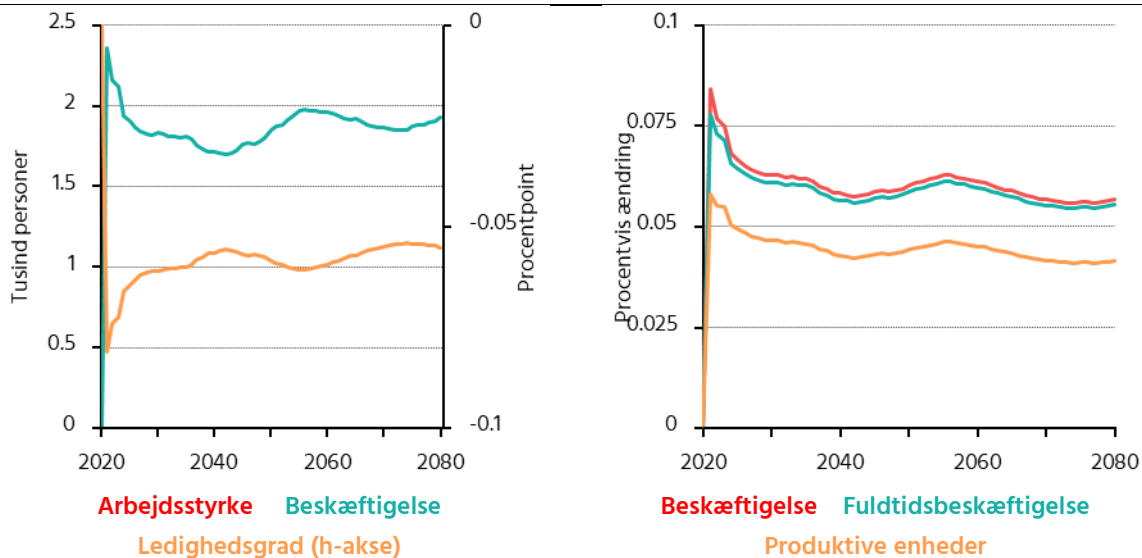

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.12 Scenarie 2A: Reduceret strukturledighed 22-29 år

Figur A.56

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2A

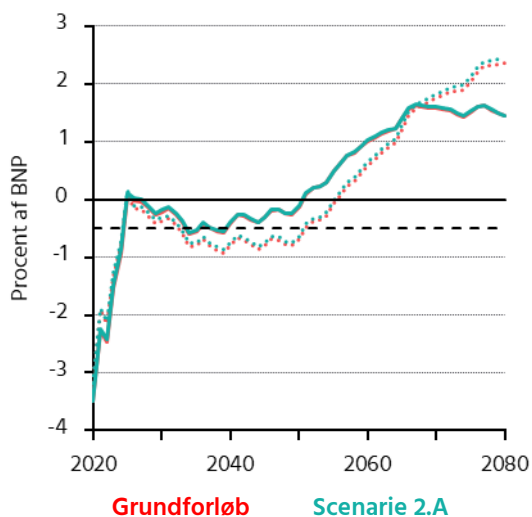

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

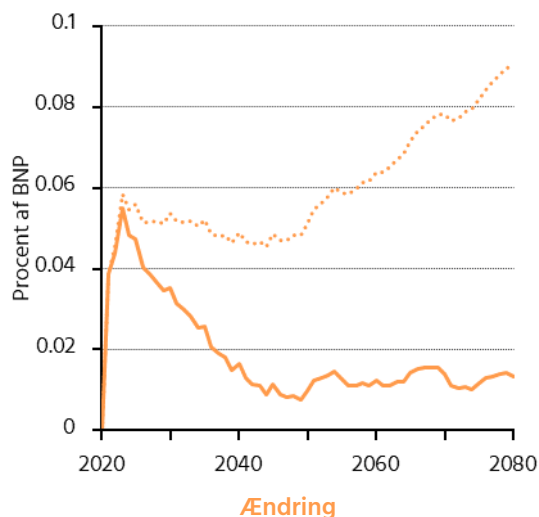
Figur A.57

Offentlige saldi, scenarie 2A

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

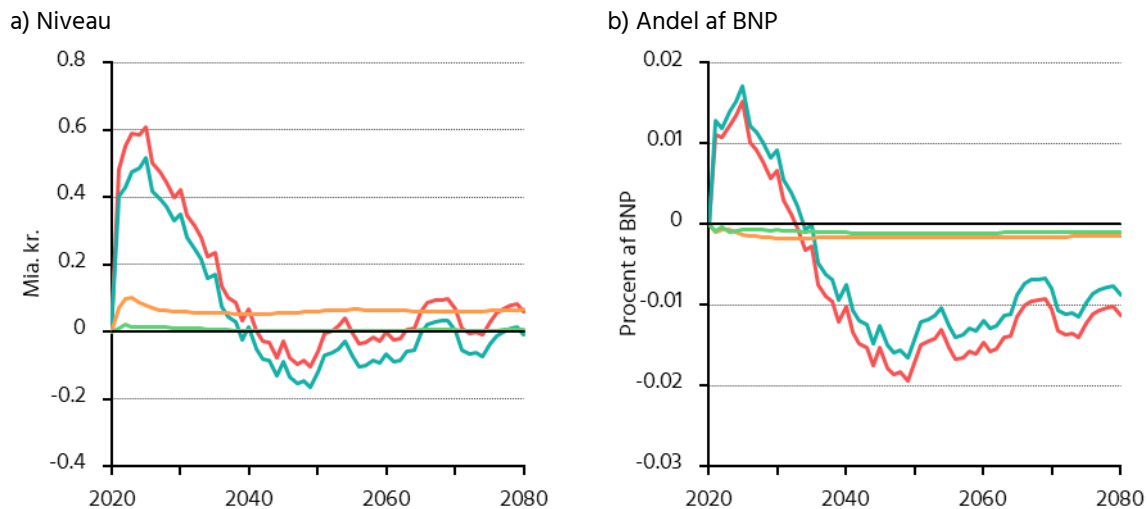

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.58

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2A

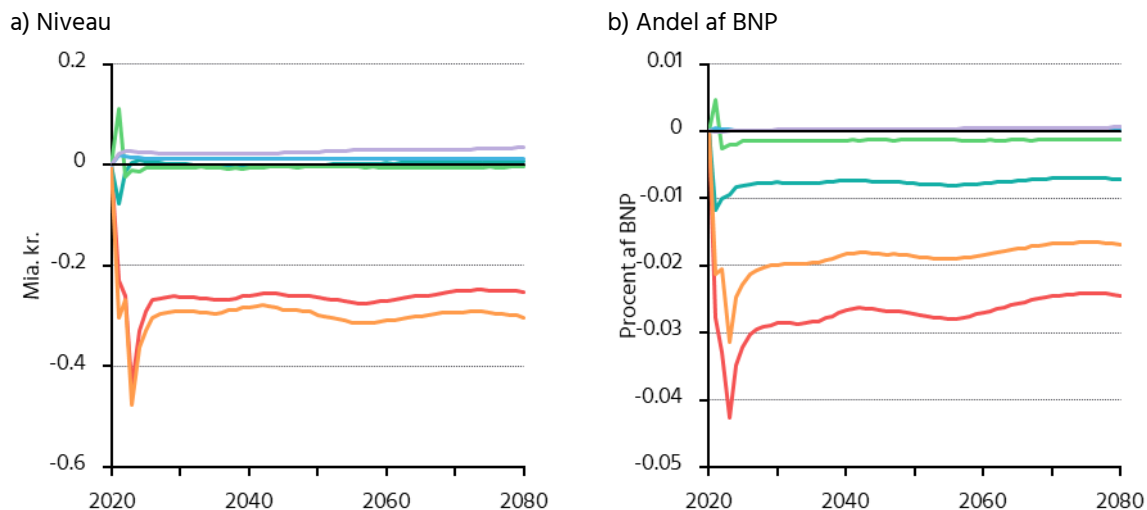

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.59

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2A

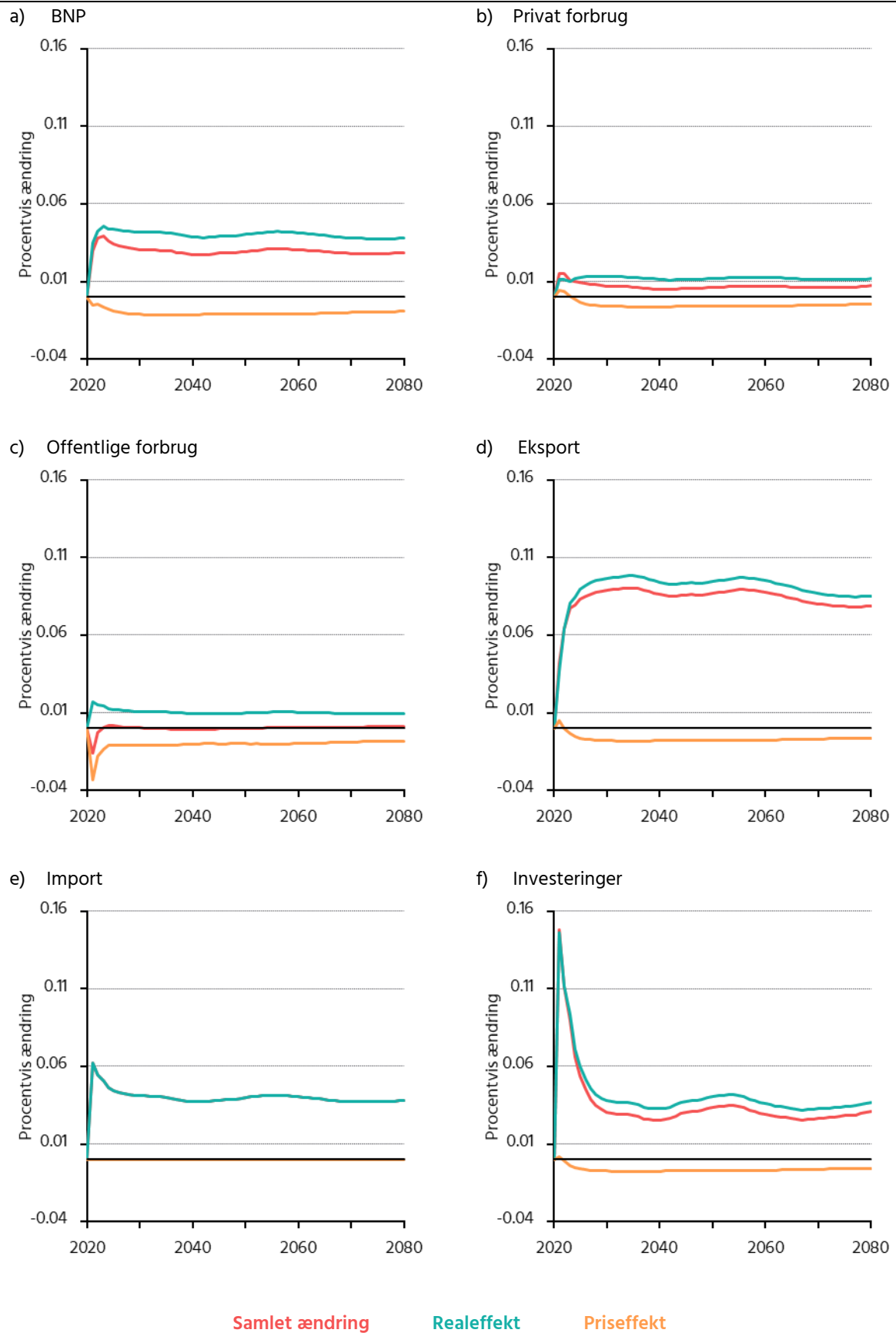

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.60

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2A

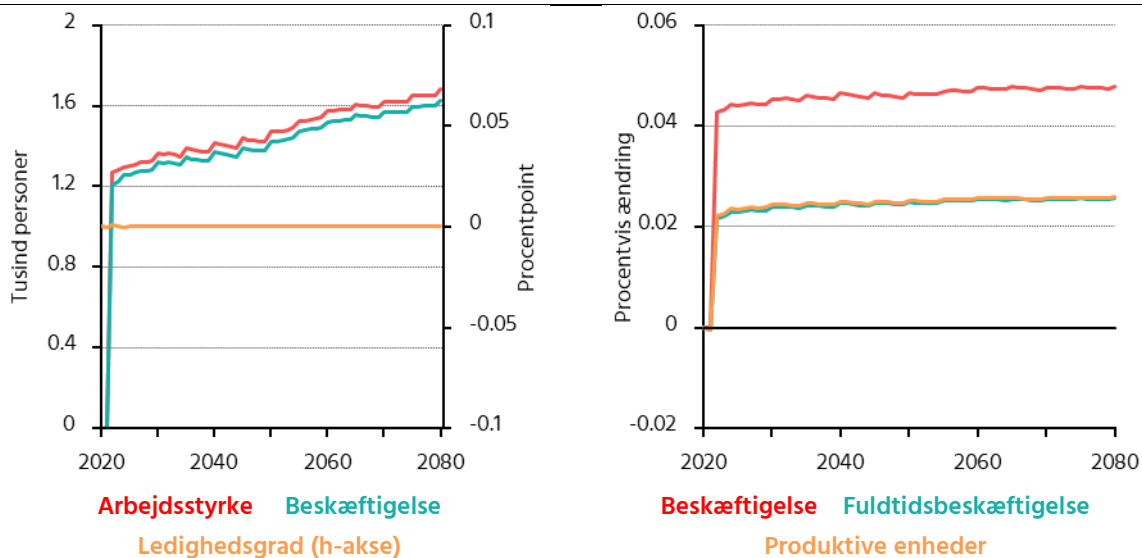

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.13 Scenarie 2B: Øget antal fleksjobbere

Figur A.61

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2B

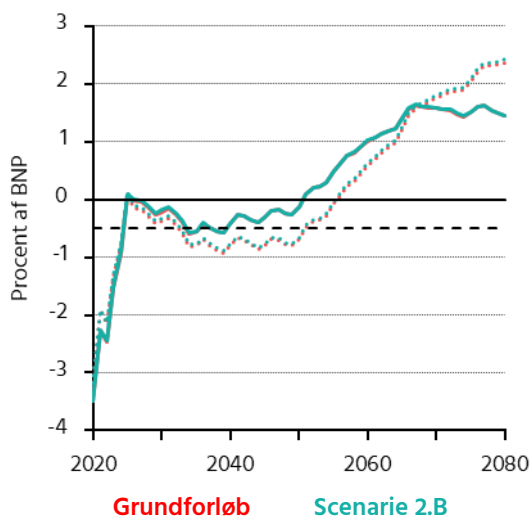

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

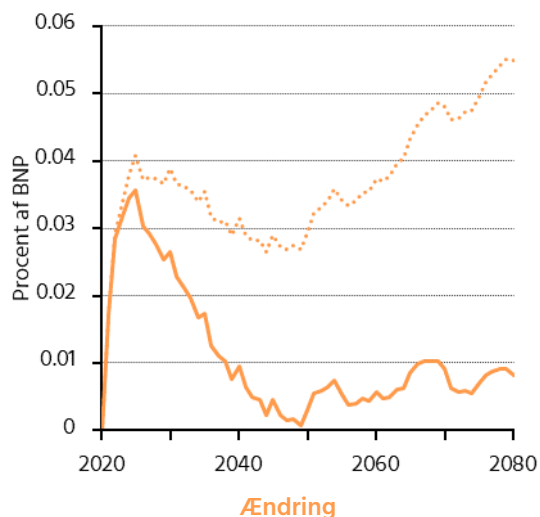
Figur A.62

Offentlige saldi, scenarie 2B

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

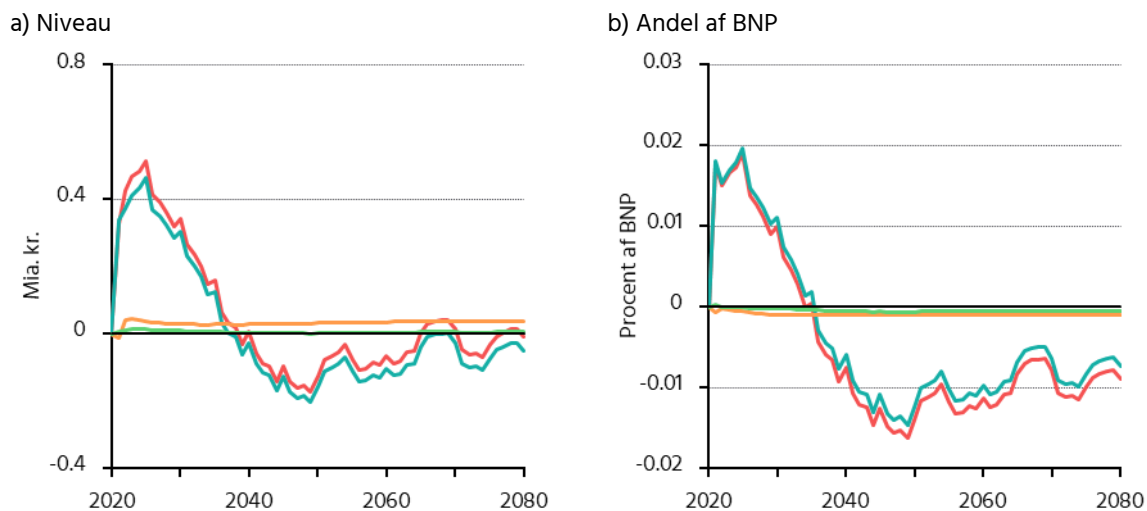

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.63

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2B

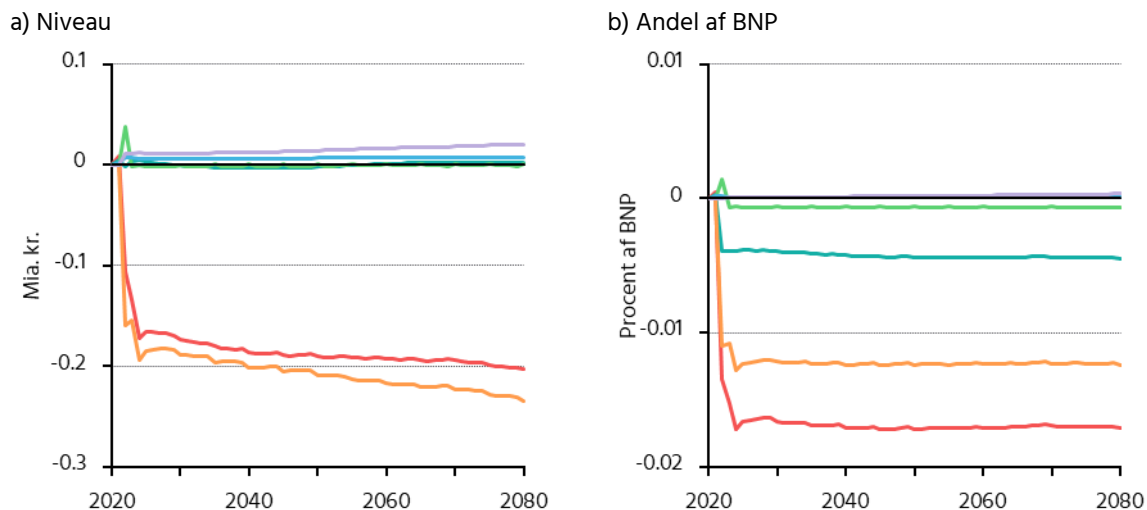

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.64

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2B

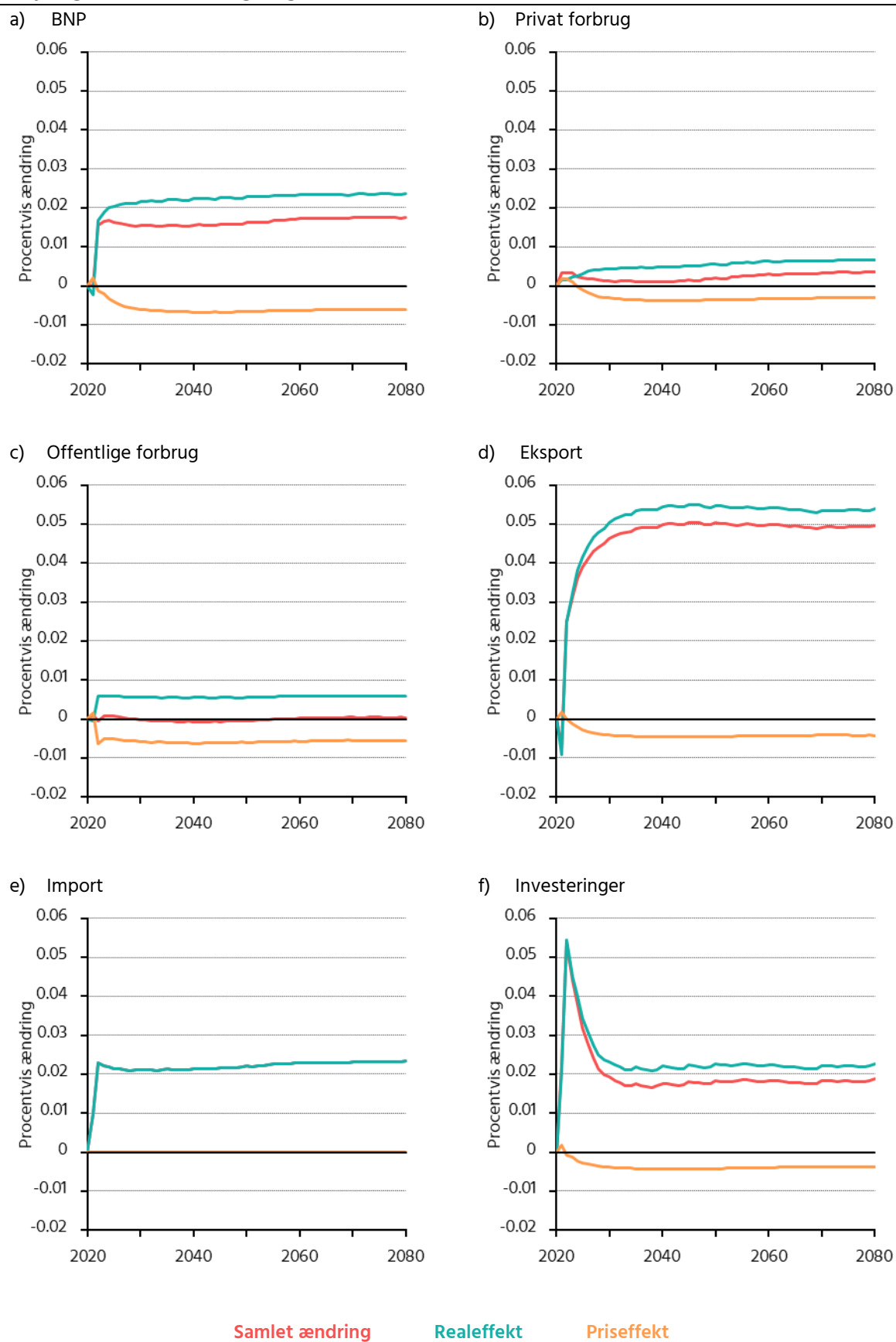

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.65

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2B

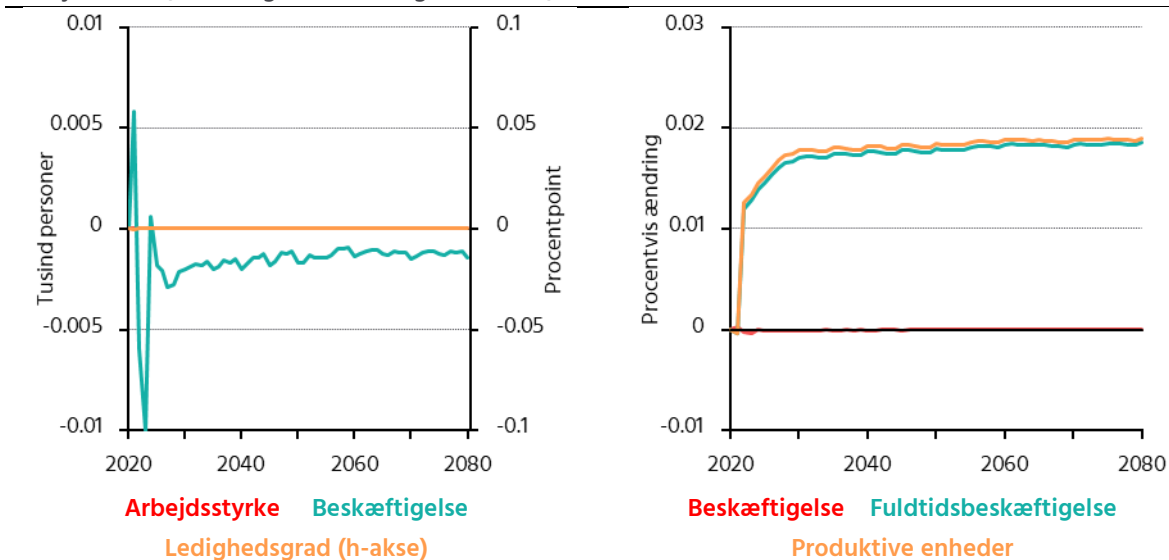

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.14 Scenarie 2C: Øget arbejdstid for fleksjobbere

Figur A.66

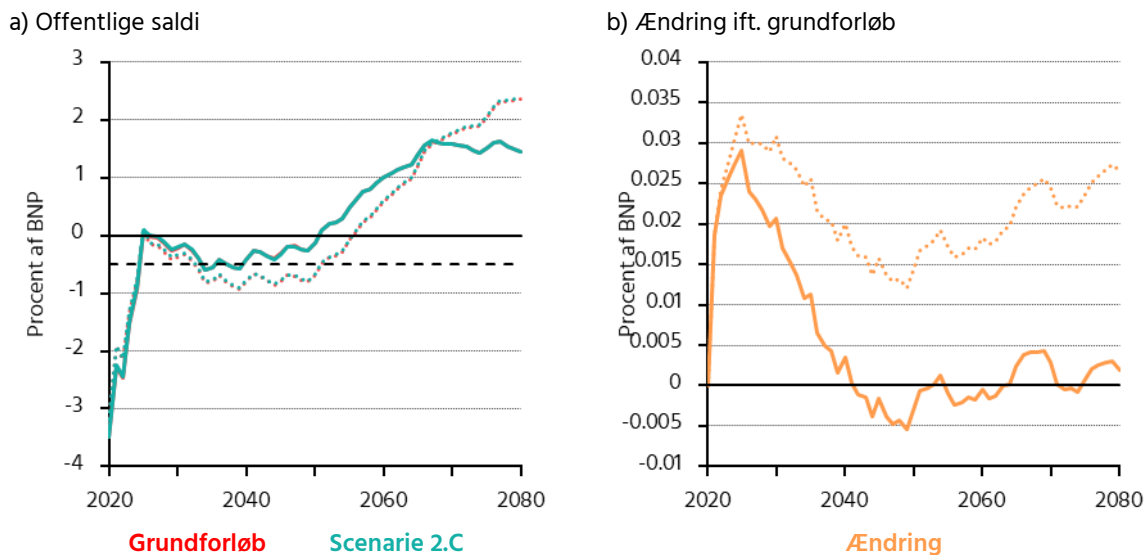
Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2C

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.67

Offentlige saldi, scenarie 2C

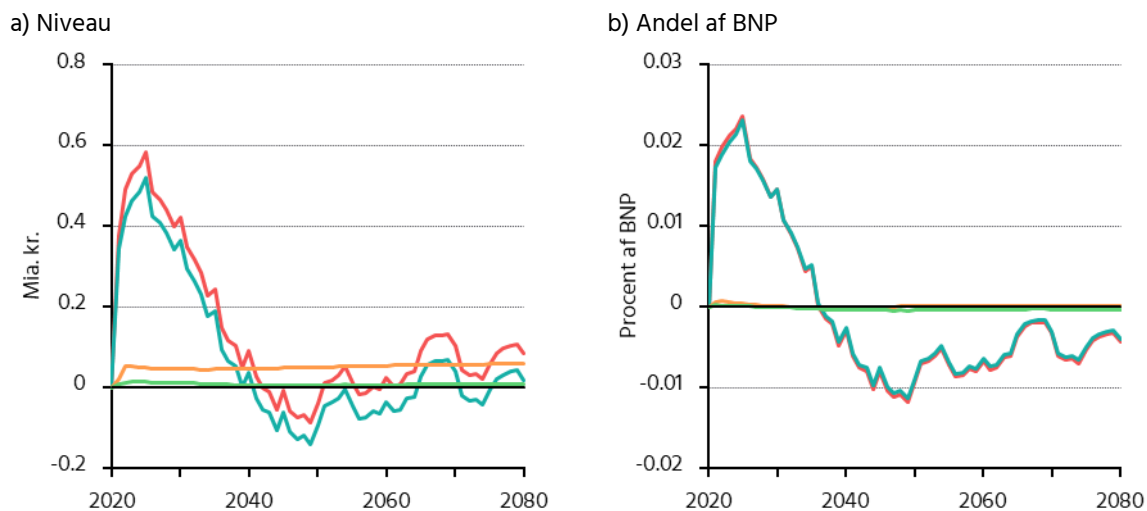

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.68

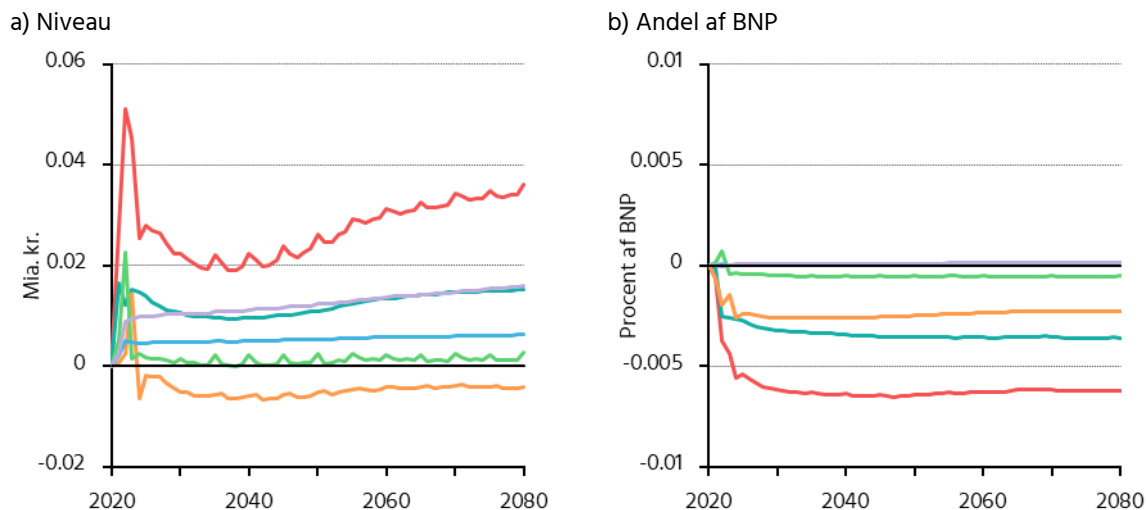
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2C

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.69

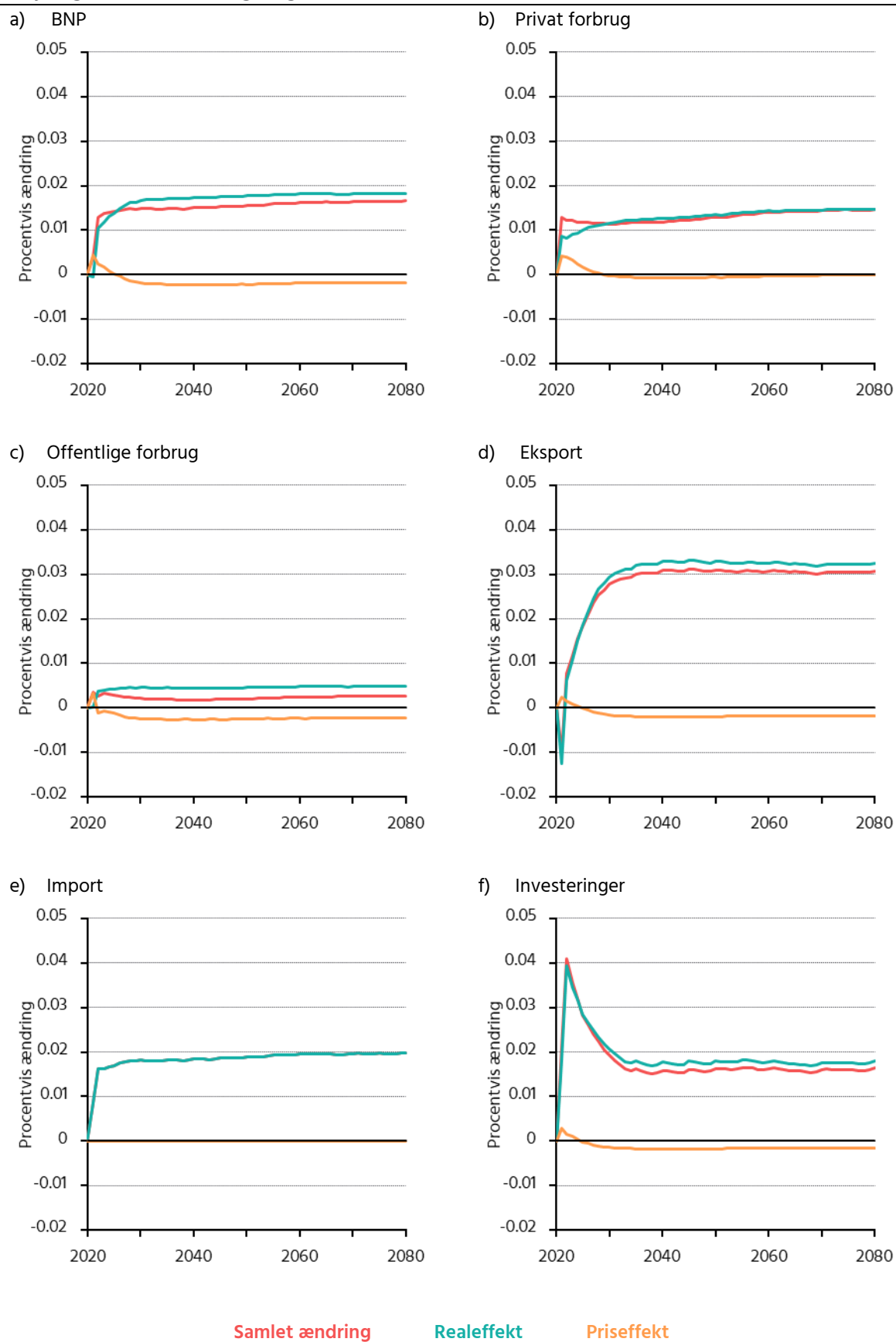
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2C

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.70

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2C

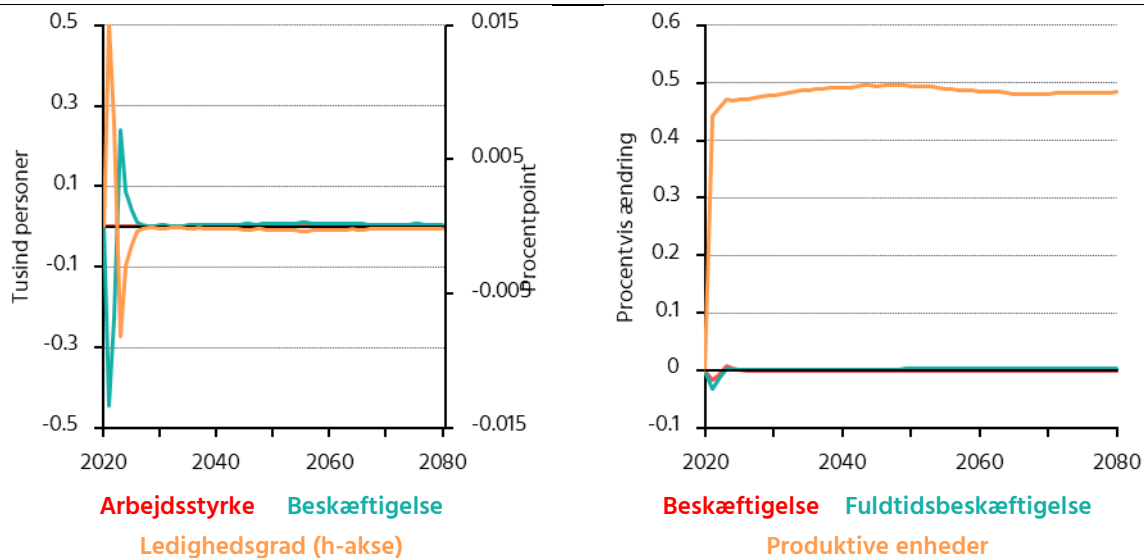

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.15 Scenarie 2D: Øget arbejdsproduktivitet i offentlig sektor

Figur A.71

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2D

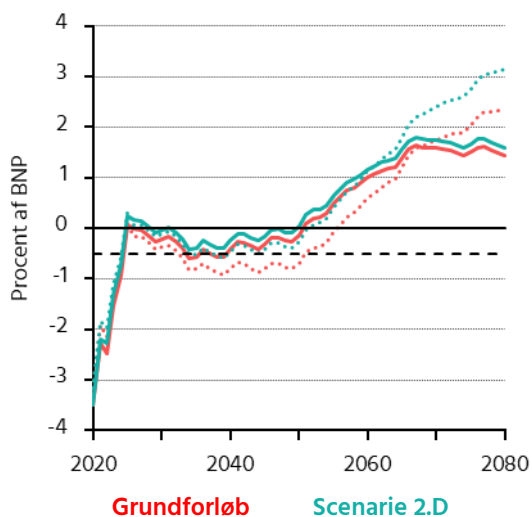

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

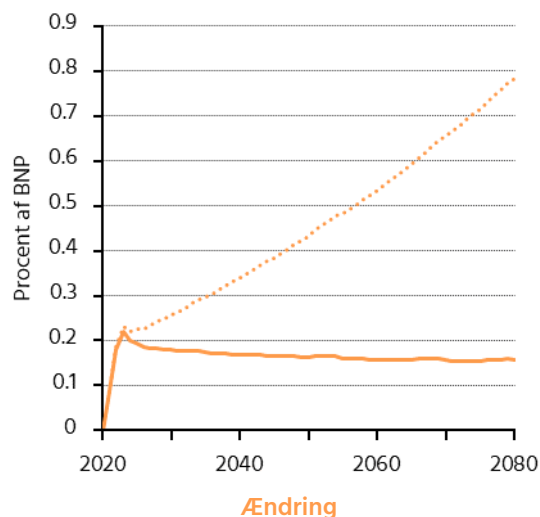
Figur A.72

Offentlige saldi, scenarie 2D

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

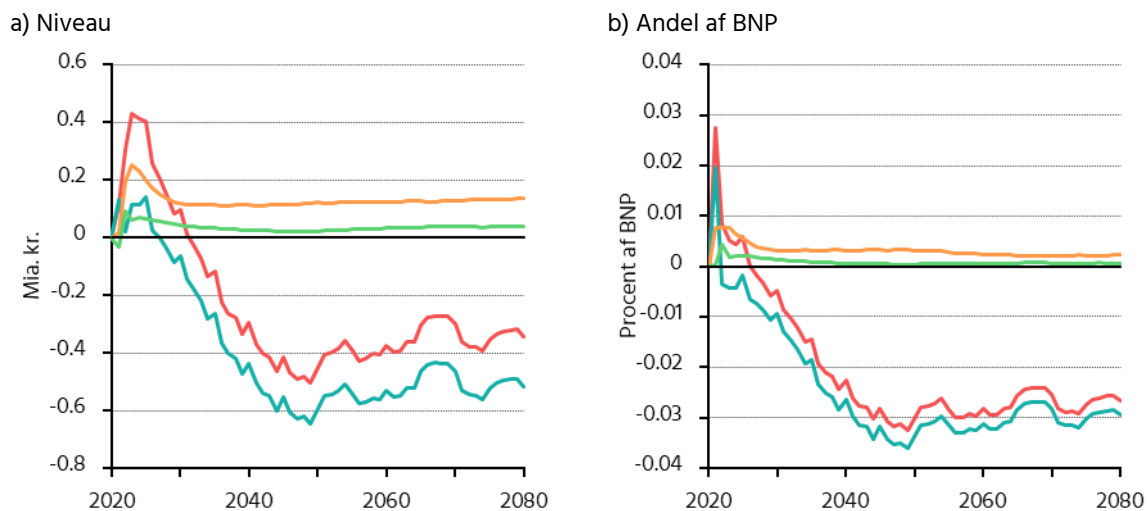

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.73

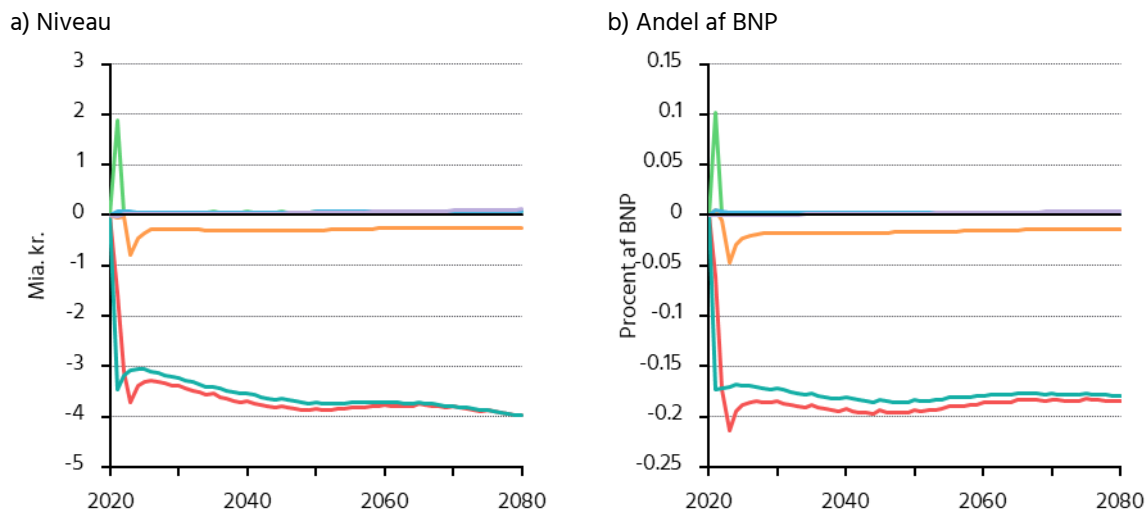
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2D

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.74

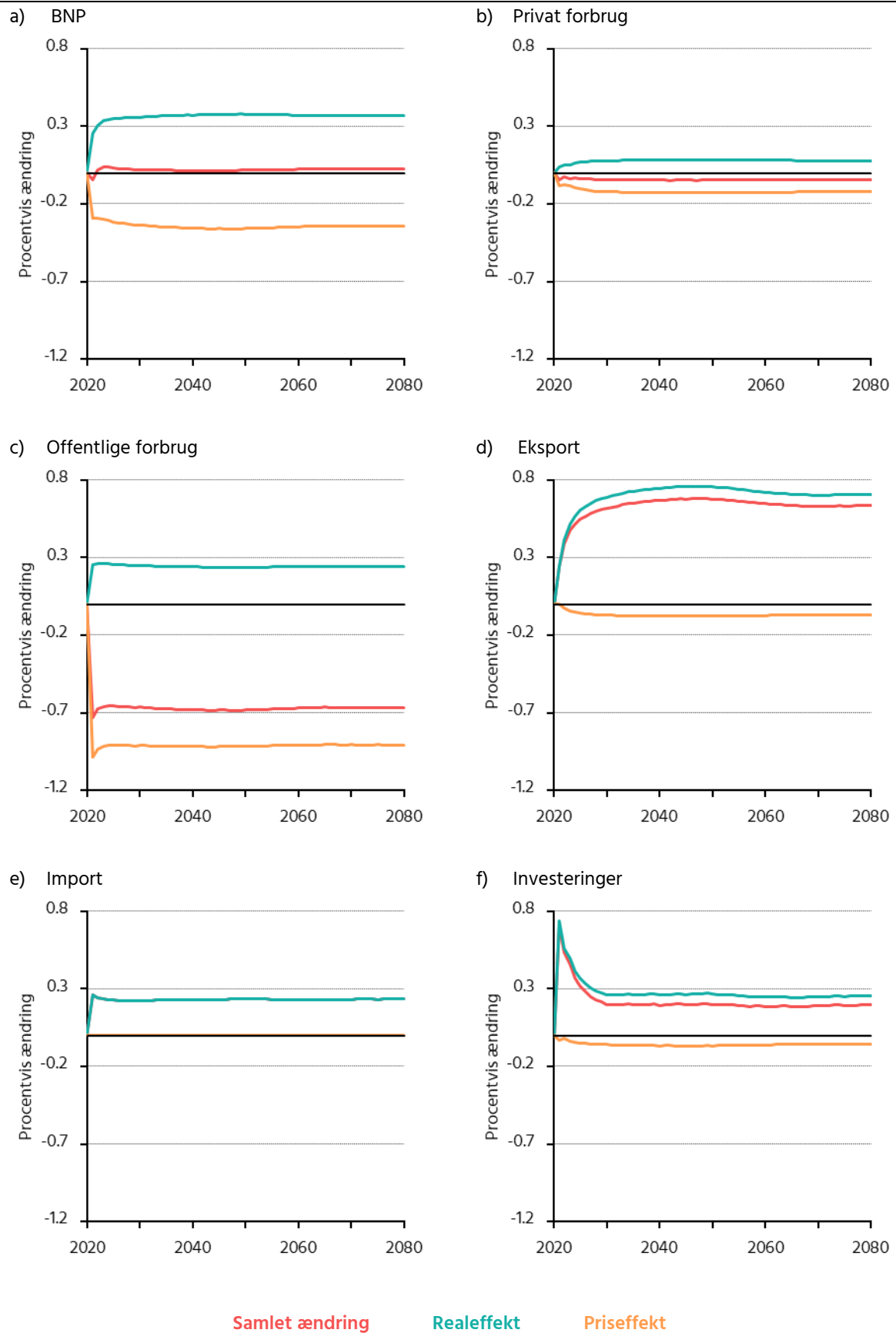
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2D

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.75

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2D

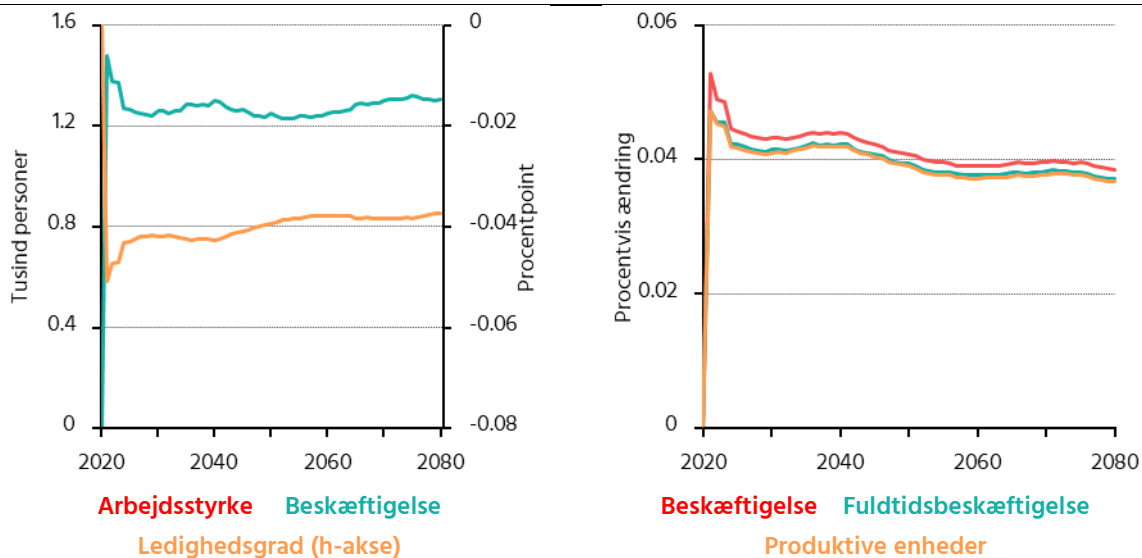

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.16 Scenarie 2E: Reduceret strukturledighed 30-49 år

Figur A.76

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2E

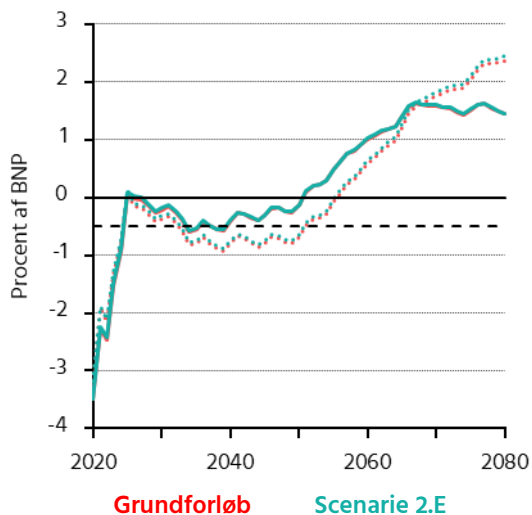

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

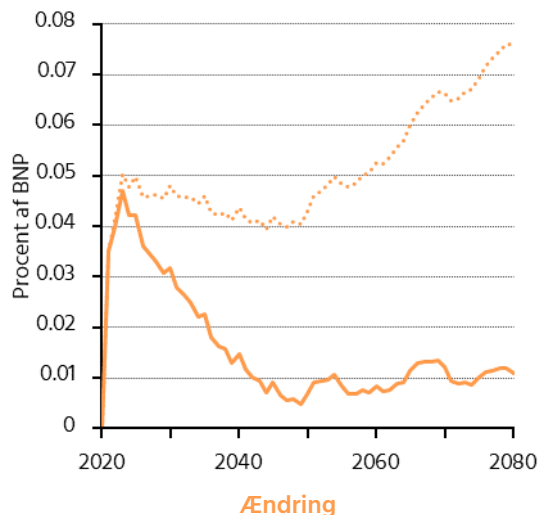
Figur A.77

Offentlige saldi, scenarie 2E

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

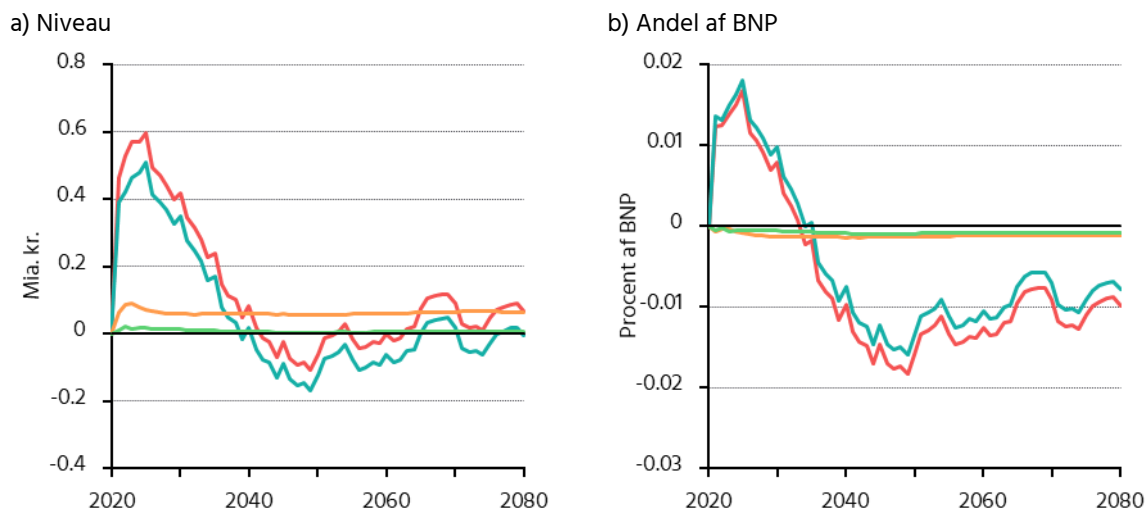

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.78

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2E

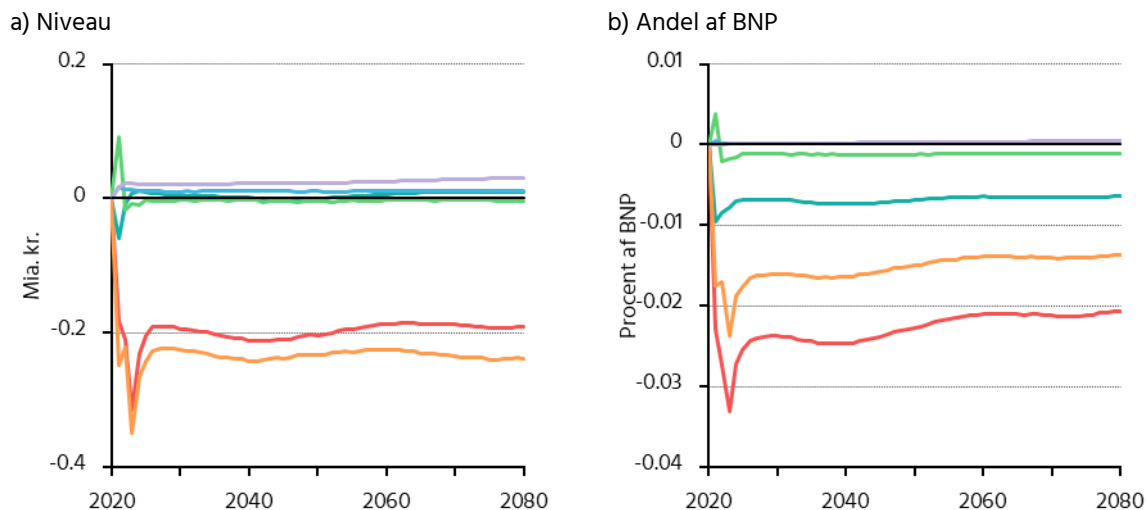

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.79

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2E

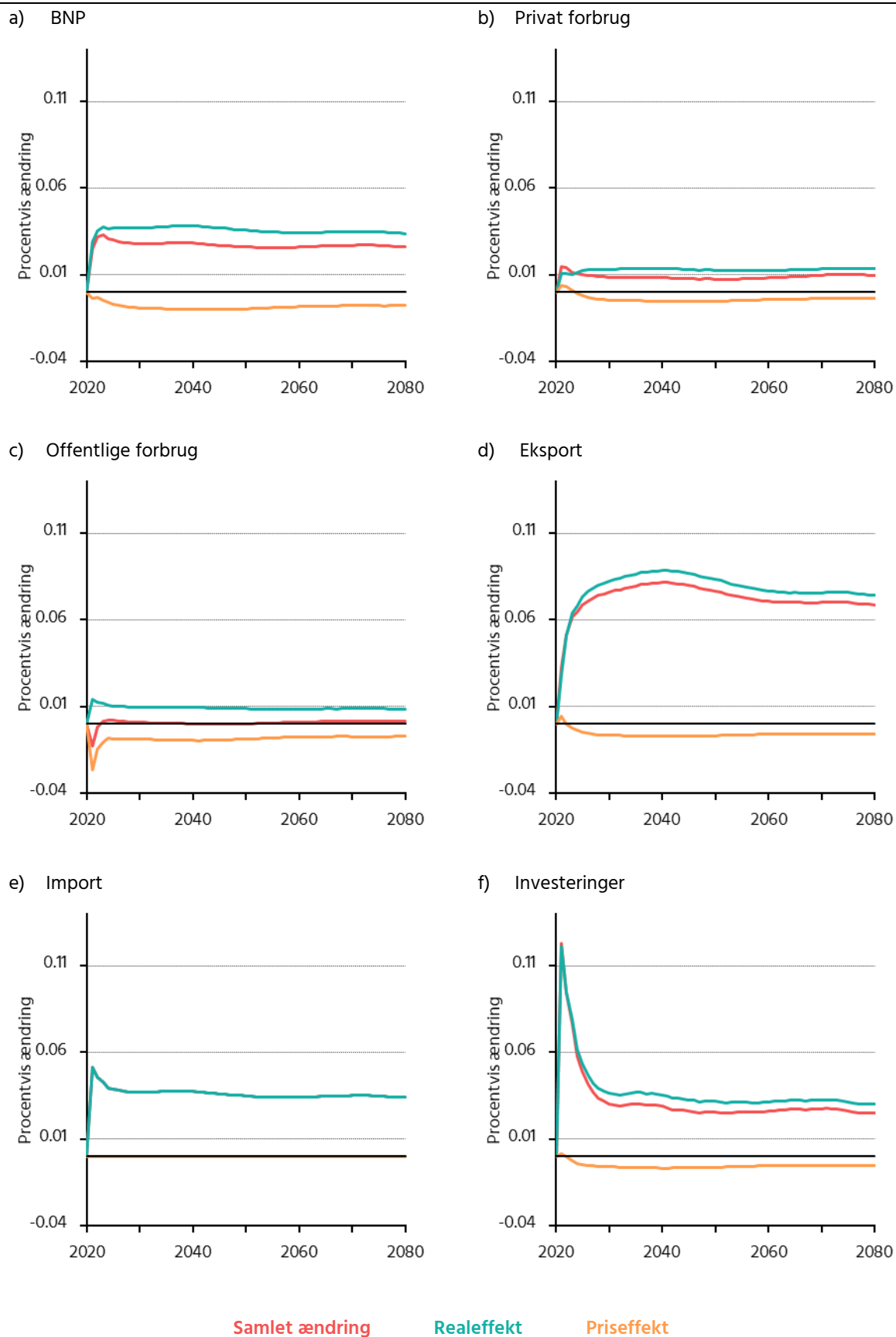

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (netto) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.80

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2E

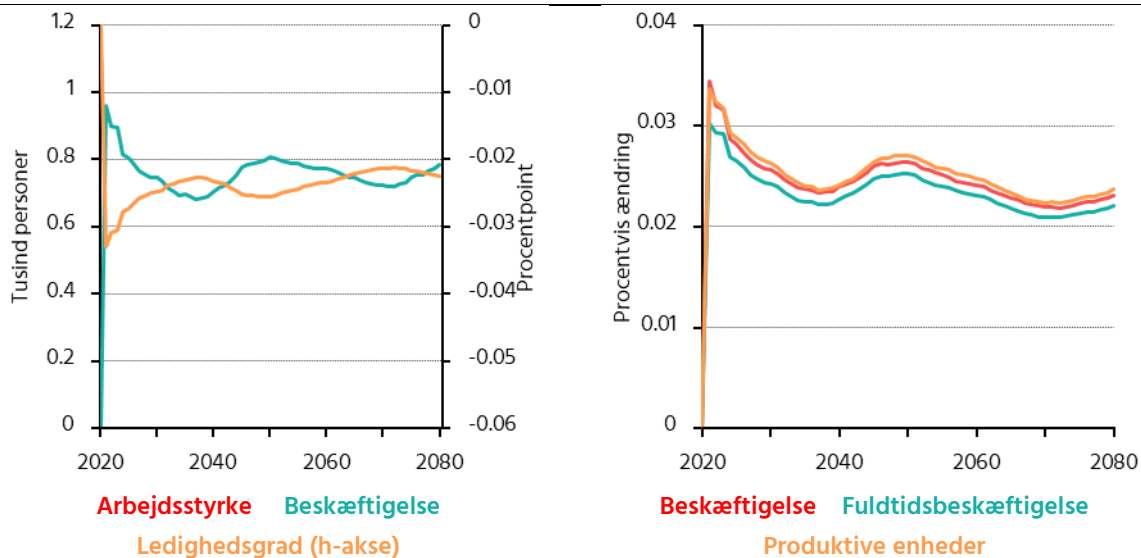

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.17 Scenarie 2F: Reduceret strukturledighed 50-59 år

Figur A.81

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2F

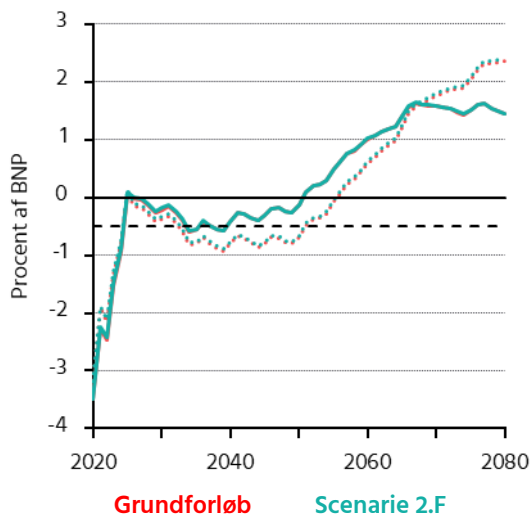

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

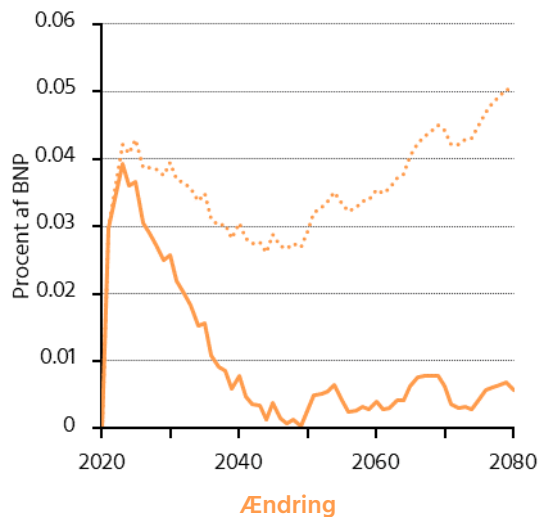
Figur A.82

Offentlige saldi, scenarie 2F

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

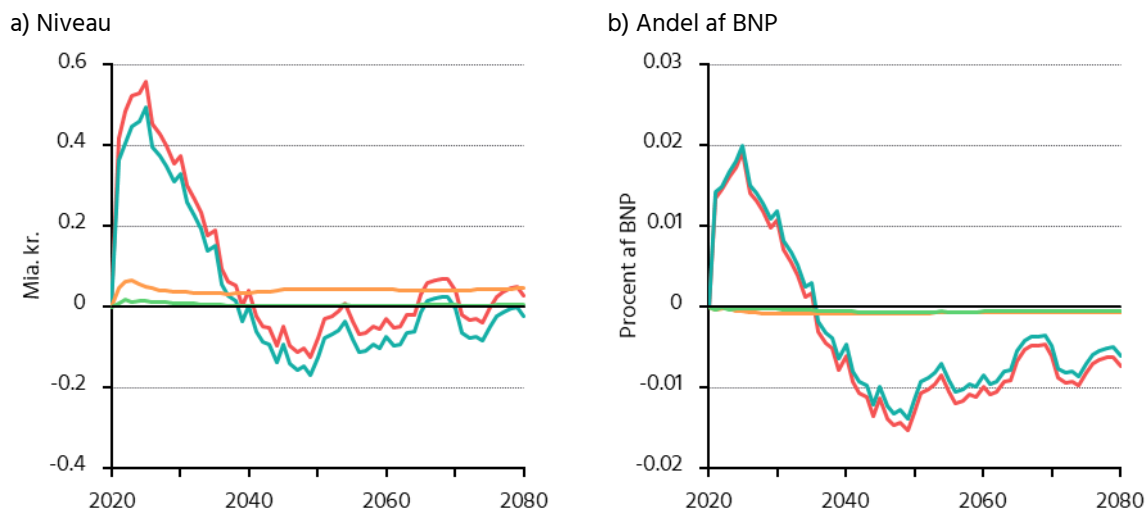

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.83

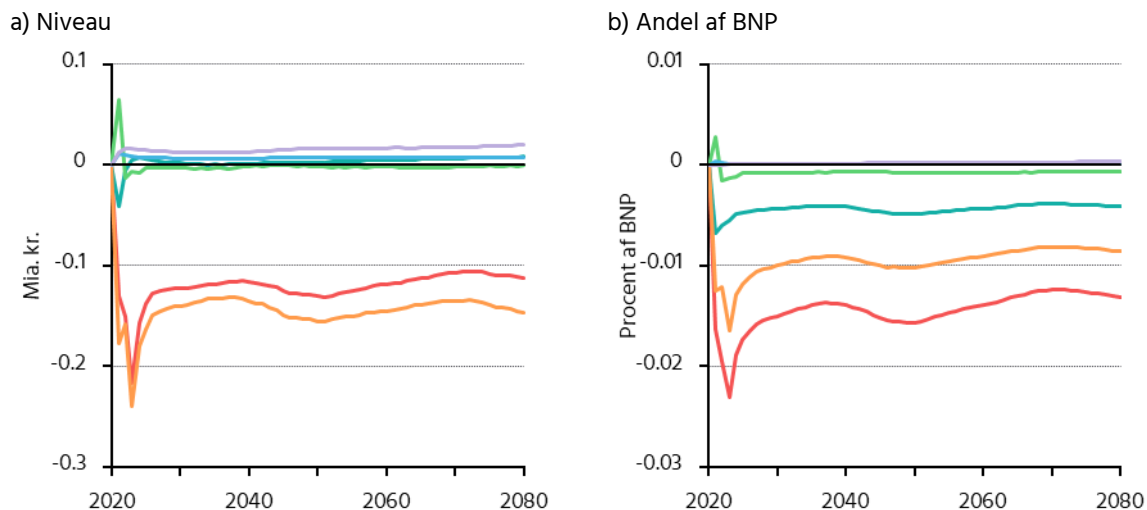
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2F

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.84

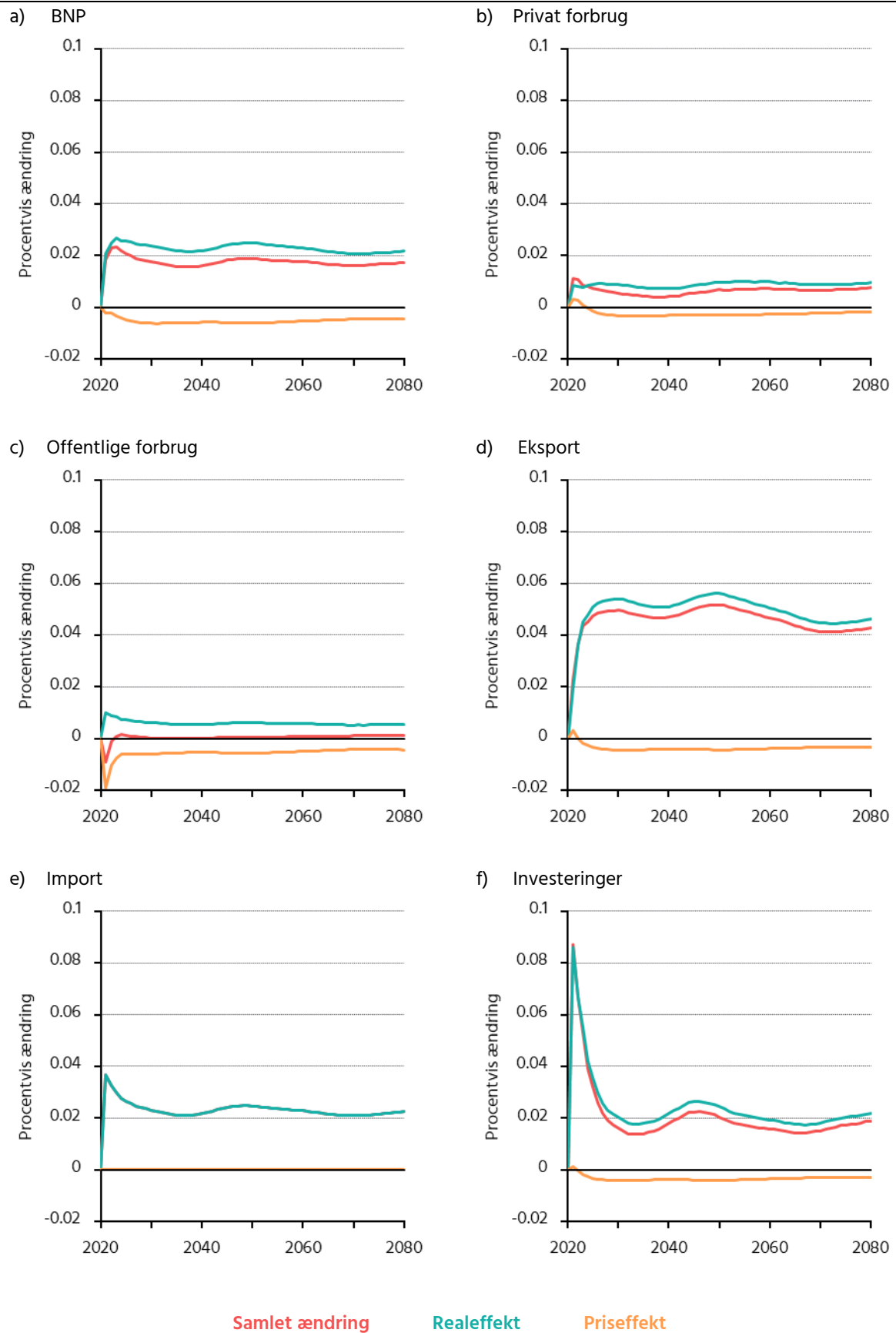
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2F

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.85

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2F

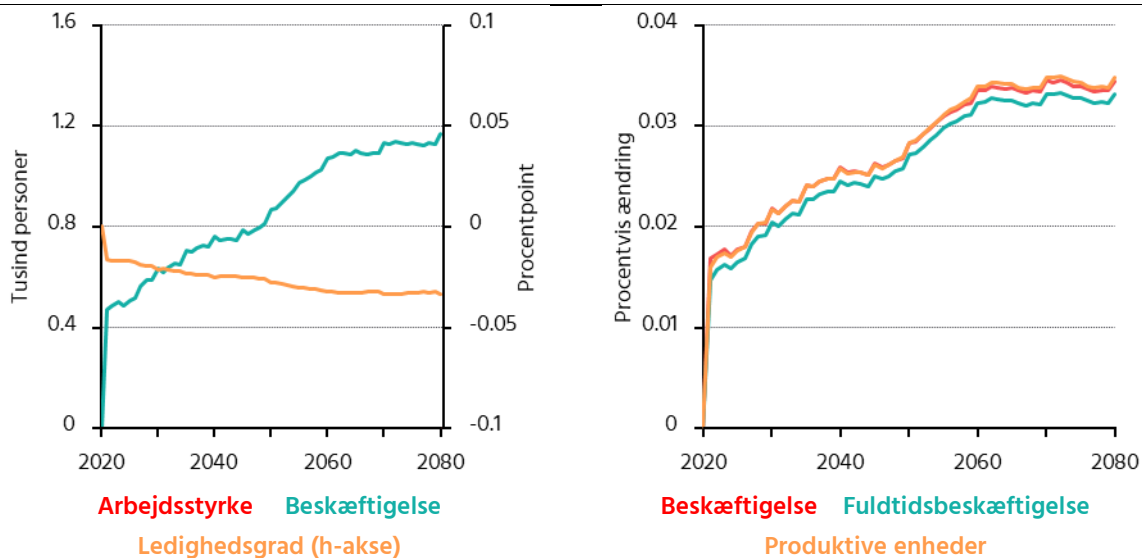

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.18 Scenarie 2G: Reduceret strukturledighed 60+ år

Figur A.86

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2G

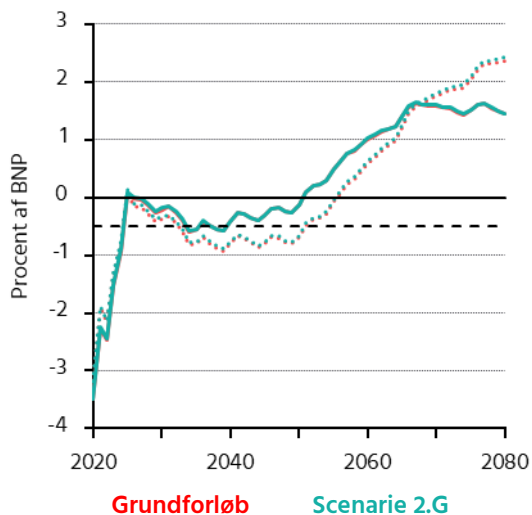

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

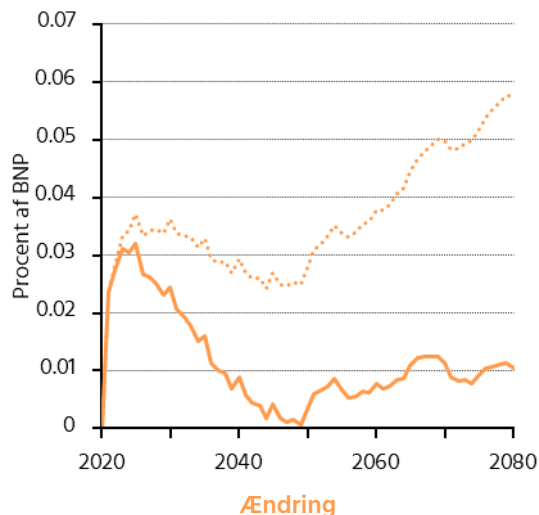
Figur A.87

Offentlige saldi, scenarie 2G

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

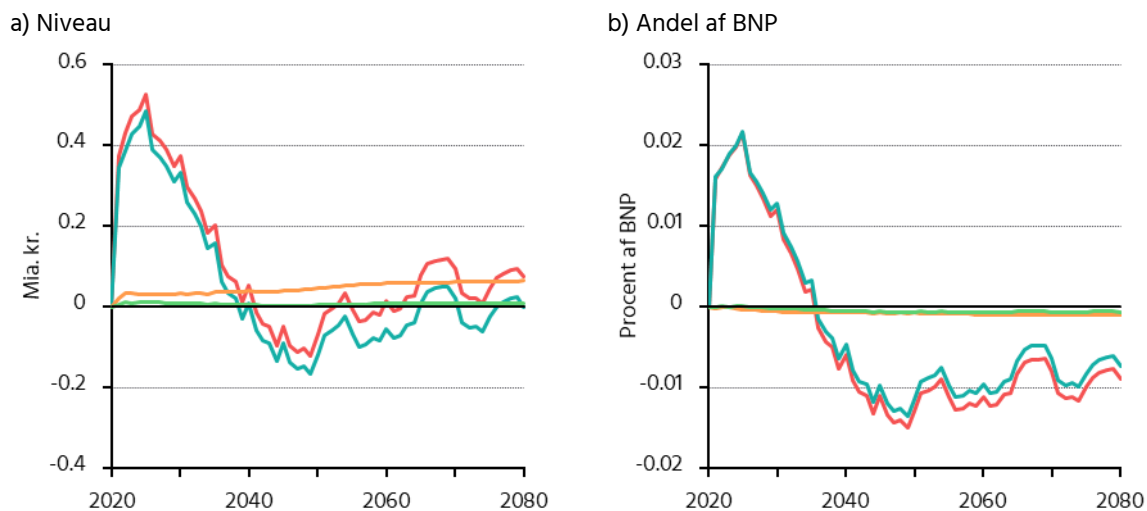

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.88

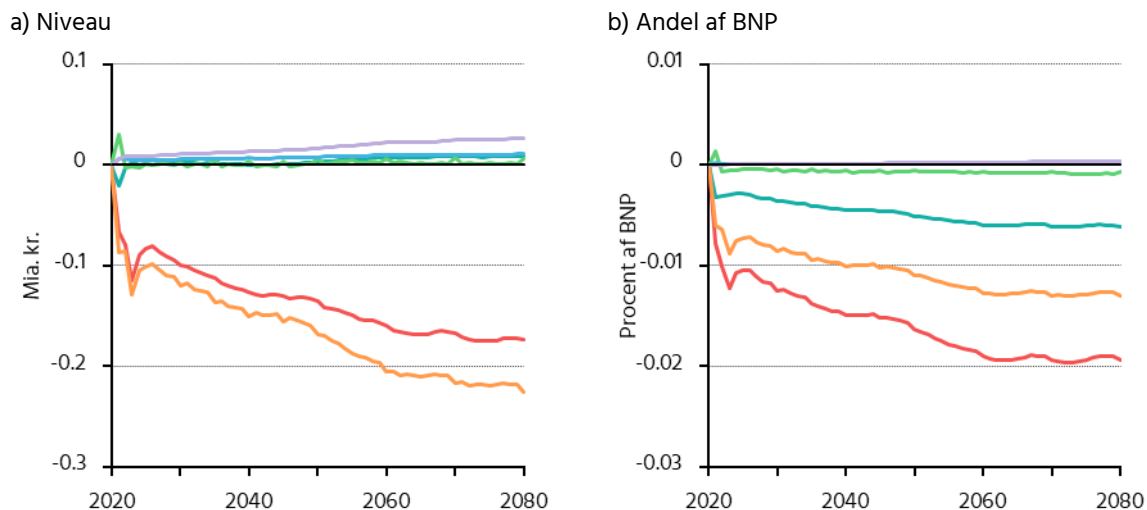
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2G

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.89

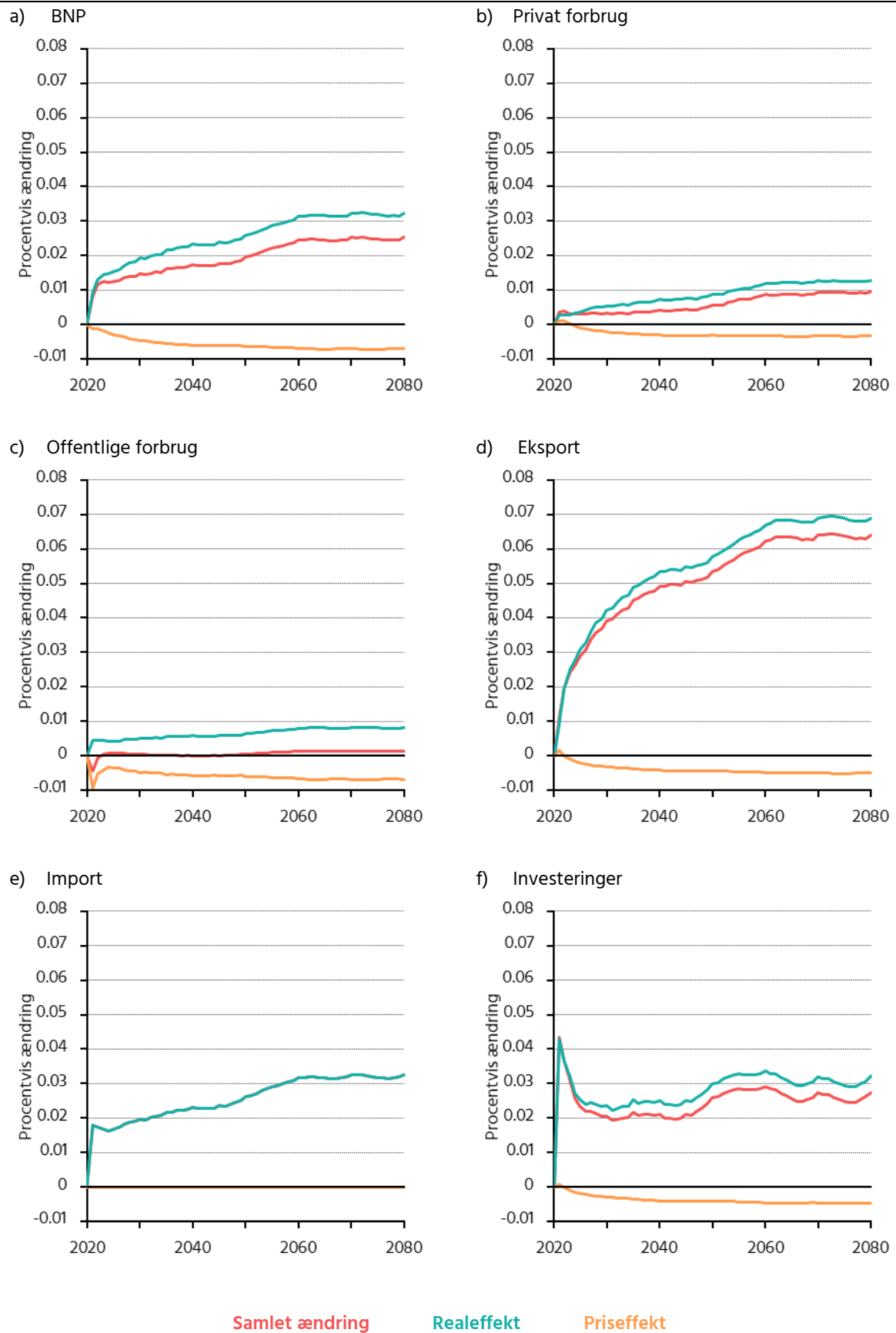
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2G

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.90

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2G

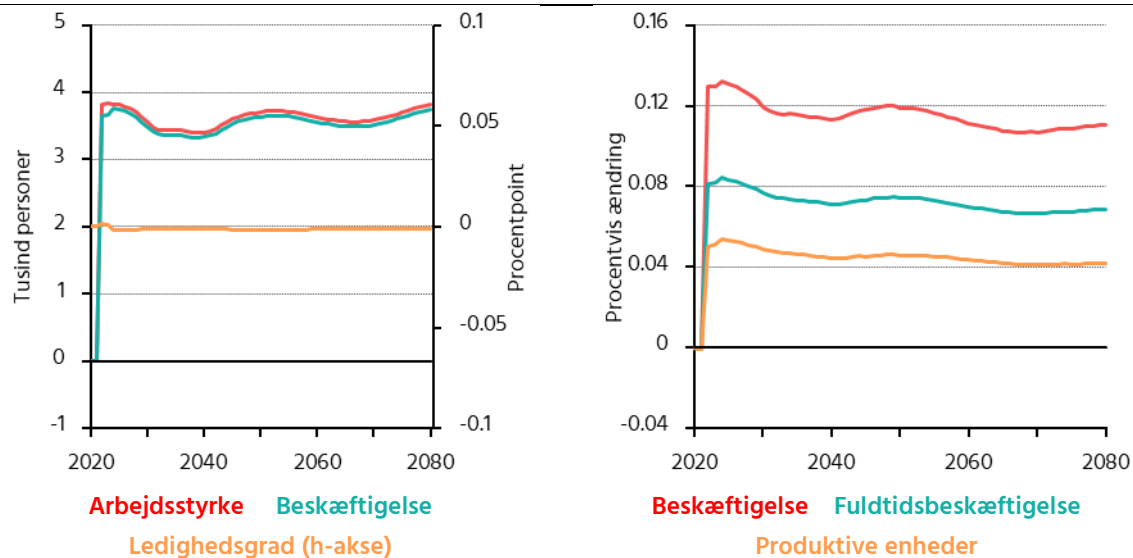

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.19 Scenarie 2H: Øget erhvervsfrekvens for unge ufaglærte

Figur A.91

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2H

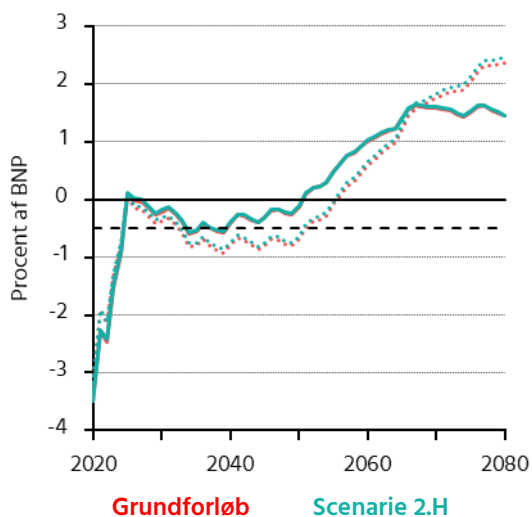

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

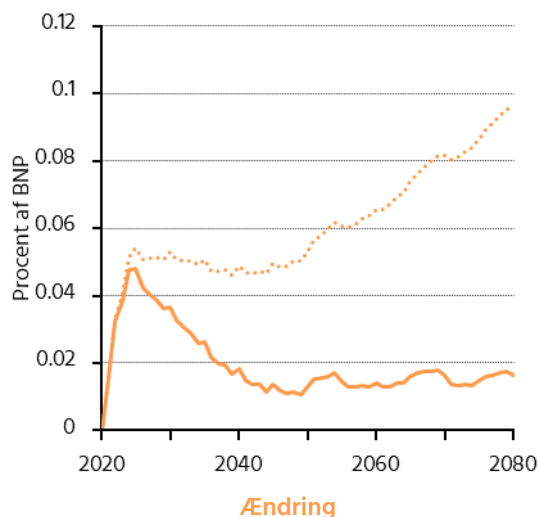
Figur A.92

Offentlige saldi, scenarie 2H

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

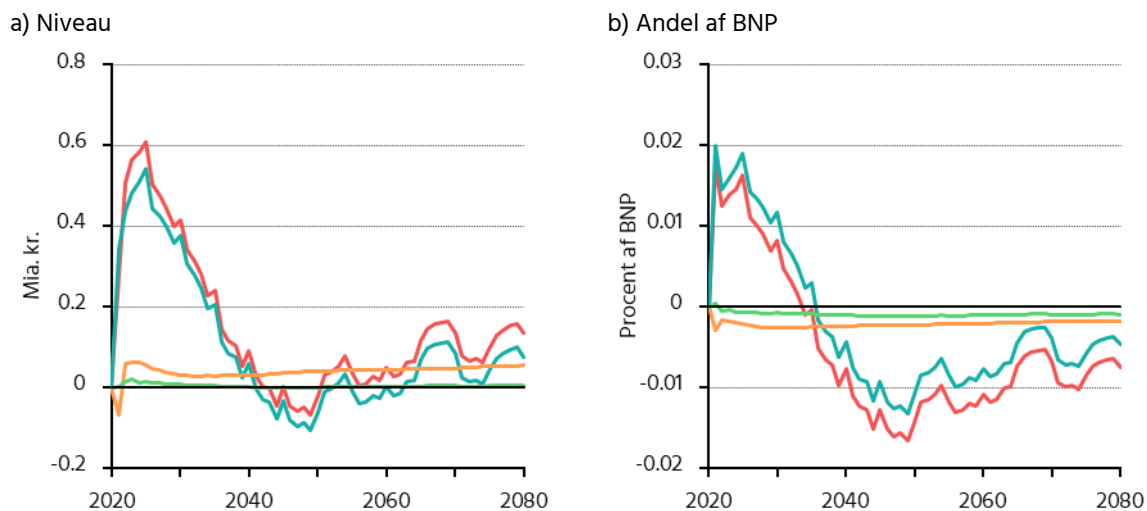

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.93

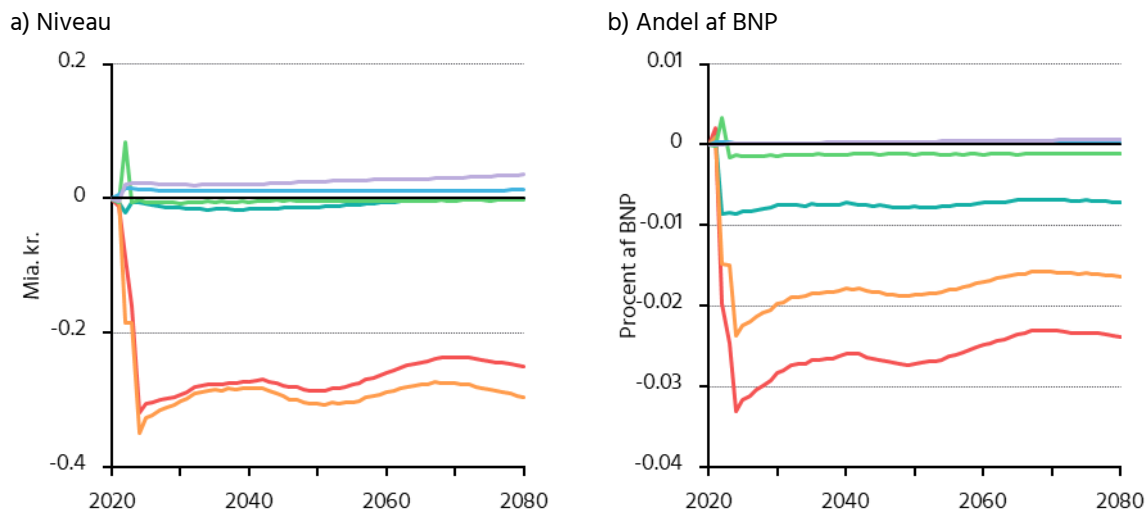
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2H

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.94

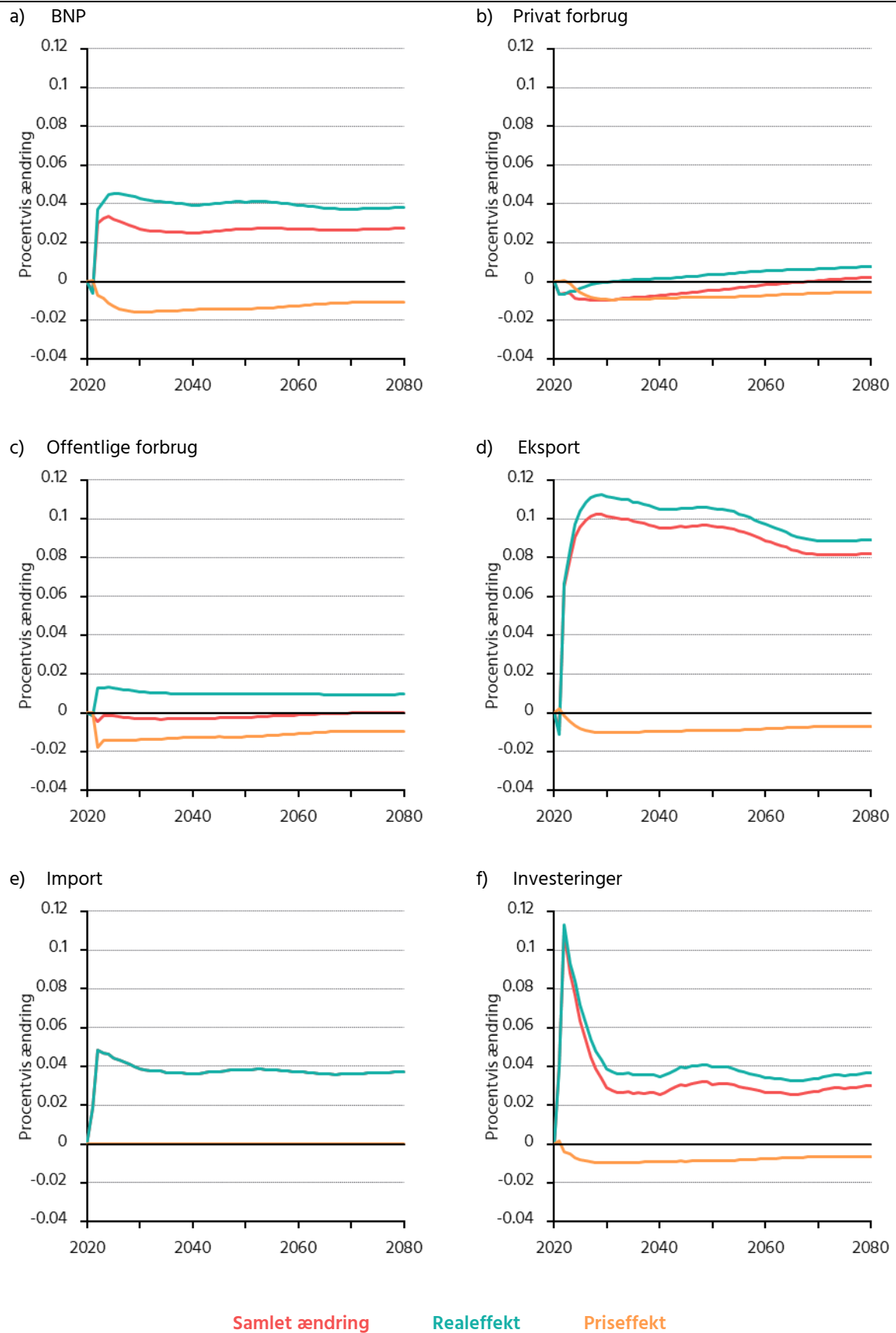
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2H

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.95

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2H

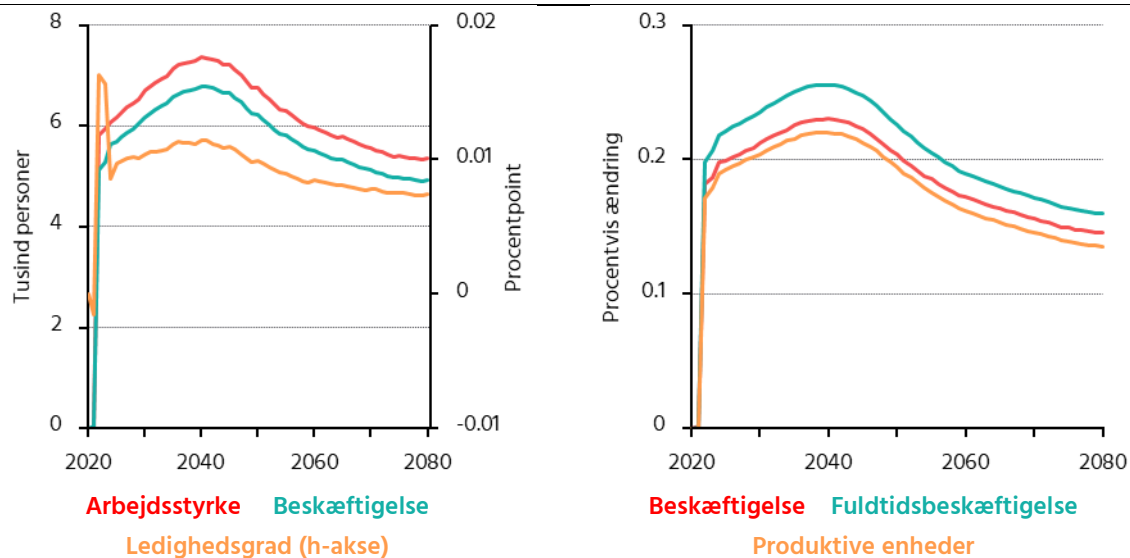

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.20 Scenarie 2I: Øget erhvervsfrekvens ikke-vestlige indvandrere

Figur A.96

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2I

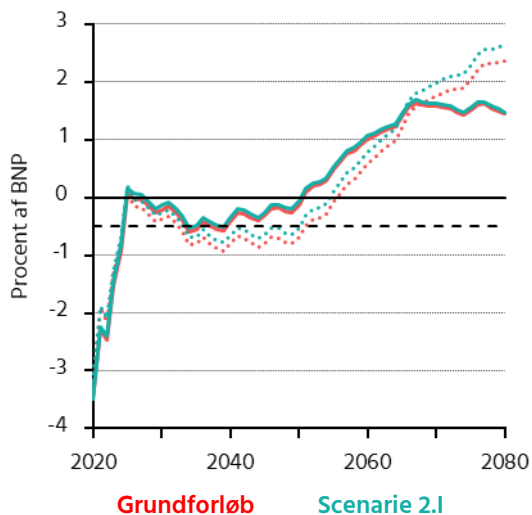

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

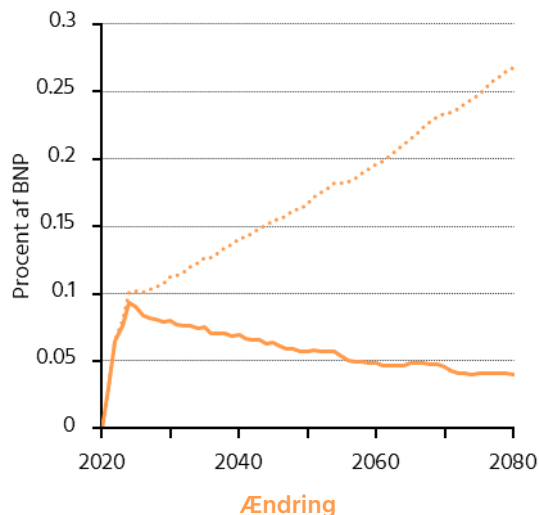
Figur A.97

Offentlige saldi, scenarie 2I

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

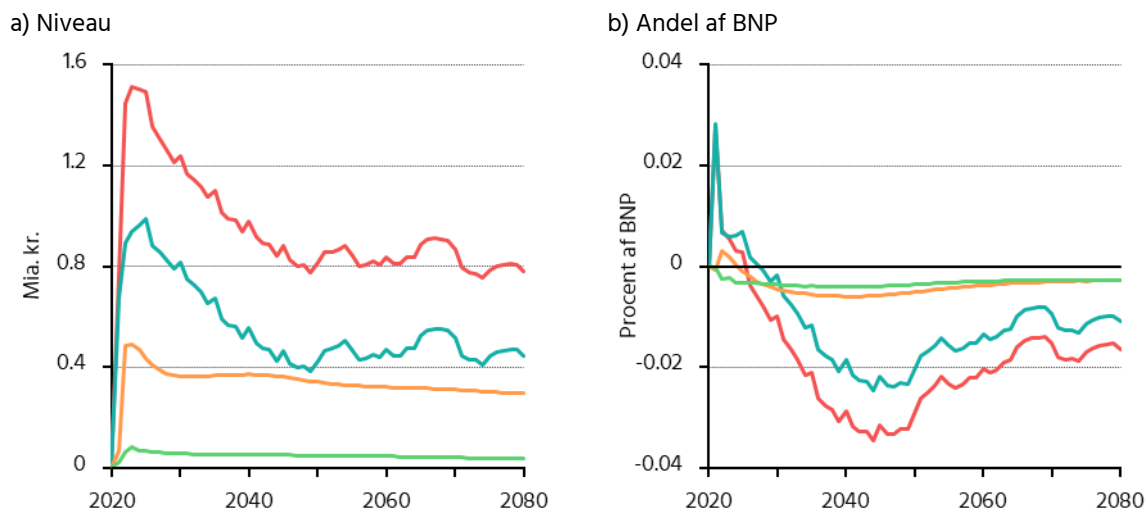

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.98

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2I

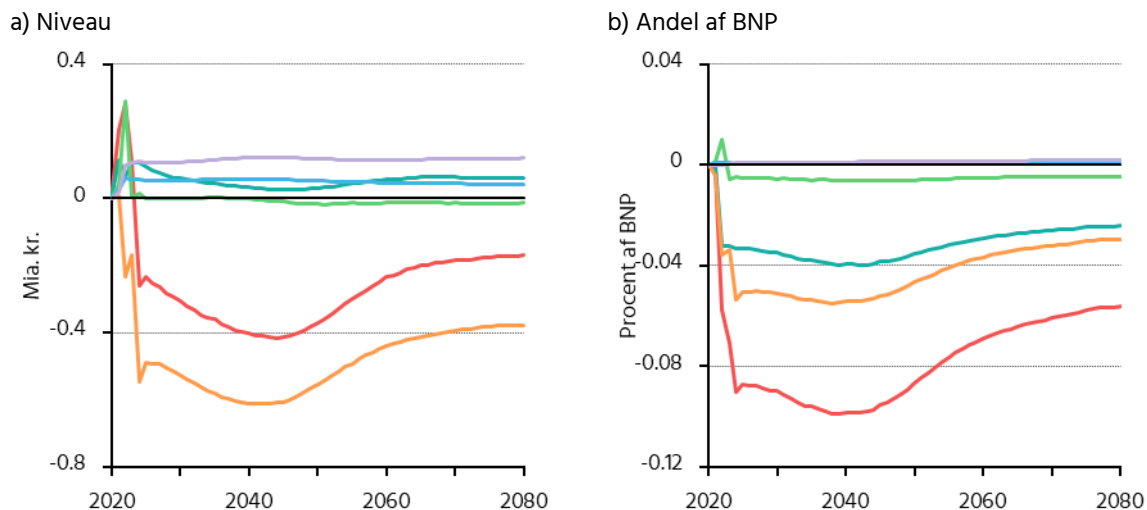

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.99

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2I

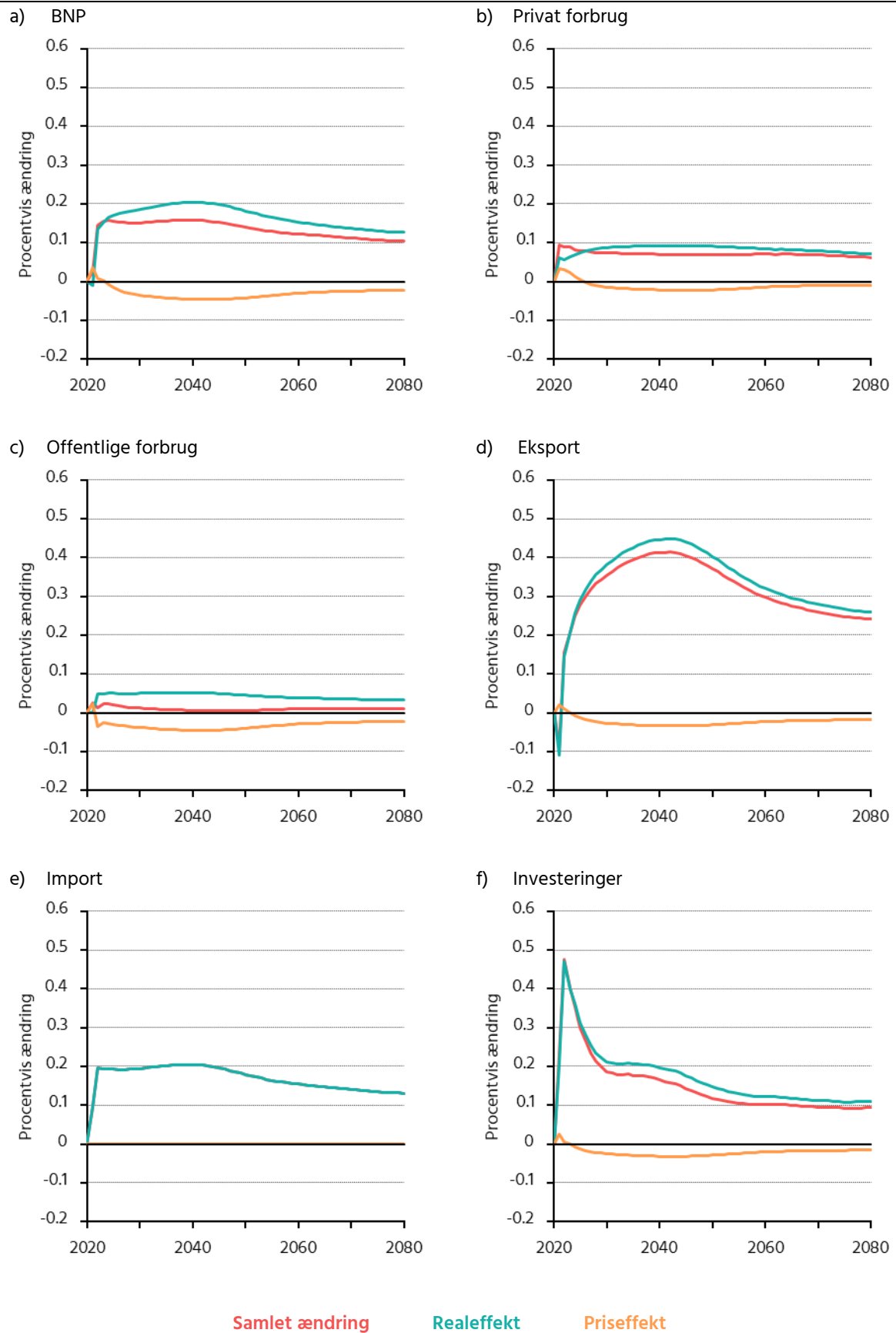

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoutgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.100

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2I

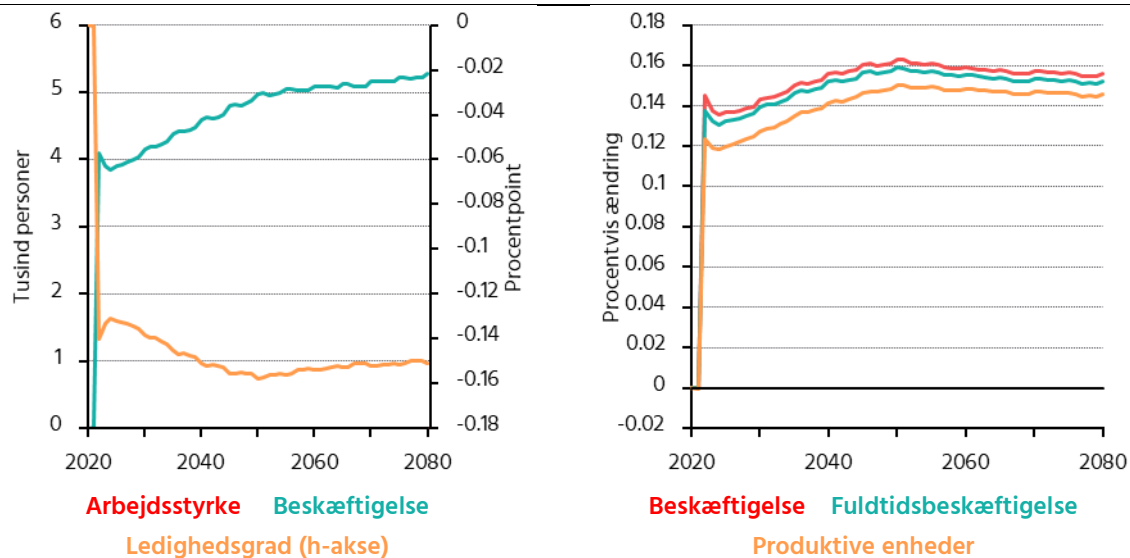

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.21 Scenarie 2J: Lavere ledighed indvandrere og efterkommere

Figur A.101

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2J

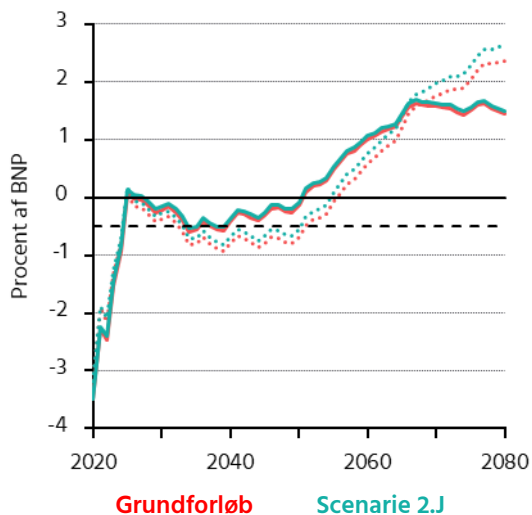

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

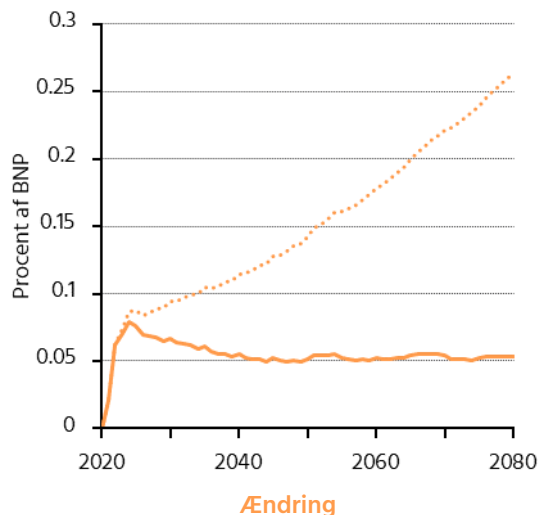
Figur A.102

Offentlige saldi, scenarie 2J

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

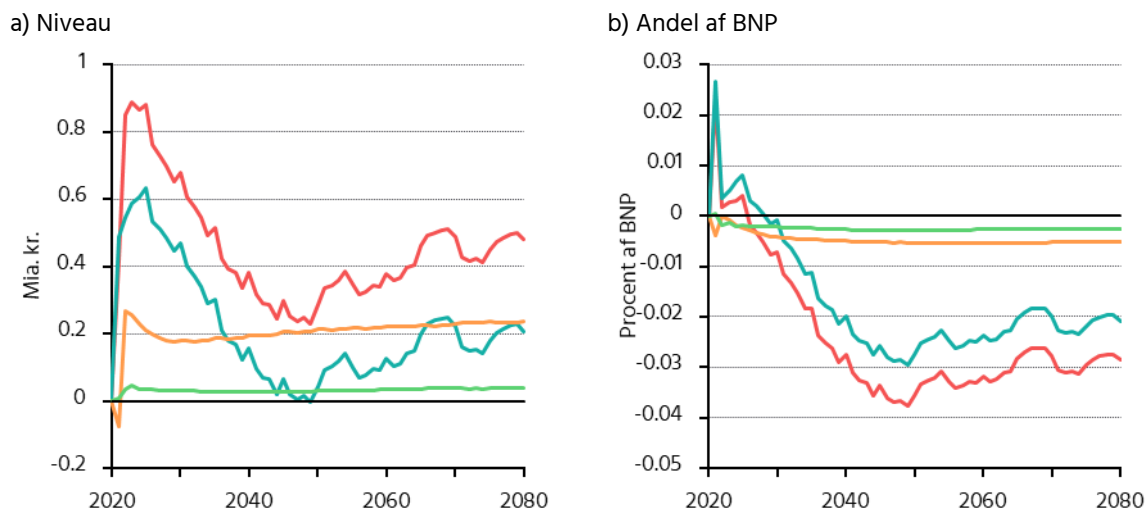

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.103

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2J

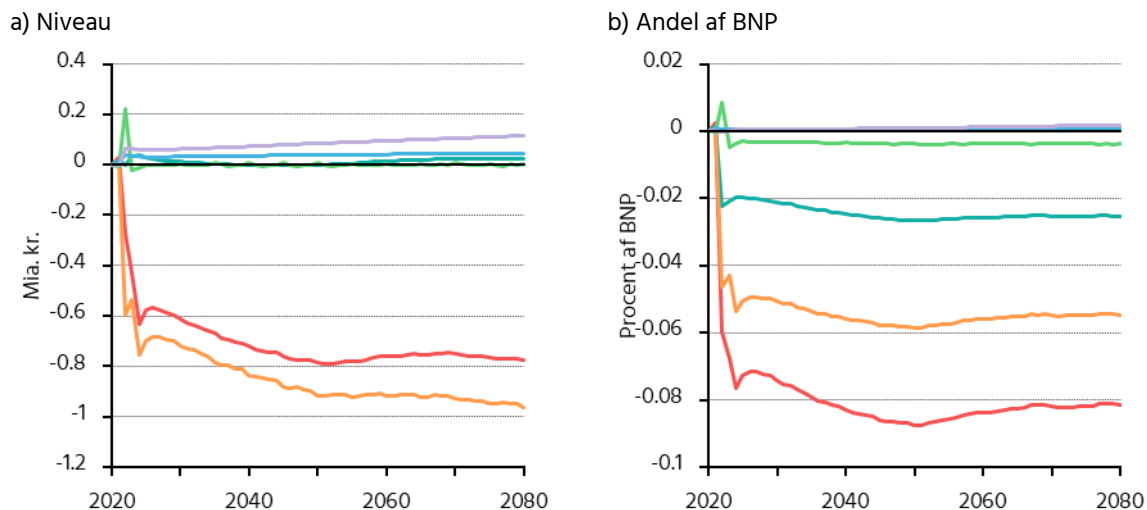

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.104

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2J

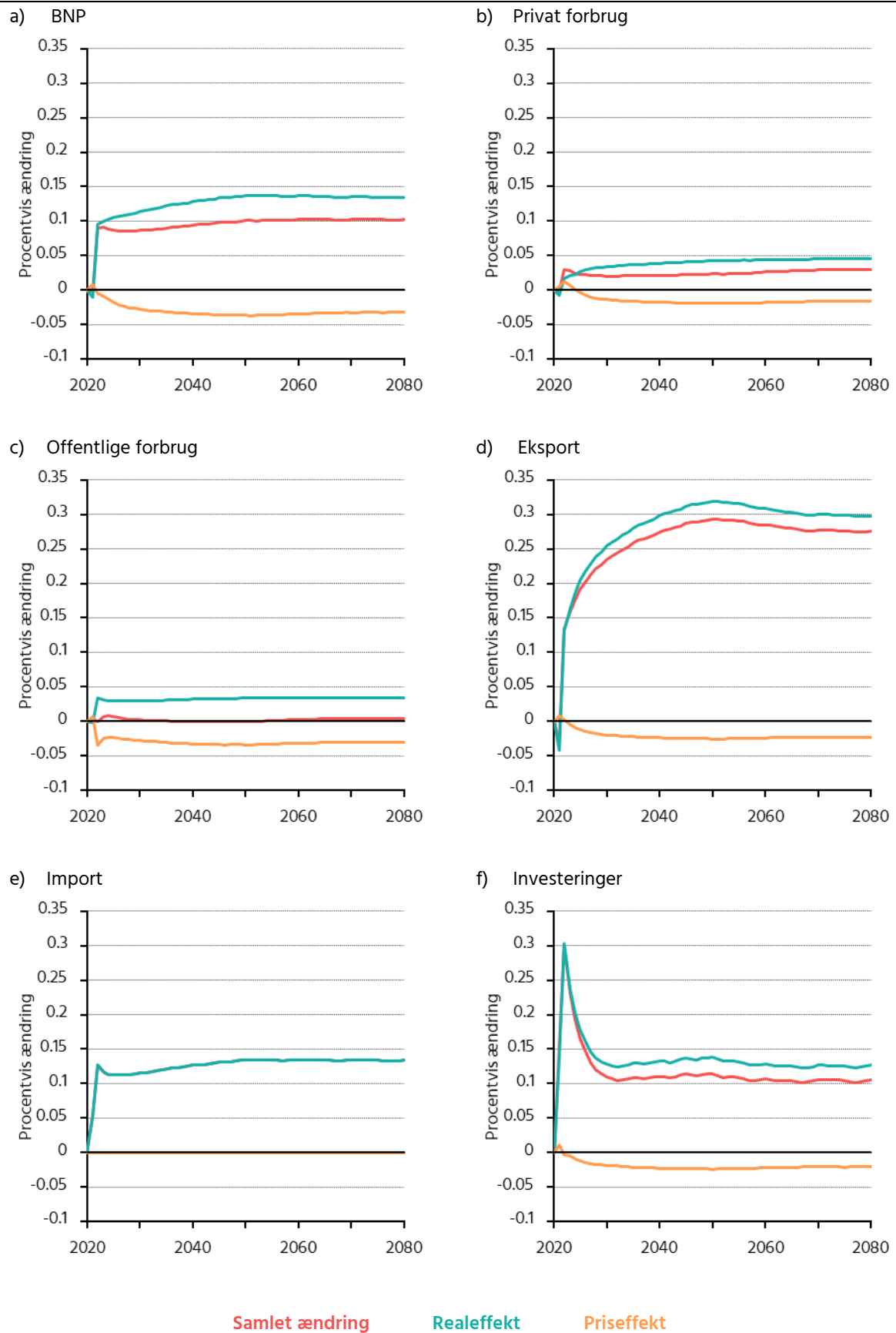

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.105

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2J

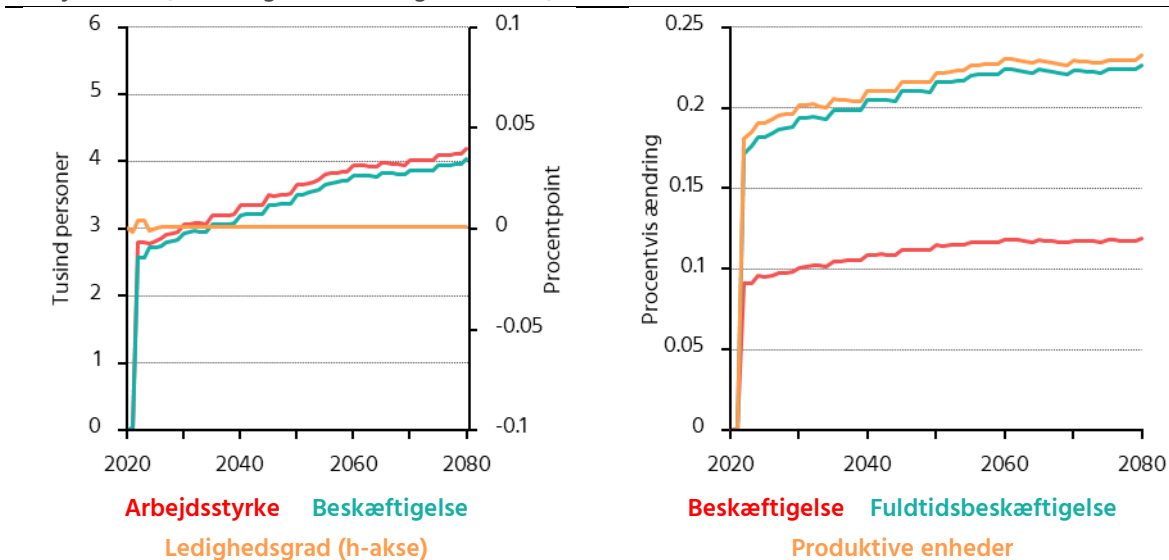

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.22 Scenarie 2K: Færre modtagere af sygedagpenge

Figur A.106

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2K

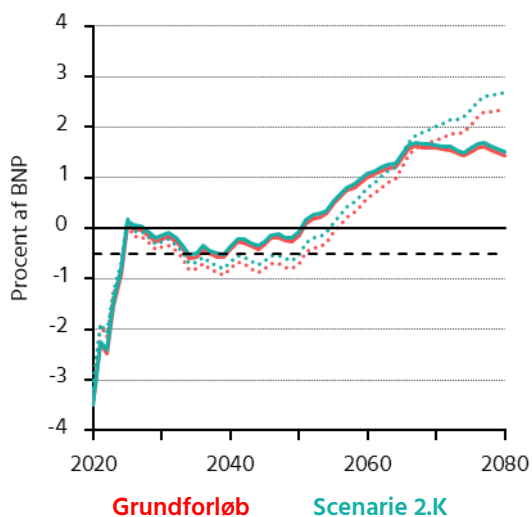

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

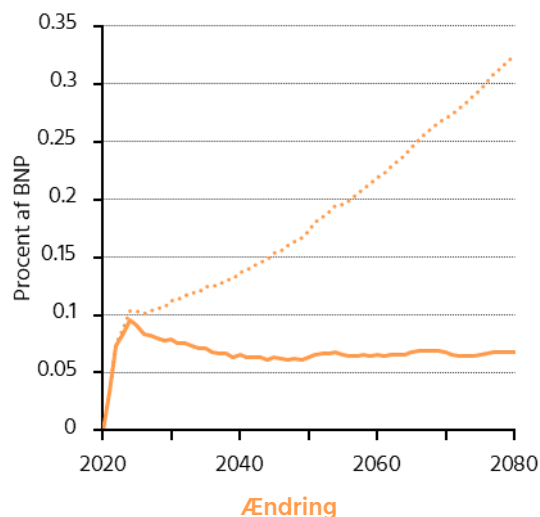
Figur A.107

Offentlige saldi, scenarie 2K

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

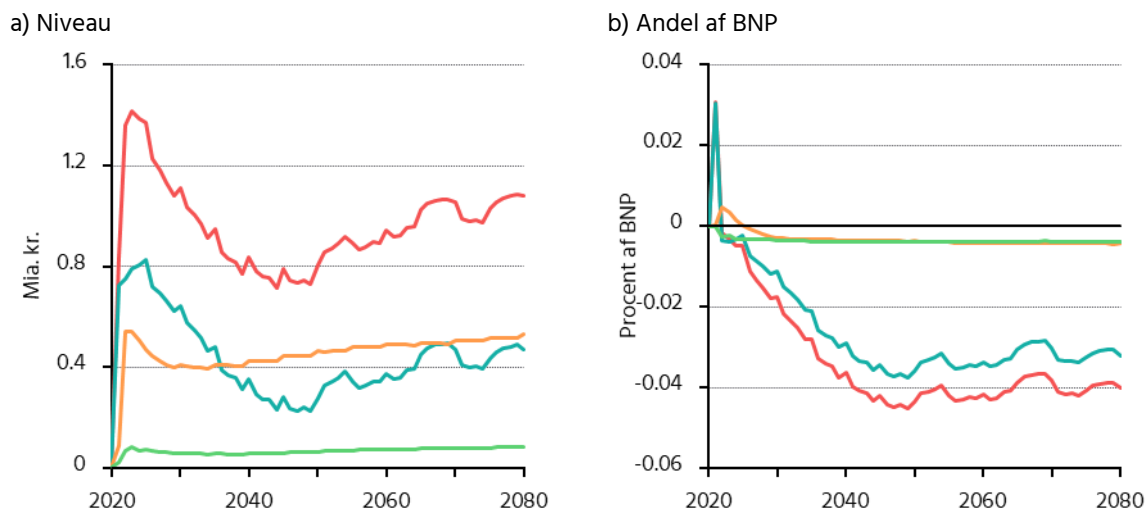

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.108

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2K

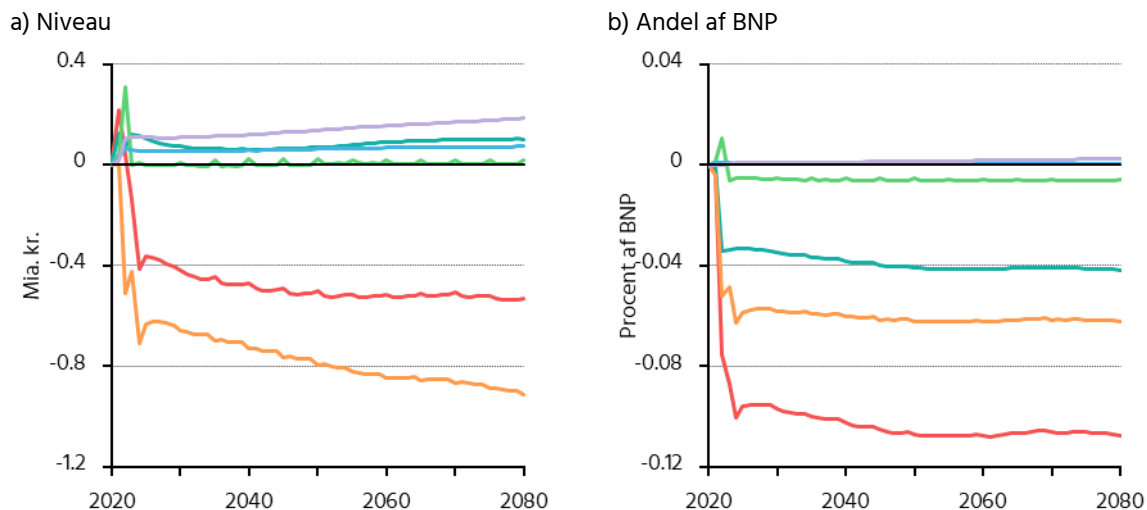

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.109

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2K

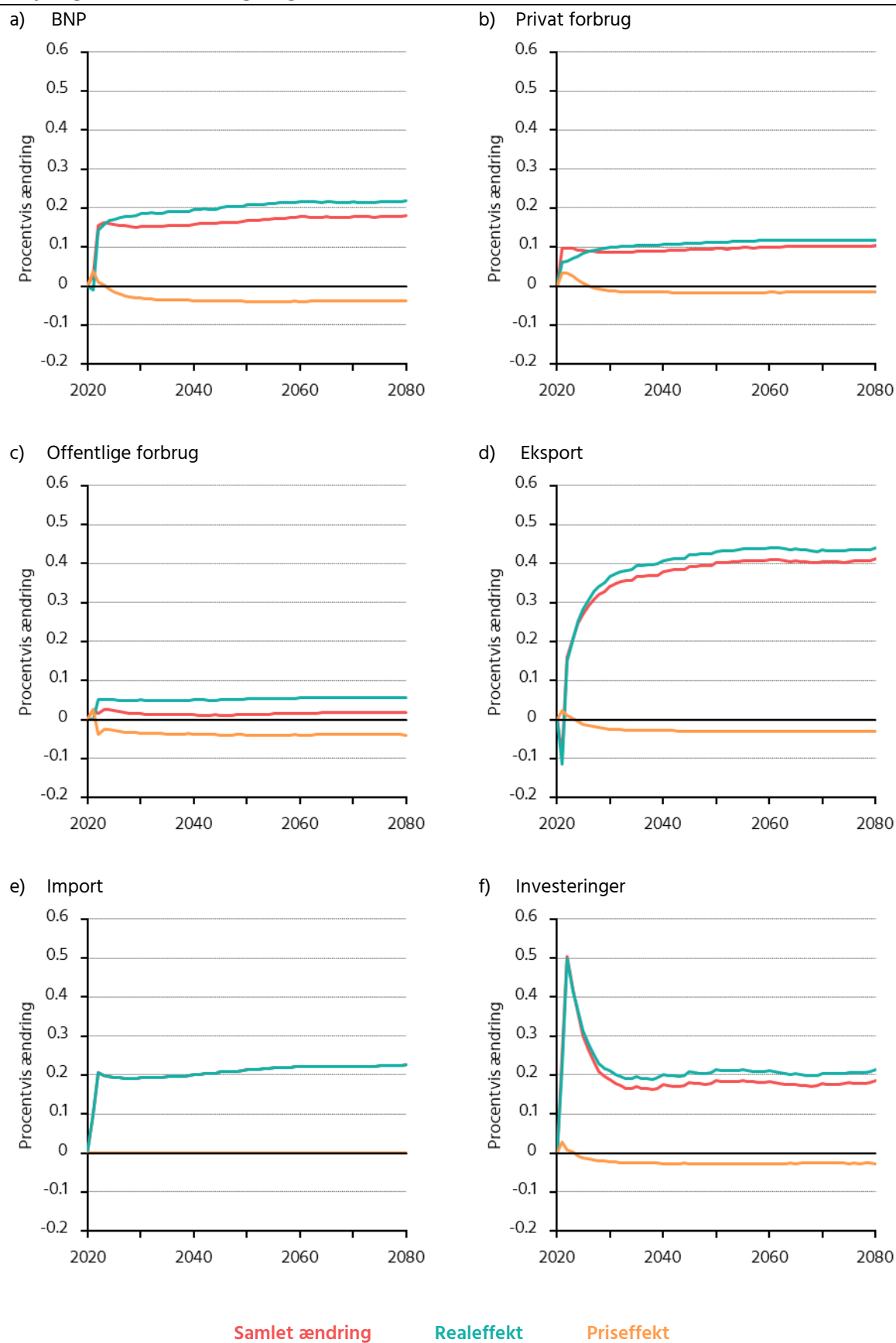

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (nettoudgifter) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.110

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2K

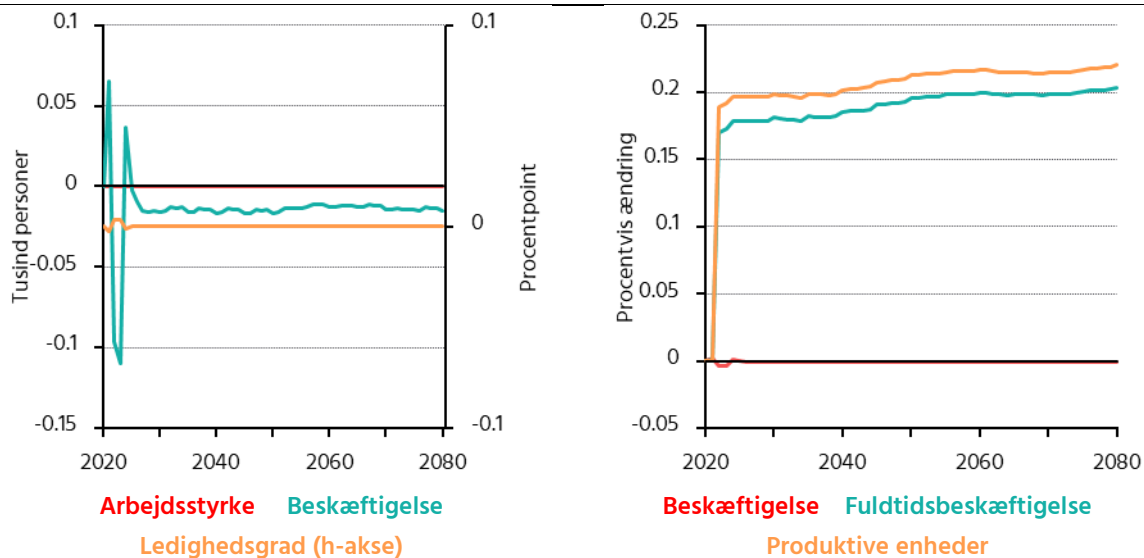

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.23 Scenarie 2L: Øget arbejdstid for ordinært beskæftigede

Figur A.111

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2L

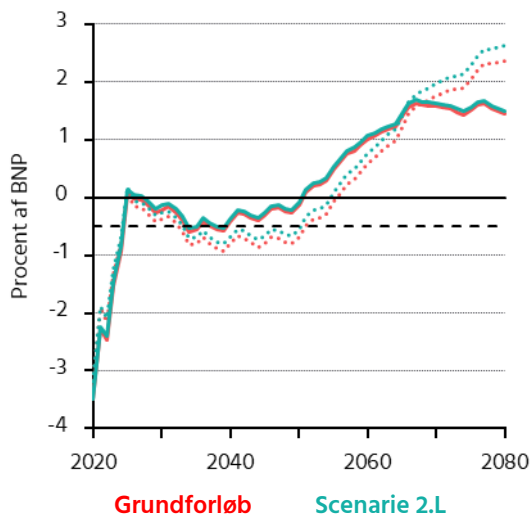

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

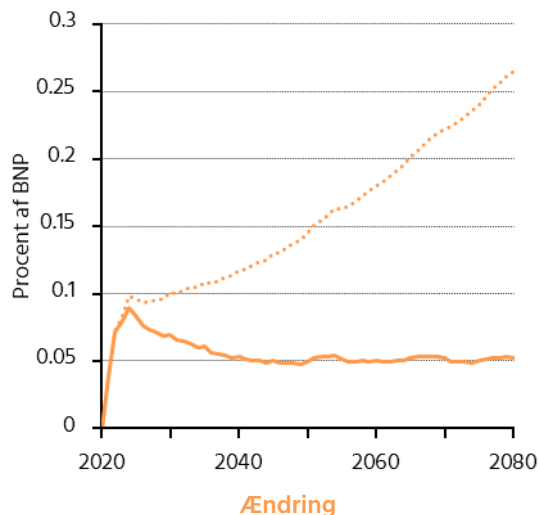
Figur A.112

Offentlige saldi, scenarie 2L

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

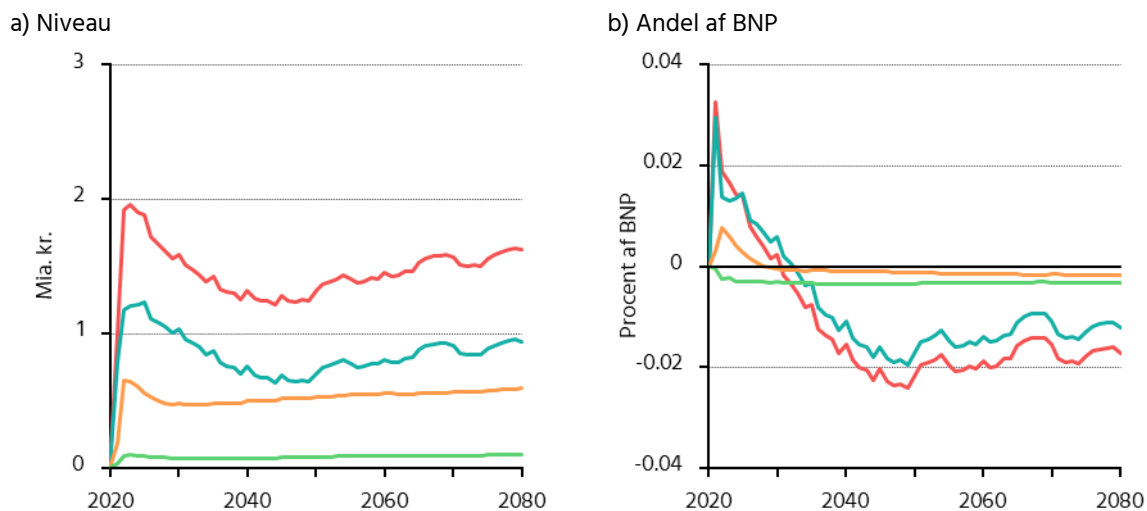

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.113

Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2L

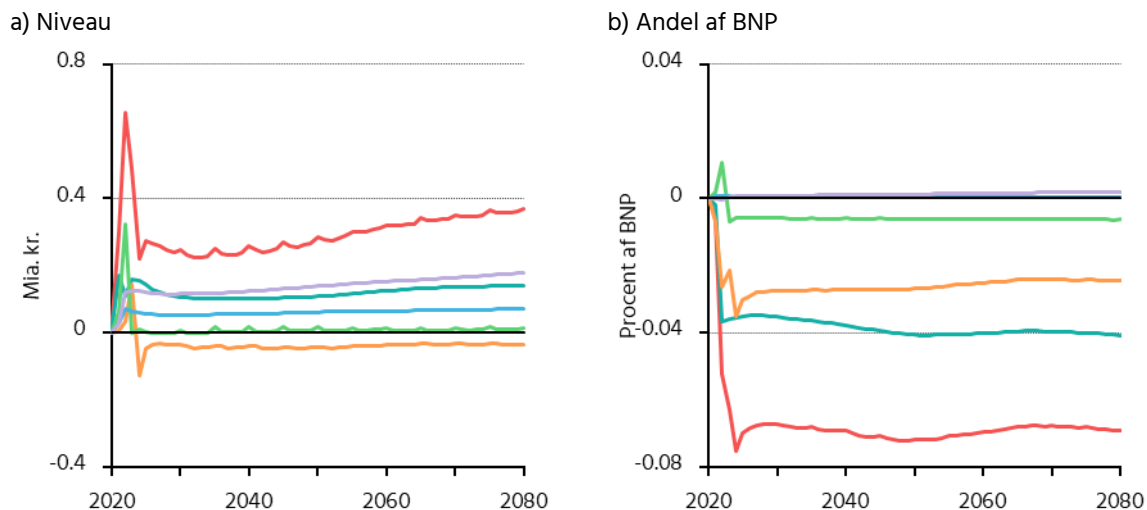

Indtægter i alt Direkte skatter Afgifter Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.114

Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2L

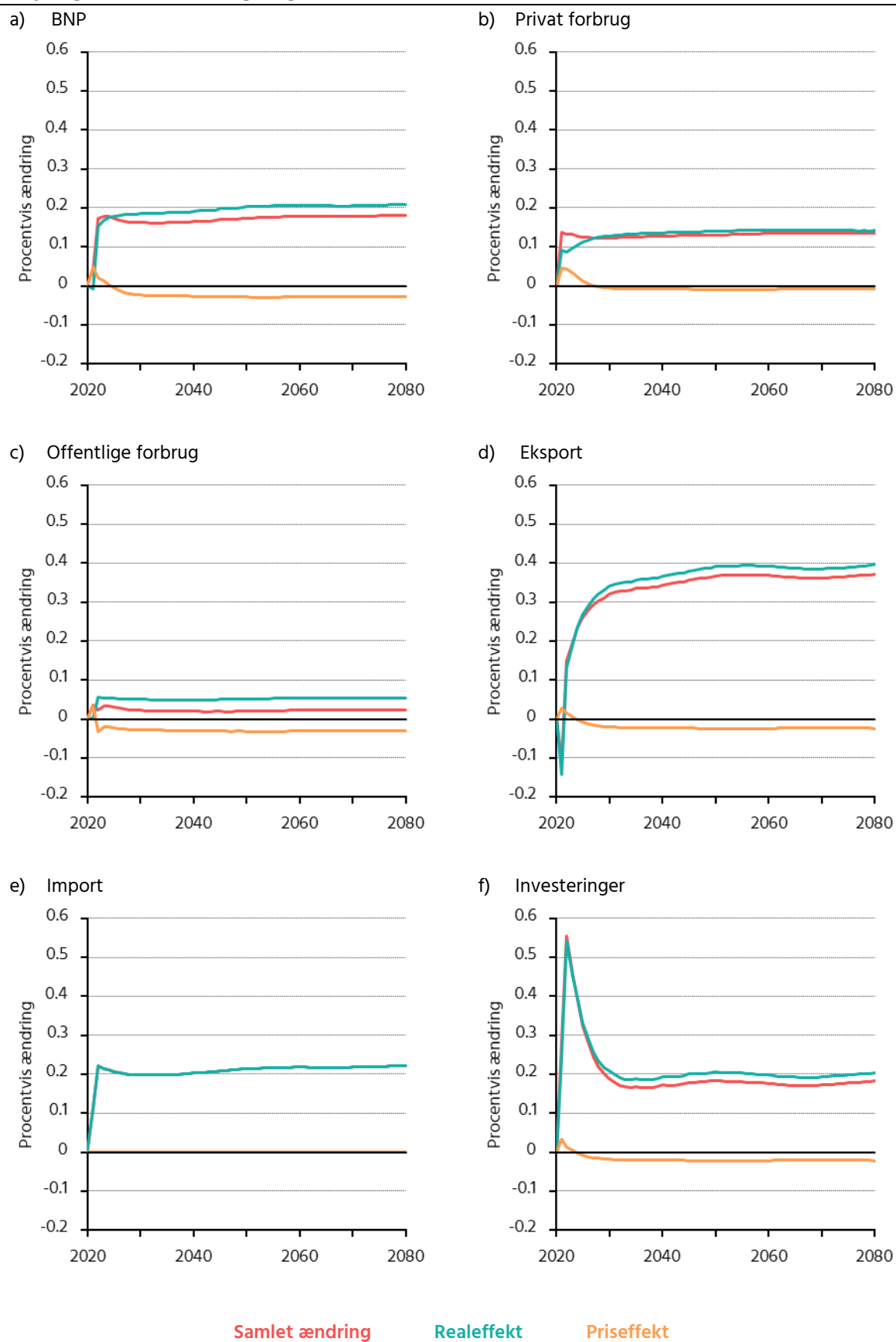

Udgifter i alt Forbrug Indkomstoverførsler Investeringer Subsidier (netto) Øvrige

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.115

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2L

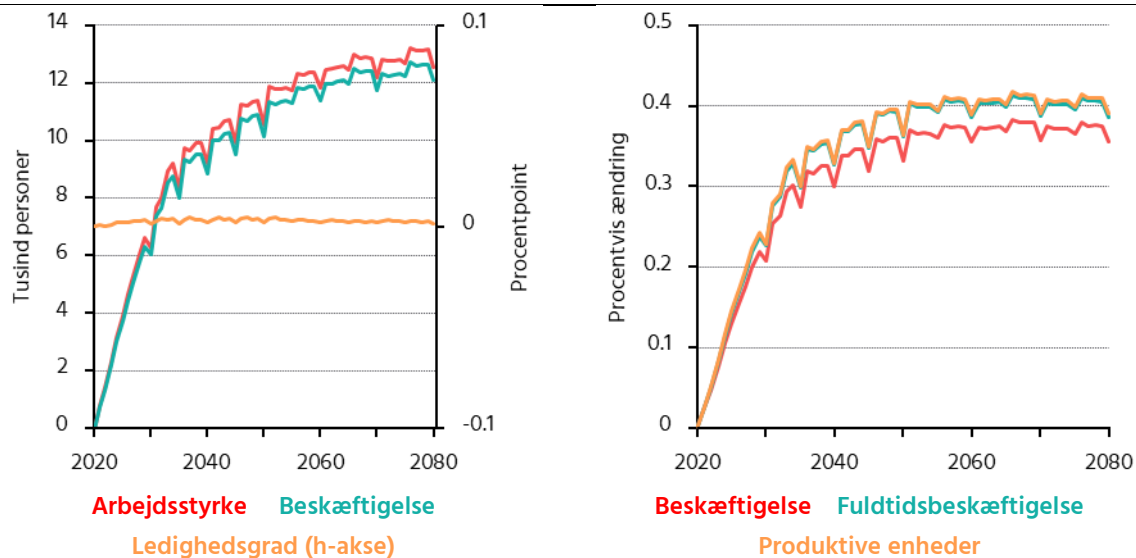

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

A.24 Scenarie 2M: Lavere tilgang til førtidspension

Figur A.116

Arbejdsudbud, ændring i forhold til grundforløb, scenarie 2M

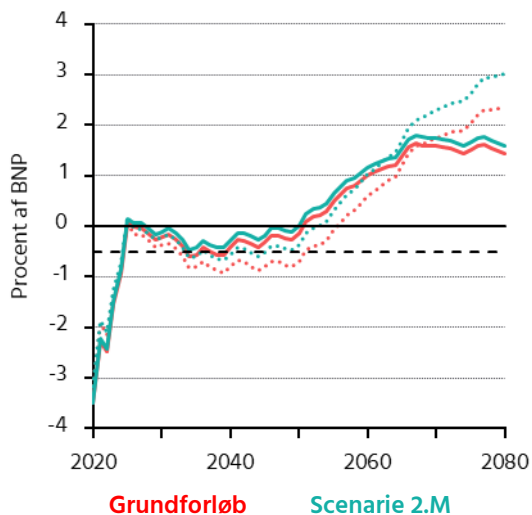

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

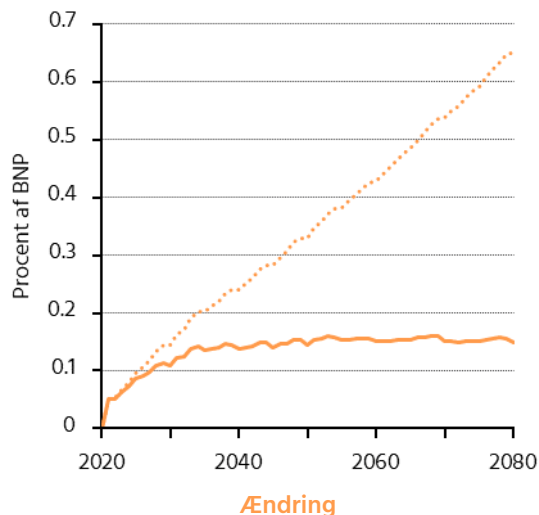
Figur A.117

Offentlige saldi, scenarie 2M

a) Offentlige saldi

b) Ændring ift. grundforløb

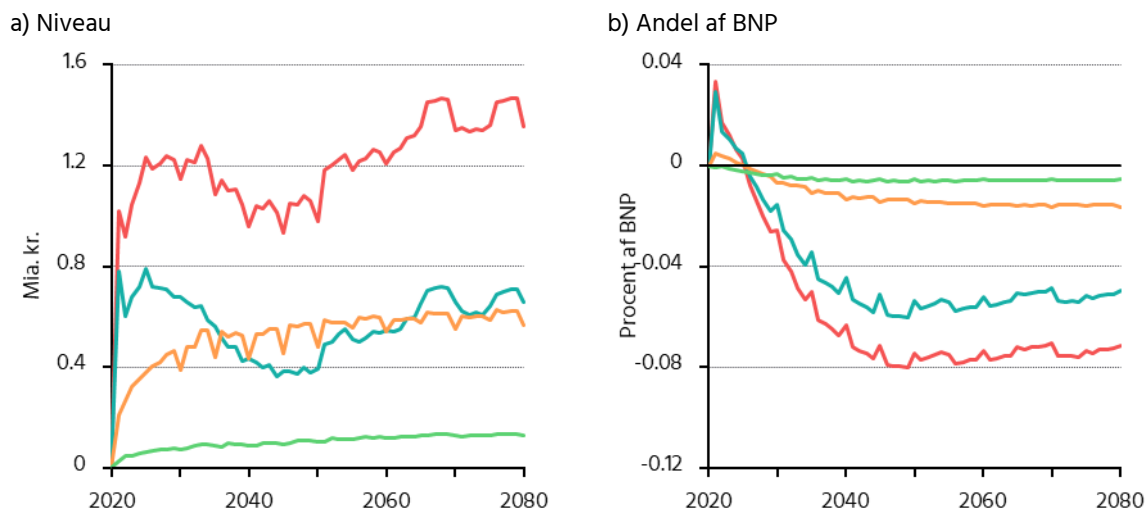

Anm.: Fuld optrukken kurve angiver den primære offentlige saldo. Stiplet kurve den faktiske offentlige saldo.

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.118

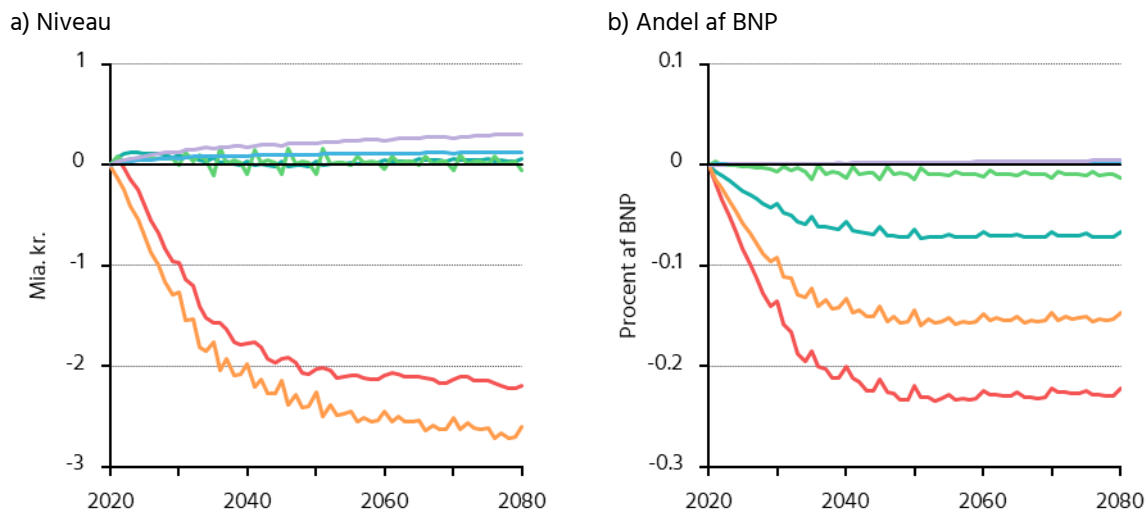
Offentlige indtægter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2M

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.119

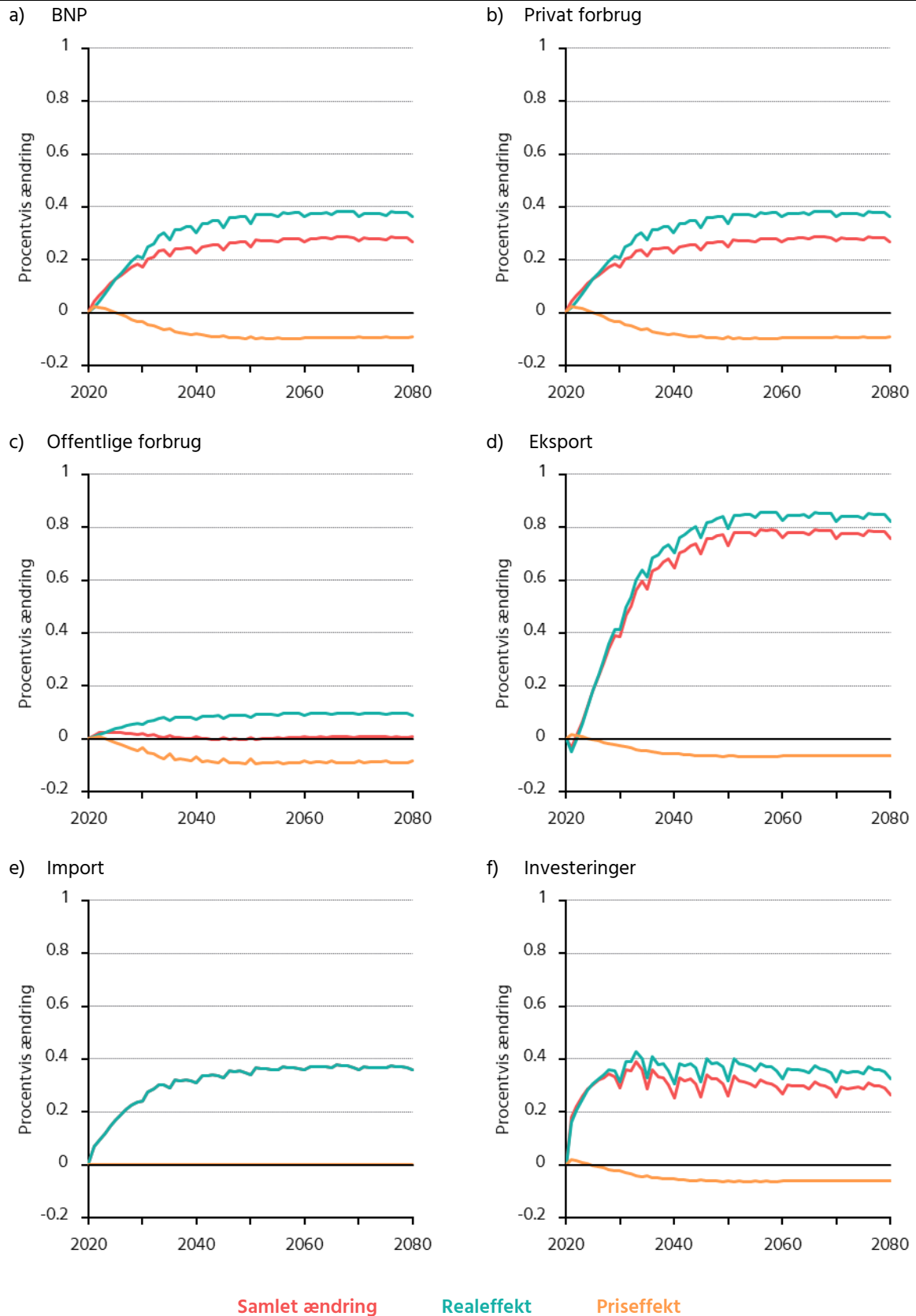
Offentlige udgifter, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2M

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.

Figur A.120

Forsyningsbalancen, ændring ift. grundforløbet, scenarie 2M

Kilde: Egne beregninger på den makroøkonomiske model DREAM.